

Вітаємо з Днем юриста!

Юридичний Вісник України

ВСЕ ПРО ЗАКОНИ – В ОДНІЙ ГАЗЕТІ!
загальнонаціональна правова газета

ЮВУ – 20 років!

№ 39–40 (1056–1057)

www.yuricom.com

3 – 16 жовтня 2015 року

ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ

Чи позбавлять депутати олігархів впливу на партії?

стор. 3

Боротьба за здоровий глузд

По суті про реформу держслужби

стор. 4

Пристебніть паски.

Податкова міліція повертається

стор. 7

Судова влада в Україні: стан правового забезпечення і шляхи пріоритетного розвитку

стор. 10-11

Провокація як дишло, або Проблема допустимості доказів у справах про хабарництво

стор. 14-15

Внутрішньо переміщені особи: проблеми і шляхи вирішення

стор. 16

Вийду заміж за іноземця

Дещо про особливості укладання такого шлюбу

стор. 17

Офіційний документ

Аналіз правових позицій Верховного Суду України щодо цього поняття

стор. 18-19

стор. 3

Свято з акцентом благодійності

У День юриста Асоціація правників України урочисто відкрила Рік права

БОГАТИР
ТА ПАРТНЕРИ
АДВОКАТИ

СИЛА
ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ
<http://bogatyr.com/>

BOGATYR
& PARTNERS
ADVOCATES

У "ЮВУ" важлива справа – захищати канони права!

◆◆◆ ВІТАННЯ

Вітаємо з Днем народження!

9 жовтня — Іванна СМАЧИЛО, начальник Головного територіального управління юстиції в Рівненській області

12 жовтня —

Микола ШУМИЛО, доктор юридичних наук, професор кафедри правосуддя Київського національного університету ім. Т. Шевченка, заслужений діяч науки і техніки України.

13 жовтня — Петро ПИЛИПЧУК, голова ВСУ у відставці, суддя Вищого кваліфікаційного класу, заслужений юрист України.

13 жовтня —

Тетяна ЧУМАЧЕНКО, суддя ВАСУ, член Ради суддів України, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права КНУ ім. Т. Шевченка, заслужений юрист України.

13 жовтня — Михайло БАЙМУРАТОВ, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України.

13 жовтня —

Володимир ГОНЧАРЕНКО, доктор юридичних наук, професор, академік-секретар відділення теорії та історії держави і права, академік НАПрН України.

13 жовтня — Олег СУХОРУКОВ, радник ректора Національної школи суддів України, директор благодійної організації «Фонд сприяння правовим і політичним реформам».

14 жовтня —

Віталій ЯРЕМА, Генеральний прокурор України (2014–2015 рр.), заслужений юрист України.

14 жовтня — Володимир ТИХИЙ, доктор юридичних наук, віце-президент НАПрН України — керівник Київського регіонального центру, академік НАПрНУ.

14 жовтня —

Володимир ТЮТЮГІН, кандидат юридичних наук, професор кафедри кримінального права Національного юридичного університету України імені Ярослава Мудрого».

15 жовтня — Ганна ОНИЩЕНКО, Міністр Кабінету Міністрів України, кандидат юридичних наук.

Колектив видавництва «Юрінком Інтер» та редакція газети «Юридичний вісник України» вітають іменинників. Нехай вас завжди супроводжує успіх, здійснюються плани та сподівання, постійно зігриває тепло людської вдячності, а будні і свята наповнюються радістю, світлом та любов'ю рідних та близьких.

◆◆◆ ЗІ СВЯТОМІ

Шановні колеги-юристи!

Від імені Союзу юристів України, Всесвітньої організації юристів, Світового конгресу українських юристів та особисто від мене прийміть щирі вітання з професійним святом Днем юриста!

Юристам належить провідна роль у процесі державотворення, формуванні правової культури, захисті прав і свобод людини. Належне виконання такої почесної й нелегкої місії має особливе значення за нинішніх надзвичайно складних умов, коли Українська Держава прямує тернистим шляхом побудови правового суспільства.

Щиро бажаю вам, шановні колеги, виправдати сподівання наших співвітчизників на гарантоване забезпечення й захист своїх конституційних прав. Дякую кожному з вас за віддану працю, зичу міцного здоров'я, творчої енергії, сил і насаги в нелегкій справі служіння Закону і Людині, нових вагомих здобутків в ім'я правової Української Держави!

З повагою,
голова Союзу юристів України,
президент Всесвітньої організації юристів,
президент Світового конгресу українських юристів
Валерій СВДОКИМОВ

Шановні колеги!

Відзначення свята — завжди є приводом для роздумів. У нашому випадку йдеться, перш за все, про рівень довіри пересічного українця до прокурора, судді, нотаріуса, адвоката.

Основою цієї довіри є самоповага, усвідомлення своєї ролі в суспільстві, а відтак і реальні дії, що свідчать про дотримання законності й принципу верховенства права в певному сегменті юриспруденції.

Та найголовніше, щоб дотримання норми і духу права ввійшло в суть діяльності вищого керівництва України, без чого немислимі реальна демократія й законність у державі.

Отож, вітаючи один одного з Днем юриста і відкриттям Року права, пам'ятаймо, що від нашої професії й від кожного з нас залежить і поведінка чиновладців, і права пересічного українця.

Данило КУРДЕЛЬЧУК,
президент Укріюрколегії,
голова Громадської ради при Міністерстві юстиції,
голова МГО «Волинське братство»

◆◆◆ ЗАКОНОПРОЕКТ

В Україні з'явиться Нацагентство з повернення корупційних активів

ВРУ прийняла за основу законопроект про Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, отриманими від корупційних та інших злочинів

Законопроект № 3 040 пропонується затвердити інституціональний механізм розшуку активів, які підлягають арешту, їх повернення та управління заарештованими активами. Документом також передбачено визначення правових засад організації та діяльності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, отриманими від корупційних та інших злочинів.

Законопроект прийнятий з урахуванням зауважень, викладених під час обговорення в парламенті.

Він входить до пакету законів, необхідних для запровадження безвізового режиму з ЄС, а саме для виконання другої фази Плану дій щодо лібералізації візового режиму.

Напередодні Прем'єр-міністр Арсеній Яценюк закликав депутатів прийняти всі необхідні законопроекти й завершити всі технічні процедури для виконання Україною умов, необхідних для запровадження безвізового режиму.

◆◆◆ КОНФЕРЕНЦІЯ

У Києві відбулася міжнародна науково-практична конференція «Захист прав людини в адміністративному судочинстві: сучасний стан і перспективи розвитку в Україні», присвячена десятій річниці започаткування процесуальної діяльності адміністративних судів України. Її організатором став Вищий адміністративний суд України, а сама конференція пройшла за підтримки Координатора проектів Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) в Україні (проект «Гарантування дотримання прав людини при здійсненні правосуддя»), проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя» та Німецького фонду міжнародного правового співробітництва.

У конференції взяли участь судді, науковці, практикуючі правники, міжнародні експерти та інші спеціалісти з питань адміністративного права і процесу. За словами голови Вищого адміністративного суду України Олександра Нечитайла, ідея запровадження адміністративного судочинства в Україні торувала шлях до свого втілення довгих тринадцять років: від схвалення Концепції судово-правової реформи до набрання чинності Кодексом адміністративного судочинства України, який був визнаний експертами не лише як необхідний,

Захист прав людини

але й прогресивний законодавчий акт. Він засвідчив реальність намірів української держави втілювати в життя принцип верховенства права, діяти прозоро та неупереджено в інтересах кожного пересічного громадянина.

Як прозвучало нині система адміністративних судів складається з Вищого адміністративного суду України, 9 апеляційних та 27 окружних адміністративних судів. Судочинство наразі здійснює 1031 суддя. Олександр Нечитайло звернув увагу на такі статистичні дані: за 10 років місцевими адміністративними су-

дами розглянуто понад 9 мільйонів справ і матеріалів, апеляційними адміністративними судами — понад 4 мільйони справ і матеріалів, ВАСУ — близько 500 тисяч.

За його словами, постійний аналіз статистичних показників свідчить, що навантаження на суддів стабільно високе. Найчастіше до адміністративних судів звертаються громадяни щодо вирішення соціальних спорів, а це свідчить про певні негативні чинники в сфері публічно-правових відносин.

Олександр Нечитайло висловив переконання, що в сучасних умовах

◆◆◆ ЛЮСТРАЦІЯ

Мін'юст вимагає звільнити суддів

Міністерство юстиції просить Вищу раду юстиції підтримати звільнення 59 суддів, які відмовилися писати заяви про проведення люстраційної перевірки.

Про це заявила директор департаменту з питань люстрації Мін'юсту Тетяна Козаченко. «Ми вже подали 59 пакетів документів щодо суддів, які відмовилися проходити люстраційну перевірку», — сказала вона.

За її словами, серед них переважно судді Луганської та Донецької областей, але є й одіозні, такі, як суддя Вищого спецсуду з розгляду цивільних і кримінальних справ Володимир Колесниченко, який встиг раніше попрацювати і главою Вищої ради юстиції, і Печерського суду Києва.

◆◆ ДЕНЬ ЮРИСТА

Свято з акцентом благодійності

У День юриста Асоціація правників України урочисто відкрила Рік права

8 жовтня з нагоди професійного свята — Дня юриста Асоціація правників України (АПУ) провела традиційну урочисту церемонію відкриття Року права, яка проходила в приміщенні Дипломатичної академії України.

«Цього дня ми вже вкотре вітаємо провідну правничу спільноту країни на церемонії відкриття Року права, яка є символічним способом відродження старих ідеалів верховенства права та справедливості, підбиття підсумків року, що минув, досягнень та змін, які вдалося реалізувати. Окрім того, ми відкриваємо

новий правничий рік із новими планами та ідеями, готовністю до плідної роботи та невичерпним натхненням до змін», — зазначив президент АПУ Денис Бугай на відкритті заходу.

Під час урочистої церемонії відбулося нагородження Почесною відзнакою Асоціації правників України «За честь та професійну гідність», яку цього року отримав Володимир Сушенко, доцент факультету правничих наук, виконавчий директор Центру дослідження проблем верховенства права Національного університету «Киево-Могилянська Академія», член Піклувальної ради АПУ.

Почесна відзнака «За честь та професійну гідність» є найвищою нагородою Асоціації правників України, яка щорічно присуджується видатному правникові за вагомий внесок у розвиток правничої професії, юридичної науки та практики, за честь і гідність у своїй професійній діяльності.

Додамо, що всі кошти, які були зібрані за участь в урочистому прийомі Асоціації правників України, як і торік, направила на допомогу постраждалим від військових подій на Сході України.

В адміністративному судочинстві

активізації євроінтеграційного процесу постала потреба в реформуванні судової системи і судочинства та внесення відповідних змін до чинного законодавства.

Змін потребують, передусім, конституційні положення щодо порядку утворення, реорганізації та ліквідації судів, визначення їх мережі.

«Ми переконані, — сказав він, — що перший крок на шляху до підвищення ефективності адміністративного судочинства в Україні — конституційно закріпити статус адмінсудів. Це буде гарантією їх не-

залежності від інших гілок влади та суб'єктів політичних відносин».

Очільник ВАСУ також зазначив, що ефективність судочинства значною мірою залежить від якості законодавства. І якщо адміністративно-процесуальне законодавство кодифіковане, то адміністративно-процедурне й надалі залишається несистематизованим. Робота над Адміністративно-процедурним кодексом України, який має стати основою для правомірної управлінської діяльності, триває майже 15 років.

Олександр Нечитайло впевнений, що необхідно ґрунтовно пере-

оцінити ті положення законів, які надають суб'єктам владних повноважень право звертатися до адміністративних судів з позовами до громадян та юридичних осіб, яким вони досить часто зловживають.

У свою чергу, заступник глави Адміністрації Президента України, голова Ради з питань судової реформи Олексій Філатов, вітаючи учасників сказав: «10 років тому наша країна зробила надважливий крок — утворила систему адміністративних судів. Не менш важливий крок Україна має зробити зараз — зміцнити в рамках судової реформи конституційні основи правосуддя, закріплюючи адміністративну юстицію на конституційному рівні».

Він також нагадав, що 4 вересня Конституційна комісія затвердила проект конституційних змін щодо правосуддя, де зазначається, що з метою захисту прав і свобод особи в сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди.

За словами О. Філатова, на часі вдосконалення процесуального законодавства. Зокрема, нині напрацьовується проект змін до Кодексу адміністративного судочинства, спрямованих на підвищення ефективності адміністративного процесу, на запобігання зловживанню процесуальними правами, на зменшення навантаження на суддів.

◆◆ ТОЧКА ЗОРУ

Чи позбавлять депутати олігархів впливу на партії?

Політична корупція на сьогодні залишається однією з головних бід України. Про це багато говорять, але сама проблема не зникає.

Сприяття її вирішенню міг би зареєстрований у Верховній Раді законопроект № 2123а «Про подолання політичної корупції», який передбачає запровадження державного фінансування та нових принципів прозорості й підзвітності політичних партій. Але... Експерти, які представляли міжнародні та українські організації, а це зокрема IFES, Центр політичних студій та аналітики і Transparency International Україна, прописали в законопроекті адміністративну і кримінальну відповідальність за порушення порядку фінансування політичних партій з боку фізичних та юридичних осіб. Це стосується також і фінансування передвиборчої агітації, агітації з питань місцевого або всеукраїнського референдуму, фінансування статутної діяльності партій фізичними та юридичними особами. Окрім суворих штрафів законопроект передбачає також позбавлення волі строком від двох до трьох років.

Однак напередодні фінального голосування, яке планувалося на 8 жовтня, депутати роблять чергову спробу вихолостити законопроект, виключивши ці ключові норми. Цього разу ініціатором став народний депутат України, член фракції Блоку Петра Порошенка Руслан Князевич, який, посилаючись на висновок юридичного управління парламенту, пропонує декриміналізувати статті про покарання за порушення порядку фінансування політичних партій, передвиборчої агітації, агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму.

Зокрема, це стосується статей, в яких ідеться про те, що подання звітів про майно, доходи, витрати й зобов'язання фінансового характеру чи у фінансовому звіті про надходження та використання коштів виборчого фонду партії місцевої організації партії, кандидата на виборах карається штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Так само він пропонує вилучити статтю, в якій ідеться про те, що «будуть каратися фізичні та юридичні особи, які роблять умисне (підставне) фінансування партій чи кандидатів у великих розмірах, у тому числі для здійснення передвиборчої агітації, агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму». Окрім штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, стаття уможливила накладання санкцій у вигляді або виправних робіт на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та зі спеціальною конфіскацією.

Той же Князевич пропонує виключити із законопроекту ще дві ключові норми. Перша стосується того, що політична партія, а також місцева організація політичної партії, яка в установленому порядку набула статус юридичної особи, зобов'язані після відкриття рахунків в установах банків України повідомляти про це протягом трьох банківських днів Рахункову палату та Національне агентство з питань запобігання корупції. Друга, що під час отримання платіжного документа на здійснення грошового внеску на підтримку партії установа банку України зобов'язана встановити, чи має особа, від якої отримано відповідний платіжний документ, право здійснювати внесок відповідно до частин першої—третьої цієї статті. Якщо установою банку України буде встановлено, що відповідна особа не має права здійснювати такий внесок, платіжний документ на здійснення грошового внеску не приймається.

Але найнебезпечнішою для законопроекту та ідеї подолання політичної корупції є остання правка, якою Руслан Князевич пропонує виключити із законопроекту абзац про те, що «під час підготовки у встановленому порядку проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» передбачити фінансування в повному обсязі заходів, передбачених цим Законом». Якщо депутати її підтримують, то існує значний ризик, що Мінфін не знайде коштів у державному бюджеті на 2017 рік для реалізації прийнятого закону.

Ці та інші правки, які нівелюють законопроект, розглядатимуться на засіданні комітету з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю. І вже незабаром ми зможемо остаточно побачити, хто в сесійній залі хоче реально боротися з політичною корупцією, а хто має лише бажання створити черговий симулякр для того, аби отримати наступний транш з боку Міжнародного валютного фонду.

Віктор ТАРАН,
Центр політичних студій та аналітики,
експерт РІП з публічних фінансів

Боротьба за здоровий глузд

По суті про реформу держслужби

Останніми днями тема реформи державної служби широко обговорюється в ЗМІ. Хто мав що сказати — висловив свою думку, а ті, хто неспроможний сформулювати свою позицію, активно повторювали озвучені раніше кліше, поширювали чутки про заколот проти святого та вдавали із себе борців за добро. Моя позиція з порушеного питання не підкріплена грантами донорів, перед якими необхідно відстоювати свою незмінну думку для збереження фінансування. Вона базується на власному досвіді й спробах практичної реалізації попередньої редакції закону 2011 року, одним з основних авторів якого я є.

Олександр ДАНИЛЮК,
заступник глави Адміністрації Президента України

Саме цей закон став основою нового законопроекту, який зараз розглядає парламент. І ця позиція також базується на багаторічному досвіді реформування основних сфер держави.

Комплексний підхід

Наша команда є автором багатьох основних реформ, зокрема медичної, приватизації й управління державної власності, контролюючих органів та адміністративних послуг. Ми є авторами проекту Коаліційної угоди, на яку багато хто з таким пієтетом посилається, зокрема, й наші опоненти.

Тепер по суті. Перше. Я вважаю, що до закону про держслужбу треба підходити комплексно. Це не питання окремого документа — необхідно дивитися на закон як на інструмент реалізації нагальних реформ у країні, а не ставити за мету — перетворення держави в найкращого роботодавця для сотень тисяч середняків.

Вирішення проблем, з якими стикається країна, потребують залучення на держслужбу найкращих людей. Крім того, важливо зрозуміти, що ніде успішні зміни не робилися знизу. Для цього потрібні сильні лідери з баченням та вмінням керувати змінами.

Навіщо зберігати те, чого немає?

Друге. В якій ситуації знаходиться зараз державна служба? Інституційна пам'ять зруйнована, це для тих, хто загубився в часі й пропонує зберегти те, чого немає. Зараз це не актуально й через те, що для системних змін така пам'ять, що базується на старих моделях, буде перешкоджати змінам. Необхідно формування нової прореформаторської служби.

Держслужбовці демотивовані низьким рівнем зарплат, як результат, — відтік кадрів, низька якість роботи, саботаж та корупція. Система зарплат зарегульована та не дозволяє реалізувати гнучкий підхід для залучення спеціалістів. Існує система неформальних доплат, яка

несправедлива та конфліктує із самим духом реформ.

Державний апарат роздутий. В органі влади реально працюють до 30% службовців, а решта — займаються процесом.

Міністри та керівники інших органів влади обмежені в можливостях оперативно формувати необхідну команду для виконання тих завдань, які перед ними стоять. Стандартний підхід — міняти персонал через реструктуризацію — дуже дорогий та неефективний. У результаті органи, що ліквідовуються, залишаються існуючими роками і їх існування оплачується платниками податків.

Зараз люди ще працюють у Міністерстві доходів та зборів, Мінпромі, які були ліквідовані майже два роки тому, в тероргані Державної служби, що були ліквідовані п'ять років тому, і так далі. А за банкет платять все ті ж платники податків.

А як може міністр реалізувати свої зобов'язання без професійної підтримки? Тому ті, хто вирішує міняти апарат держслужби, витрачають на це левову долю часу, що не залишає їм ресурсу на системні реформи. А ті, які не міняють апарат — створюють паралельні структури, зокрема, патронатні служби, на які й покладають основну роботу. А державний апарат міністерства існує окремо та, по можливості, саботує процеси.

Здогадайтеся, хто оплачує банкет? Правильно, знову ж таки платники податків.

Звичайно існує ще одна категорія керівників, які нічого не роблять — але це тема не цієї дискусії.

Останнє в даній частині — складність найму на держслужбу. Особливо цинічно це виглядає на фоні низьких зарплат. Конкурси є формальними. Після них обов'язкова спецперевірка СБУ, МВС, Головдержслужби тощо. Весь процес може зайняти до півроку — і це не жарт.

Що пропонує законопроект

Третє. Тепер давайте подивимося на те, що нам пропонує законопроект.

Там закладена модель стабільних демократій, таких, як Німеччина та Великобританія. Вона передбачає стабільну й захищену від політичного впливу державну службу — захищену інертністю. У цих країнах бюрократія займається одними й тими ж питаннями 95% свого часу, займається професійно, за давно напрацьованою схемою. Решту часу йде на системні зміни — наприклад, у Великобританії часів Блера фокус був на освітній реформі, потім на медичній.

А в Україні абсолютно інша ситуація. Ми ж мусимо розуміти, що перед нами зовсім інше завдання — змінити країну докорінно. У нас 95% відсотків часу й зусиль має йти на реформи.

За останні два роки ситуація кардинально змінилася, і люди, які приходять реформувати країну, повинні мати реальні інструменти для цього. Й ефективна держслужба має стати цим інструментом, а не демфером.

Тому потрібна модель таких країн, як Словаччина, Грузія, Латвія... Модель, за якої керівник не лише несе відповідальність за свою роботу, але й має важе впливу на ситуацію. Про це нам говорили й Іван Міклош, колишній віце-прем'єр Словаччини, і його колега, колишній прем'єр-міністр Латвії Ейнарс Репше — ці країни відомі успішно проведеними реформами, й вони застосовували більш гнучку модель держслужби.

Наприклад, Словаччині нав'язували закон, схожий на той, який зараз у Верховній Раді, але вона відмовилась і, як показав час, зробила правильно.

Четверте. На мою думку, є два основні проблемні моменти закону: негнучка система оплати держслужбовців на базі централізовано визначеної сітки зарплат, на яку не впливає керівник органу, й ускладнена система найму та звільнення державних службовців, яка починає діяти з моменту вступу в силу закону.

У результаті ми законсервуємо неефективну існуючу систему й унеможливімо залучення нових якісних людей, що ще більше демотивує керівників міністерств. Нам же треба, аби державний службовець допомагав політикам втілювати зміни, а не заважав.

П'яте. Відтак, у законі необхідно передбачити:

— право керівника самому встановлювати умови оплати для людей, які працюють у його відомстві в рамках загального бюджету органу. Бюджет формується на базі річного плану роботи, тобто завдання мають бути підкріплені професійним та фінансовим ресурсом. Увесь найм має здійснюватися, звісно, лише на основі конкур-

су. Платити 10 неефективним працівникам по 4 тисячі або 2 ефективним по 20;

— структура органу та штатний розклад затверджується самим органом у рамках його бюджету;

— спрощення системи звільнення державних службовців — може залишитись у кінцевій моделі, а можна закласти перехідний етап у 3 роки, який дозволить оновити існуючий апарат. Про це вже почали говорити й мої опоненти — вони, сподіваюсь, зрозуміли наслідки;

— спростити умови та процедури найму, наприклад, значно скоротити сферу спецперевірки — відмінити, скажімо, перевірку стану здоров'я, зробити її пост-фактум. Тобто взяти на роботу по декларації — перевірка виявила недостовірну інформацію — звільнення;

— стосовно держсекретарів. Я вбачаю значний ризик запуску повноформатного інституту держсекретарів на цьому етапі. Неминучі конфлікти між держсекретарем та міністром можуть паралізувати роботу міністерств саме тоді, коли це критично необхідно.

З іншого боку, зараз у системі відсутня людина, яка б могла бути локомотивом реформи держслужби. Можливо держсекретар, незважаючи на всі ризики, і є такою людиною. Це потрібно додатково проаналізувати, при чому тим, хто несе відповідальність, а не є спостерігачем зовні. Можливо, відповідь в обмеженні функцій держсекретаря на перехідному етапі.

Чому це ключові моменти? Бо керівник, який несе персональну відповідальність за результат роботи, повинен мати право самостійно обрати своїх підлеглих. Бо зарплата 3 тисячі гривень — це заохочення до корупції. Бо ситуація, коли звільнений нероба через місяць знову на посаді, — безглузда. Бо зараз будь-які спроби оптимізувати штат коштують стільки, що дешевше не робити нічого.

Не варто вірити міфам

Шосте. Існує міф, що ми отримаємо значні гроші від ЄС на реформування держслужби, які дозволяють вирішити всі питання. Це не так. Пропонується загальне заохочення в розмірі 90 мільйонів євро. А збільшення зарплат держслужбовців коштуватиме мільярди гривень. Та навіть реорганізація будь-якого великого органу влади коштуватиме більше ніж це заохочення.

Це за умови, якщо система оплати не буде змінена. Модель оплати (сітка), яка зараз закладена в законопроекті, була розроблена під моїм керівництвом у 2010 році разом із ЄС. Таким чином ми намагалися забезпечити гарантоване підвищення зарплати держслужбовцям.

Але насправді саме через таку негнучкість, яка передбачала пропорційне підвищення зарплат по всій системі, вступ у силу цього закону відтермінувався тричі. Саме це й відбудеться в разі прийняття законопроекту.

Я це знаю краще за всіх тих, що зараз рвуть із цього приводу на собі сорочку. Я намагався знайти різні формули підвищення, робив розрахунки та спроби все ж таки підвищити зарплати — все марно.

Це нереально дорого, особливо за чинних економічних умов. Тому довгоочікуваного підвищення зарплат не буде. А у випадках, коли кошти обмежені, необхідно міняти підхід до їх використання, робити це ефективно.

Сьоме. Ну й наостанок про те, що саме «сталось» на Національній раді реформ. Почав дискусію про важливість закону про держслужбу Ден Пасько. Декілька людей висловили невдоволення законопроектом через його технічні недоліки, зокрема, Володимир Гройсман, Михайл Саакашвілі, Айварас Абромавічус.

Я взяв слово останнім, зауваживши, що проблема не лише в техніці, а і в самій системі, закладеній у законопроекті. Це не була якась спланована акція і главу держави ніхто в оману не вводив.

Президент чув від єврокомісара Хана про те, що є проблема з адміністративною реформою, зокрема, зі Стратегією розвитку держслужби — саме це він мав на увазі, підсумовуючи дискусію. Детективу не було, хоча спроби окремих колег допомогти в «укріпленні» моєї репутації безперечно були.

Я б хотів, щоб до мене дослухались ті, хто дійсно хоче змін у країні. І якщо я, як один з авторів моделі, закладеній у законопроекті, знайшов у собі сили переосмислити своє ставлення, замість того, щоб радісно стрибати та піаритись, то може знайдуться ще люди, яким не ліньки прочитати законопроект та зробити свої висновки, з урахуванням наведених аргументів.

Отже, реформа державної служби є основоположною для всіх подальших.

Україні потрібен закон, який би дозволив швидко та ефективно реалізувати назрілі реформи. Редакція законопроекту, на моє переконання, цього не дозволяє, а створює значні перепони, й жодні фінансові впливання з боку ЄС не компенсують втрати від гальмування реформ через вибір неефективної моделі держслужби.

Зміну моделі підтримують ті, хто безпосередньо займається реформуванням і несе відповідальність.

Питання зараз не в боротьбі за чиновників, а в боротьбі за здоровий глузд...

МВС відходить від міліцейських функцій

Міністерство внутрішніх справ України відходить від міліцейських функцій. Про це в інтерв'ю газеті «Сьогодні» заявила перший заступник глави МВС Ека Згуладзе.

«Я б хотіла, щоб Україна пишалася реформою, бо мало хто з країн перехідного періоду знайшли в собі сили зробити це. Важливий сам крок: поділ функцій МВС і поліції. Що таке МВС сьогодні? Це міністерство міліції, що неправильно. Бо МВС має інструмент силового впливу. У гіршому сценарії, при поганому уряді, МВС — репресивний орган. Так воно замислювалося в СРСР, і дивно, що досі багато пострадянських країн не перейшли на більш демократичні формати правоохоронних органів.

Але в Україні цей час настав. МВС відходить від міліцейських функцій, тим більше що скоро міліція буде іменуватися поліцією. А МВС курируватиме не лише Нацполіцію, але й інші напрямки.

Це — міграційна служба, прикордонники, Нацгвардія тощо. А правоохоронні функції візьме на себе Нацполіція», — заявила вона.

Нагадаємо, раніше Е. Згуладзе повідомила, що необхідно нарощувати число поліцейських у селах: «Нереально, коли один дільничний обслуговує 5–7 сіл за тією дорожньою інфраструктурою, яка є. Дільничні входять до складу блоку «Громадська безпека» (як і патрульна поліція), одного з шести блоків за нинішньої концепції Нацполіції. Служби дільничних та патрульних поліцейських будуть поступово зливатися. Але це пізніше, треба всіх підготувати й подивитися, як це працює».

Аваков презентував нову форму непатрульної поліції

Кабінет Міністрів затвердив нову форму, яку будуть носити українські поліцейські після реформи.

Про це А. Аваков написав на своїй сторінці у Facebook. Також люди в новій формі прийшли в середу на засідання Кабміну, де міністр провів її презентацію.

Міністр уточнив, що нову форму отримуватимуть лише реформовані підрозділи нової поліції та новопризначені поліцейські, які пройшли атестацію після вступу реформи в дію 7 листопада.

«Тому, якщо ви побачите на вулиці людину в формі старої міліції вже після 7 листопада — це означає, що або його підрозділ ще не пройшов процедуру, або сам цей чоловік ще не пройшов атестацію. Це не означає, що він поганий працівник, це означає, що ще йде процес», — пояснив міністр.

У той же час, поліцейський у новій формі представлятиме вже реформований підрозділ поліції.

У Києві «зачистили» керівництво райвідділу

Міністерство внутрішніх справ України звільнило половину керівного складу одного з райвідділів міліції в Києві за саботаж роботи з поліцією.

«Ми втрутилися, коли відчули, що в Києві є район, який ніби зі-

брався в «грудку» — і протидіє... Таких помітних випадків саботажу було два, і ми втрутилися», — сказала перший заступник міністра внутрішніх справ Ека Згуладзе в інтерв'ю.

При цьому заступник міністра відмовилася називати райвідділ,

пославшись на корпоративну етику. «Це була групова протидія. І ми попросилися з половиною керівного складу в цьому районі. І цей сигнал був почутий. Ми також відзначили спроби хорошої співпраці з боку райвідділів», — додала заступник міністра.

Відкрито вільний доступ до реєстру власників земельних ділянок

Держгеокадастр у рамках реформування системи земельних відносин з 6 жовтня відкрив в інтернеті вільний доступ до реєстру власників земельних ділянок, а також запустив онлайн-послугу замовлення виписки про нормативно-грошову оцінку землі. Про це напередодні повідомив очільник відомства Максим Мартинюк.

«До сьогоднішнього дня можна було отримати інформацію лише про площу земельної ділянки та її цільове призначення. Із 6 жовтня можна буде отримати інформацію про власника земельної ділянки», — сказав М. Мартинюк.

За словами очільника Держгеокадастру, інформація про власників земельних ділянок надається, спираючись на дані бази Державного реєстру майнових прав, тому у відкритому доступі також буде інформація про те, передано ділянку в оренду чи ні.

При цьому Мартинюк зазначив, що на сьогодні до реєстру внесено трохи більше половини усіх земельних ділянок. «Ступінь наповненості кадастру становить більше 60% площі території України, а його наповнення відбувається в міру того, як формуються земельні ділянки», — повідомив він, зазначивши, що ті ділянки, з якими останнім часом не проводилося жодних операцій з передачі прав власності, не внесені до кадастру.

Також М. Мартинюк поінформував, що відомство запровадило онлайн-послугу замовлення виписки про нормативно-грошову оцінку землі. Отримати таку виписку громадянин України зможе будь-коли,

оформивши відповідний запит на сайті відомства.

При цьому, згідно з чинним законодавством, такий документ надається виключно в паперовому вигляді. Тому отримати виписку заявник зможе в одному з 660 центрів надання адміністративних послуг через 3 дні після реєстрації запиту на сайті. «Термін надання виписки — три робочих дні... Ми гарантуємо, що людина за цей термін її отримає, а якщо не отримає, то винний у цьому працівник нести відповідальність, аж до звільнення», — пообіцяв М. Мартинюк.

Гряде суддівська чистка?

Заступник глави АП Філатов обіцяє заміну суддів у рамках змін до Конституції

Зміни до Конституції України щодо судової реформи забезпечать оновлення суддівського корпусу в Україні, заявив заступник глави Адміністрації Президента, секретар Конституційної комісії Олексій Філатов.

«Перехідні положення Конституції повинні забезпечувати механізми оновлення суддівського корпусу, нову якість здійснення правосуддя таким чином, щоб кожен громадянин мав доступ до суду й відчував себе захищеним законом», — заявив він на громадському обговоренні проекту змін до Конституції в частині правосуддя.

Посадовець нагадав, що цей законопроект був направлений до Венеціанської комісії, яка надала свої рекомендації. Комісія врахувала їх і остаточний варіант документа винесла на громадські обговорення.

За словами Філатова, громадські обговорення, які відбулися в Києво-Могилянській академії, відкривають серію таких заходів, які пройдуть в експертному середовищі.

А служителі Феміди проти

Зміни до Конституції в запропонованій редакції звужують гарантії незалежності суддів, як призначених на посаду вперше, так і обраних безстроково.

Про це йдеться у зверненні зборів суддів Господарського суду Києва до голів Верховного та Вищого господарського судів, а також до Ради суддів України, повідомляється на сайті Судової влади України.

Колектив Господарського суду Києва стурбований тим, що запропоновані зміни до Конституції не відповідають нормам національного законодавства та міжнародним нормативно-правовим актам.

Судді закликають адресатів звернення активно відстоювати суддівську незалежність під час громадського обговорення змін до Конституції та довести до вищих органів державної влади про недопустимість ухвалення зазначених змін у запропонованій редакції.

Нагадаємо, раніше голова Вищої ради юстиції Ігор Бенедисюк заявив, що в Україні немає єдиного органу представництва судової гілки влади.

Кабмін дав суддям право на службове житло

Уряд включив суддів Конституційного Суду, ВСУ, Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також апеляційних та місцевих судів, у перелік категорій працівників, яким може бути надано службові житлові приміщення.

Відповідні зміни до постанови Кабміну від 4 лютого 1988 р. уряд вніс постановою № 767 від 2 вересня, яку оприлюднено на офіційному сайті КМУ.

Раніше службове житло надавалося лише співробітникам, керівникам, заступникам керівників структурних підрозділів, головним спеціалістам секретаріату та раднику глави КСУ.

Згідно з розпорядженням, службове житло в разі необхідності може надаватися: суддям КСУ, Верховного Суду, Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, апеляційних, місцевих судів, які потребують поліпшення житлових умов; членам Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів; працівникам КСУ — керівникам структурних підрозділів, їх заступникам, головним консультантам, головним спеціалістам секретаріату, раднику голови, науковим консультантам та помічникам суддів.

Також відтепер на це мають право працівники апарату судів загальної юрисдикції, секретаріату Вищої ради юстиції, секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Державної судової адміністрації та її територіальних управлінь, Національної школи суддів на час виконання ними службових обов'язків.

А міністр-то неправий!

Прийняття Закону України «Про очищення влади» мало під собою велику мету – розпочати очищення владних рядів від злочинних елементів шляхом проведення процесу люстрації на підставі Закону! І, вважаю, в цьому випадку не може слугувати виправданням порушення конституційних принципів верховенства права та закону так звана «революційна доцільність», що дозволило призначити окремих посадових особам на посади виключно «своїх людей», що мало місце під час формування Громадської ради з питань люстрації при Міністерстві юстиції.

Юрій ЗАБАРА,
юрист, спеціально для ЮВУ

Ця стаття базується на рішенні Окружного адміністративного суду м. Києва по справі 826/17473/14, яка слухалась із листопада 2014-го по червень 2015 року, і в якій у березні 2015 р. за ініціативою Мін'юсту була повністю замінена колегія суддів. Рішення ОАС Києва набрало законної сили 01.09.2015 року, після оголошення ухвали Київського апеляційного адміністративного суду. І хоча в задоволенні позовних вимог обидві інстанції відмовили (будемо сподіватись на справедливий касаційний розгляд), але в мотивувальній частині судом були встановлені факти, які мають преюдиційне значення, а саме факти нехтування Законом, та просто публічної неправдивості з боку Міністерства юстиції України та залучених ним до формування Громадської ради з питань люстрації осіб.

Але почнемо спочатку. 16.10.2014 р. вступив у дію Закон України № 1682-18У «Про очищення влади» від 16.09.2014 р. Згідно ч. 1 ст. 5 цього закону: «Міністерство юстиції України не пізніше ніж протягом місяця з дня набрання чинності цим законом утворює дорадчий громадський орган з питань люстрації при Міністерстві юстиції України для забезпечення здійснення громадського контролю за процесом очищення влади (люстрації), до складу якого повинні входити представники засобів масової інформації та представники громадськості».

Відповідно до об'яви, розміщеної на офіційному сайті Міністерства юстиції 13.10.2014 р., щодо початку конкурсу з формування Громадської ради з питань люстрації, я направив клопотання (заяву) стосовно розгляду моєї кандидатури на включення до складу Громадської ради з питань люстрації при Міністерстві юстиції України. Під час розглядання питання щодо моєї кандидатури висловив бажання бути присутнім особисто. Окрім того, повідомив про готовність за необхідністю надати додаткові пояснення, документи та іншу інформацію стосовно власної особи. У той же час я в своєму клопотанні (заяві) просив ознайомити мене в письмовому вигляді з існуючим Порядком (Положенням) формування Громадської ради з люстрації та надати інформацію стосовно членів конкурсної комісії, на яких покладено

почесний обов'язок щодо визначення гідних на входження до цієї ради осіб, та інформацію стосовно умов проведення конкурсу.

Таким чином, за вказаною в об'яві електронною адресою: hromlusrada@gmail.com мною було надіслано (згідно вимог вказаних в об'яві) автобіографію в строк до 19 жовтня. З цієї адреси мною було отримано підтвердження того, що мої дані отримані. Однак на усі мої додаткові запитання щодо умов та порядку проведення конкурсу, складу конкурсної комісії – відповідей отримано не було.

Одночасно, враховуючи той факт, що спеціальним законом саме на Міністерство юстиції України було покладено обов'язок із формування Громадської ради з питань люстрації, я звернувся на особистому прийомі до міністра юстиції (в особі його представника) та надав заяву стосовно розгляду моєї кандидатури на включення до складу Громадської ради з питань люстрації при Міністерстві юстиції України. До заяви я додав копії відповідних документів, які характеризують мою особу та підтверджують фаховий досвід. Також мною було подано Запит на отримання публічної інформації, а саме, стосовно отримання письмової інформації щодо умов та порядку проведення конкурсу на включення до складу Громадської ради з питань люстрації при Міністерстві юстиції України.

24.10.2014 р. на сайті Мін'юсту з'явилося повідомлення, згідно якого були представлені перші 12 номінантів, які можуть стати членами Громадської ради. Разом із міністром юстиції їх представляв «голова Громадської ради Єгор Соболев». Так і залишилося незрозумілим: коли, ким і на підставі чого були відібрані ці люди-номінанти до складу Громадської Ради? Коли, ким і на підставі чого був обраний головою Єгор Соболев, якщо сама Громадська рада ще фактично не була сформована? Також виникає запитання, чому така дискримінаційна преференція надана представнику однієї політичної сили – партії «Воля», представником якої є Єгор Соболев?

Окрім того, зрозумілим є, що в цих 12 осіб-номінантів, яких представили українській

спільноті, виникає непропорційна (дискримінаційна) перевага в очах суспільства, перед іншими можливими номінантами до обрання в Громадську раду з питань люстрації.

Далі було ще цікавіше. От що встановив в своєму рішенні суд. «13.10.2014 р. на сайті Міністерства юстиції України опубліковано інформацію про початок конкурсного відбору майбутніх членів Громадської ради при Міністерстві юстиції України. Листом від 19.11.2014 р. Міністерство юстиції України на запит від 20.10.2014 р. повідомило позивача, що Положення про Громадську раду з питань люстрації при Міністерстві юстиції України затверджено наказом Міністерства юстиції України від 04.11.2014 № 1844/5, опублікованому в Офіційному віснику України 07.11.2014 р. № 87 та на офіційному сайті Міністерства юстиції України в розділі «Очищення влади». Також повідомлено, що склад Громадської ради з питань люстрації при Міністерстві

безпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за процесом очищення влади (люстрації), налагодження ефективної взаємодії Міністерства юстиції України з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

Розділом III Положення визначено порядок формування Ради, а саме: до складу Ради можуть бути призначені представники громадських, благодійних організацій, професійних спілок та їх об'єднань, творчих спілок, асоціацій, організацій роботодавців, засобів масової інформації, органів самоорганізації населення та інших невідприємницьких товариств і установ, легалізованих відповідно до законодавства України (далі – інститути громадянського суспільства).

Представництво Ради здійснюється секретарем Ради, який призначається міністром юстиції з числа представників

стра юстиції України».

Таким чином, достеменно встановлено, що на час формування Громадської ради законно затвердженого Порядку формування цього органу не існувало, конкурс не проводився!

Зокрема, суд констатував, що «під час судового вирішення справи встановлено, що на час формування складу Громадської ради з питань люстрації фактично не існувало жодного порядку утворення такої ради, що підтверджено в судовому засіданні представниками сторін».

Таким чином, слід дійти висновку, що на момент формування Громадської ради не існувало порядку її формування, і як вона була сформована достеменно невідомо, що свідчить про порушення принципу рівності, недискримінаційності та неупередженості. Про що саме й каже суд.

Суд також звертає увагу на те, що: «в матеріалах справи відсутні докази проведення перевірки чи поширюються на секретаря та членів Ради заборони, передбачені Законом України «Про очищення влади». Наказ про затвердження складу Ради прийнято на підставі подання секретаря Ради Соболева Є. В.

З огляду на викладене, суд погоджується з доводами позивача, що при вирішенні питання щодо формування складу Громадської ради з питань люстрації при Міністерстві юстиції України є сумнівним дотримання принципу неупередженості, рівності, право осіб на участь у процесі прийняття відповідного рішення, оскільки фактично склад Громадської ради визначено одноособово секретарем Ради».

Заключний висновок напрашується сам собою: 1) Жодного конкурсного відбору не проводилося – публічна обіцянка міністра юстиції стосовно конкурсного відбору не відповідає дійсності; 2) секретаря Ради Єгора Соболева призначив міністр юстиції з особистих міркувань, на свій розсуд, на безальтернативній основі; 3) Інші дванадцять членів Громадської ради з питань люстрації були призначені міністром за особистим вибором та симпатіями секретаря Ради Єгора Соболева.

Риторичне запитання, чи законно сформований цей орган та на чий інтереси він працює й буде працювати?

Я залишу за кадром свою думку стосовно дій окремих суддів, які звикли догоджати пануючій владі. Влада змінюється, а справи залишаються. Детально з перебігом судового розгляду ви можете ознайомитись в Єдиному державному реєстрі судових рішень України, скориставшись пошуком за номером справи.

Замість післямови

Наприкінці хочу лише навести слова Віктора Гюго: «Не важливо, на чийому боці сила, важливо те, на чийому боці право».

стві юстиції України затверджено наказом Міністерства юстиції України від 11.11.2014 р. № 1743/6.

Також листом від 26.12.2014 р. позивача повідомлено, що наказом Міністерства юстиції України від 04.11.2014 р. № 1844/5 утворено Громадську раду з питань люстрації при Міністерстві юстиції України та затверджено Положення щодо неї. Повідомлено, що склад Громадської ради з питань люстрації при Міністерстві юстиції України затверджено наказом Міністерства юстиції України від 11.11.2014 р. № 1743/6.

Наказом Міністерства юстиції України від 04.11.2014 р. № 1844/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 04.11.2014 р. за № 1386/26163 утворено Громадську раду з питань люстрації при Міністерстві юстиції України (далі – Рада) та затверджено Положення про Громадську раду з питань люстрації при Міністерстві юстиції України (далі – Положення).

Відповідно до п. 1 Положення Громадська рада з питань люстрації при Міністерстві юстиції України є колегіальним консультативно-дорадчим органом, утвореним для за-

інститутів громадянського суспільства, які зарекомендували себе активними діями у сфері боротьби з корупцією, очищення влади та користуються довірою у суспільстві. До складу Ради не можуть входити особи, які є посадовими чи службовими особами державних органів, органів місцевого самоврядування, особи, на яких поширюються заборони, передбачені Законом України «Про очищення влади».

Секретар Ради подає на затвердження міністру юстиції кандидатури інших членів Ради, які відповідають критеріям, зазначеним у цьому розділі. Рада складається з дванадцяти членів».

Судом встановлено, що Положення набирає чинності з дня опублікування, тобто 07.11.2014 р. (опубліковано в Офіційному віснику України № 87 від 07.11.2014 р.).

Отже, секретар Ради призначається Міністром юстиції України з числа представників інститутів громадянського суспільства, інші члени Ради затверджуються міністром юстиції України за поданням секретаря Ради.

Затвердження подання секретаря Ради про призначення членів Ради є обов'язком Міні-

Пристебніть паски. Податкова міліція повертається

В системі Державної фіскальної служби назріває серйозна реструктуризація. Один із її елементів – повернення до ідеї створення спецпідрозділу, який буде сформовано на базі податкової міліції. Новий орган займеться розслідуваннями правопорушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, боротьбою з контрабандою та зловживаннями на митниці, а також виконуватиме функції щодо попередження злочинів, пов'язаних з фіскальною дисципліною.

Наталія УЛЬЯНОВА,
директор департаменту міжнародного податкового планування
ЮФ ICF Legal Service

Плани здалеку

Ідея цієї ініціативи не нова. Наприклад, ще восени 2014 року команда Ігоря Білоуса, який був на той момент главою ДФС, пропонувала впровадження подібної структури. Потім, у серпні вже нинішнього року, Прем'єр-міністр Аресеній Яценюк заявив, що податкова міліція занадто «воєнізована» і має специфічну репутацію. Тому, за словами глави уряду, потрібно переходити до стандартного західного підходу, де податкова міліція ліквідується, а створюється професійна служба фінансових розслідувань у складі ДФС.

Наприкінці вересня фіскальна служба оприлюднила відповідний проект змін до Податкового кодексу, який передбачає появу подібної структури. Питання лише в тому, що вкладає влада в поняття «професіоналізм»? Адже переважна більшість платників податків, особливо представників бізнесу, підтверджують, що податкова міліція виконує, насамперед, «каральну» функцію. Про попередження правопорушень, яке хочуть закріпити за службою фінансових розслідувань, сьогодні не йдеться.

Втім, ініціативи в оприлюдненому законопроекті виглядають досить переконливо.

Крім озвучених обов'язків, співробітники нової структури будуть займатися розшуком осіб, які переховуються від слідства і судів, протидіяти корупції в ДФС і забезпечувати безпеку співробітників фіскальної служби.

Повноваження реформованої податкової міліції будуть досить широкими: починаючи від збору й аналізу інформації про правопорушення і закінчуючи оперативно-розшуковою діяльністю, а ще досудове розслідування, облік правопорушників податкового, митного та бюджетного законодавства.

Спецпідрозділ ДФС будуть також брати участь у проведенні антитерористичної операції в частині виконання функцій контролю переміщення товарів на контрольних пунктах в'їзду-виїзду.

Набір співробітників у службу планується проводити на конкурсній основі, враховуючи особисті якості, компетентність і досягнення претендентів. Але в той же час доступ до цієї структури буде закритий для осіб, які мають

судимості, а також були замішані в корупційних скандалах.

Загрозливий захист

Усе, що красиво лягає на папір, далеко не завжди настільки ж бездоганно функціонує. Розробники законопроекту непрозоро натякають на те, що створення служби фінансових розслідувань – не що інше, як один з елементів реформування правоохоронної системи в Україні в цілому, яке проводиться відповідно до вимог МВФ.

При тому немає абсолютно ніяких гарантій, що ліквідація податкової міліції призведе до обіцяної Яценюком демілітаризації фіскальних органів.

Як мінімум, викликає побоювання той факт, що нова струк-

цей інструмент буде використовуватися для тиску на неугодних платників податків, як спосіб «вибивання» з них податкових боргів.

Досить сумнівна й теза, що служба фінансових розслідувань боротиметься з корупцією в стінах податкового відомства. На жаль, мало віриться, що служба як елемент структури ДФС зможе впливати на всю систему зсередини й робити це ефективно.

Знову-таки виникає чимало запитань щодо того, яким інструментарієм зможуть користуватися співробітники служби для досягнення поставлених завдань. Адже виявляти правопорушників можна по-різному.

Найгірший варіант – якщо слідчі матимуть безперешкодний

не буде жодної можливості. Навіть оскаржуючи їх дії в судах.

Звичайно, подібна картина виглядає досить похмуро, але враховуючи прецеденти з почастищенням «наїздів» податківців на цілком легальний бізнес, наприклад, серію обшуків в українських ІТ-компаніях, ці побоювання явно не безпідставні.

Збити або зберегти?

Природно, законодавці мають рацію в тому, що аналоги фінансової поліції й служб існують у багатьох країнах: в Австрії, Швеції, Угорщині, Іспанії, Нідерландах, Бельгії, США, Великобританії, Канаді, Японії, Китаї. Але їх повноваження досить обмежені й зорієнтовані, в першу чергу, на те, щоб виконувати превентивну функцію. Це ключовий момент: випередження, а не силова боротьба з платниками податків.

Утім у Міністерстві фінансів різницю цих понять і підходів до взаємин із платниками податків, мабуть, розуміють недостатньо чітко. Або ситуація з наповненням держбюджету настільки катастрофічна, що уряд готовий задіяти для збору податків навіть силові методи.

Однак у Кабміні повинні розуміти, що будь-який тиск на бізнес призведе до його міграції з України й до подальшого виходу в тінь, де вже перебуває понад 50% економіки.

До того ж, кризь податкову реформу червоною ниткою проходять обіцянки влади щодо загальної лібералізації оподаткування в країні і ліквідації адміністративних «лещат» для платників податків. І якщо уряд серйозно має намір слідувати цьому тренду, то фінансова служба в запропонованому форматі виглядає абсолютно відірваною від реальності.

тура в ДФС отримає широкий перелік повноважень. Звичайно, на даному етапі ці повноваження «приправлені» доцільністю посилити боротьбу з корупцією, розкраданням бюджетних коштів та економічними злочинами. Проте в реальності може виявитися, що

доступ до персональних даних та документації бізнесу й зможуть проводити обшуки, вилучати архіви і технічні засоби зберігання інформації або влаштовувати облави. Фактично це легалізоване рейдерство з боку держави, боротися з яким у платників податків

Як зробити податкову реформу ефективною?

У Києві пройшов IV Податковий форум, організований Асоціацією правників України.

Метою проведення форуму став розгляд нагальних питань роботи ДФС, зокрема, результатів запровадження та використання електронних ПДВ ресурсів.

Особливу увагу під час дискусії було приділено сукупності прав і обов'язків ДФС, які надають можливість посадовим та службовим особам на власний розсуд визначити повністю або частково зміст рішення або вибрати один із кількох варіантів прийняття рішень, передбачених актами законодавства. Це питання викликало гострі дискусії між виступаючими та відвідувачами форуму.

Присутні на форумі представники громадськості, судді, народні депутати України, представники державних органів, керівники юридичних фірм, адвокати, юристи та інші учасники, що долучалися до дискусій, обговорили й питання, пов'язані з податковим і митним правом та відповідними судовими спорами.

Як зазначила в своєму виступі заступник міністра фінансів України Оле-

на Макеева, будь яка реформа це серйозні ризики, тому Мінфін за підтримки європейських партнерів плідно співпрацює із бізнесом з метою реформування податкового навантаження й створення належних умов для розвитку та ведення малого і середнього бізнесу.

Відкритим і реформаторським запам'ятався виступ народного депутата України, першого заступника голови Комітету ВРУ з питань податкової та митної політики Андрія Журжія, який зазначив, що 80% бюджету формує 1500 компаній, а малий і середній бізнес в країні не розвивається, хоча всі розуміють, що внутрішній прибуток підприємства життєво необхідний для його розвитку. Тому зараз іде активна робота з реформування оподаткування з метою надання бізнесу гідного поштовху для розвитку.

Народний депутат вказав на необхідність продовження реформи ДФС та ліквідації податкових інспекцій у малих містах країни.

Закріплення на конституційному рівні необхідного відсотку податків та його можливе збільшення на випадок війни як гідний приклад прозорості податко-

вої політики, з надією на майбутнє існування, хоча і не без долі іронії, відповідно до фантастичного оповідання «Війна і честь» Девіда Вебера, навів Олександром Мінін, старший партнер WTS Consulting.

Цікавим та дискусійним був і виступ директора департаменту методологічної роботи з питань оподаткування ДФС України Нелі Привалової, яка підтримала ідею ліквідації податкових інспекцій у невеликих містах країни, розповівши, яку роботу в цьому напрямі проводить ДФС.

Із метою ефективної співпраці бізнесу та фіскальної служби й мінімізування конфліктів, які виникають навколо проблеми податків, на думку Н. Привалової, необхідні прозорість та однозначного їх розуміння бізнесом і ДФС. Хоча для цього необхідна політична воля законодавця.

Разом із тим, як прокоментував сказане А. Журжій, якого підтримала активна частина аудиторії, саме з боку ДФС здійснюється неоднозначне тлумачення сплати чи не сплати чинних податків, що й призводить до непорозуміння.

Активним обговорювалося учасниками

форуму й можливість закріплення на законодавчому рівні впровадження процедури медіації, досудового врегулювання спорів, які виникають між платниками податків та ДФС за співпраці Міністерства фінансів України.

Уперше на форумі було проведено інсценування судового процесу в типовому податковому спорі. Були вказані типові помилки всіх учасників процесу, не виключаючи і суддів. Загалом інсценований процес був цікавим та пізнавальним.

А суддя Вищого адміністративного суду України Наталія Блажівська, під час свого виступу вказувала на необхідність дотримання принципів адміністративного судочинства під час розгляду судами адміністративної юстиції різних спорів. Особливу увагу було приділено принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи, передбаченого ст. 11 КАСУ, та рішенням Європейського суду з прав людини «Пронін проти України».

Загалом IV Податковий форум запам'ятався його учасникам своєю професійною організацією, відкритістю, жвавістю та активним обговоренням реформ податкового сектору країни.

Донбаський рубікон

Глава ЦВК розповів про умови проведення місцевих виборів на Донбасі

Глава Центральної виборчої комісії Михайло Охендовський розповів про перспективи проведення місцевих виборів на Донбасі. Сказане було озвучено під час його зустрічі з Надзвичайним та Повноважним Послом Латвійської Республіки в Україні Аргітою Даудзе, повідомляє прес-служба ЦВК.

«Центральна виборча комісія сподівається, що вже найближчим часом будуть створені передумови, необхідні для призначення місцевих виборів в окремих районах Донецької та Луганської областей Верховною Радою України», — сказав М. Охендовський.

Разом із тим він відзначив, що для цього має бути прийнятий відповідний спеціальний закон, а також потребує відновлення цілісності Державного реєстру виборців та виборча інфраструктура в цих районах загалом. «Зокрема, йдеться про визначення можливості роботи виборчих комісій та проведення голосування в приміщеннях для голосування виборчих дільниць, які існують на постійній основі з 2012 року, уточнення їх меж, з'ясування необхідності утворення нових», — пояснив він.

Також Охендовський зазначив, що слід провести інвентаризацію приміщень та устаткування, необхідних для роботи як виборчих комісій, так і органів ведення Державного реєстру виборців, інвентаризацію виборчих скриньок. «Миттєве відновлення зазначеної інфраструктури неможливе, для цього потрібен певний час», — наголосив глава ЦВК.

Та головне, за словами глави ЦВК, важливим є гарантування безпеки виборців, членів комісій, кандидатів, офіційних спостерігачів. «У зв'язку з тим, що відповідно до Мінських домовленостей створення так званої «народної міліції» в окремих районах передбачено лише після проведення місцевих виборів, виникає запитання, які саме органи будуть уповноважені державою на вирішення питань безпеки під час виборчого процесу. Очевидно, що усі питання повинні бути комплексно вирішені до його початку», — наголосив М. Охендовський.

Також для проведення виборів на Донбасі необхідно гарантувати, зокрема, свободу діяльності політичних партій, вітчизняних засобів масової інформації, вільне ведення передвиборної агітації, рівність можливостей для кожного кандидата. «Лише за дотримання цих умов результати виборів в окремих районах Донецької та Луганської областей зможуть бути визнані в Україні та в світі», — підкреслив М. Охендовський.

Нагадаємо, раніше повідомлялося, що Президент України Петро Порошенко заявив, що перенесення виборів на територіях, підконтрольних самопроголошеним Донецькій та Луганській «народним республікам», відкриває шлях до повернення України на Донбас.

Суд зобов'язав ЦВК дотримуватися гендерної квоти на місцевих виборах

Київський апеляційний адміністративний суд визнав недійсним та скасував рішення ЦВК про можливість не дотримуватися гендерної квоти в списках кандидатів у депутати. Про це повідомляють «Українські новини» з посиланням на рішення суду.

Таким чином, суд скасував рішення від 23 вересня, згідно з яким недотримання норми закону «Про місцеві вибори» про представництво осіб однієї статі у виборчих списках не є підставою для відмови в реєстрації. Постанова може бути оскаржена в апеляційному порядку у Вищому адміністративному суді у дводенний термін з дня його проголошення.

Згідно із законом «Про місцеві вибори» під час формування списків кандидатів у депутати партії повинні включати в них не менше 30% осіб однієї статі.

Як відомо, 28 вересня «Самопоміч» через це рішення ЦВК подала на комісію в суд.

Виборчі комісії, або Прихований фронт місцевих виборів

Вибори передбачають масштабну кадрову мобілізацію. Найбільше людей потребує система виборчої адміністрації. Так, підготовку до місцевих виборів здійснює 10 619 територіальних виборчих комісій, до роботи в яких (за найскромнішими підрахунками) залучено понад 100 000 осіб.

Назар БОЙКО,
керівник Моніторингово-аналітичної групи «ЦИФРА»

Оскільки в Україні застосовується політична модель формування системи виборчої адміністрації, то виключне право на делегування членів виборчих комісій належить політичним партіям.

Основними перевагами такої моделі є можливість представництва різних політичних сил, які можуть здійснювати взаємний контроль, а також забезпечення членів виборчих комісій від адміністративного тиску з боку владних органів. Основний недолік — надмірна залежність виборчої адміністрації від партій, що створює ризики конфлікту інтересів між функціональними обов'язками членів ТВК і їхньою політичною афіліацією.

Саме це більшою чи меншою мірою можна спостерігати в українській виборчій практиці вже декілька кампаній підряд. Після формування комісій партії на цілком законних підставах можуть відкликати делегованих членів виборчих комісій. Для цього їм не потрібно жодних формальних причин чи обґрунтування.

Продемонструємо масштаби цього явища на прикладі заміни членів обласних, районних, міських (міст обласного значення) ТВК. За три тижні роботи територіальних виборчих комісій — із 6 по 30 вересня — ЦВК прийняла 13 постанов про зміни в складах ТВК. Загалом за цей час було замінено 1 044 особи з 10 533, що становить майже 10%. У тому числі — 154 голів (24%), 63 заступників голів (9,8%), 140 секретарів (21,8%) і 687 членів (7,9%) ТВК.

Традиційно, керівний склад — особливо голів і секретарів — замінювали набагато активніше, аніж членів ТВК. Це зумовлено тим, що роль саме цих посад в організації роботи комісії є найважливішою.

Варто зауважити, що до дня голосування ці показники збільшуються. Політичні партії маніпулюють кадровими складами ТВК із декількох причин. По-перше, не завжди вдається вчасно знайти необхідну кількість людей. У такому випадку подання на деяких членів комісії фабрикуються шляхом внесення людей «із телефонної

книги». Робиться це для того, щоб зберегти квоту на представництво. Згодом, завдяки механізму відкликання члена комісії, таку «мертву душу» можна замінити на «живу».

Трапляються випадки, коли такі заміни використовують масово й системно. Йдеться про «технічні партії», за допомогою яких рейтингові політичні сили

намагаються наростити свою присутність у комісіях. Якщо в результаті жеребкування «технічна партія» одержує квоту на представництво, тоді попередньо внесені «липові» подання відкликаються, а на їхні місця заводяться реальні люди. Ця технологія широко й успішно застосовувалась на парламентських виборах 2012 року Партією регіонів.

По-друге, кадрові маніпуляції відбуваються з метою «оптимізації» представництва в керівних складах комісій. Скажімо, партія А хоче, щоб поданий нею член комісії Петренко Петро Петрович зайняв посаду голови ТВК. Однак за результатом розподілу керівних посад, він став простим членом комісії, а квоту на посаду голови одержала партія Б. Тоді відбуваються переговори і, в разі досягнення згоди, проводиться рокіровка: обидві партії відкликають своїх представників у комісії, після чого партія А «заводить» Петра Петровича на посаду голови комісії під квоту партії Б. Формально новопризначений голова представляє партію Б, однак, реально — партію А.

Показовим є те, що подібна співпраця відбувається не лише між політичними союзниками, але й між тими, хто хотів би, щоб їх вважали опонентами.

По-третє, частина заміни відбувається у природний спосіб — члени ТВК відмовляються від виконання своїх обов'язків че-

рез об'єктивні обставини: відсутність достатньої кількості часу, незадоволеність матеріальною винагородою тощо.

Чому ці речі є важливими і до яких наслідків вони призводять?

1. Кадрові маніпуляції зі складами ТВК ускладнюють роботу комісій.

Про це говорять самі члени виборчих комісій. В Україні віддавна існує неформальна практика патронажу комісіями вищого рівня над комісіями рівня нижчого. На практиці це зводиться до того, що визначені члени обласних ТВК курують роботу районних і міських тервиборчих комісій — налагоджують комунікацію, консультують їх, забезпечують організаційну підтримку. Якщо один із членів обласного ТВК на якомусь етапі виборчого процесу випадає, то це руйнує налагоджену систему зв'язку й вимагає певного часу на її відновлення.

2. Спершу члени ТВК, а згодом і ДВК, проходять попередні навчання, на яких їм пояснюють особливості застосування виборчих процедур.

Оскільки перед кожними виборами — особливо перед місцевими 2015 року — виборче законодавство зазнає суттєвих змін, важливість таких тренінгів важко переоцінити. Про це говорять як самі члени комісій, так і свідчать результати соціології. Однак коефіцієнт корисної дії таких навчань є обернено пропорційним кількості заміни членів ТВК.

Відповідно, якщо на місця навчених людей приходять ненавчені й недосвідчені — це, безумовно, впливає на якість організації виборчого процесу, проблема стосується як ТВК, так і ДВК. Останніх це стосується навіть більшою мірою ніж перших.

3. Механізм заміни членів комісій відкриває шлях до маніпуляцій, які стосуються безпосередньо підсумків голосування і результатів виборів.

Він створює для недобросовісних учасників виборчого процесу можливості контролю над керівними складами або, що гірше, більшістю членів виборчих комісій. Приклади використання цих можливостей на видноті. Достатньо лише переглянути хроніки парламентських виборів 2012 і 2014 років.

У країнах розвинутої демократії системи виборчої адміністрації оцінюють за двома критеріями — незалежності й професіоналізму. Адже саме на відповідності цим критеріям базується довіра громадян до виборчого процесу і результатів виборів.

Вітчизняна виборча адміністрація ще має запас міцності. Однак його потрібно збільшувати, позбавляючись практик, які цьому перешкоджають.

Реєстрація бізнесу та нерухомості: фахівці передрікають колапс

Незабаром ситуація може значно погіршитися, якщо прийом громадян щодо реєстрації бізнесу та нерухомості буде здійснюватися виключно через центри надання адміністративних послуг та нотаріусів.

Як відомо, з 1 жовтня уряд заборонив чиновникам вимагати від громадян довідки та інші документи. Віднині вони можуть самостійно отримати їх із відкритих реєстрів. Таким чином, влада намагається оптимізувати процедуру надання адміністративних послуг. Але доступнішою для українців вона, на жаль, не стане. Адже, роблячи один крок назустріч людям, влада іншим рішенням про здійснення з 4 жовтня реєстрації бізнесу та нерухомості виключно в центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП) та в нотаріусів погіршує можливість швидше оформити необхідні документи. Чому так відбувається? Спробуємо розібратися.

Леся ШУТКО, Ракурс

Черги за реєстрацією

Сама ідея обслуговування громадян у ЦНАП за принципом «єдиного вікна» є, безперечно, прогресивною та реформістською. Адже Україна дістала в спадок від СРСР таку систему надання адміністративних послуг, за якої більшість з них розкиданих по відомчих офісах. Через це в простій життєвій ситуації людині, яка намагається оформити будь-яке право на власність або ж отримати документи, що посвідчують особу, доводилося оббігати чимало державних установ та кабінетів. Тому в 2012 році після ухвалення Закону «Про адміністративні послуги» в багатьох містах запрацювали досить симпатичні ЦНАПи, які нічим не поступаються європейським, оскільки мають просторі, прозорі приміщення з відкритою некабінетною системою, рецепцією тощо. У них почали надавати адміністративні послуги, за якими раніше слід було бігати по різних відомствах та установах.

Щоправда, й тут не обійшлося без проблем з обслуговуванням. Перші складнощі виникли рік тому. Тоді влада вирішила передати до ЦНАП функції з надання найпопулярніших серед населення України послуг – реєстрації місця проживання, видачі внутрішніх паспортів і вклейки до них фотокарток, чим займалися паспортисти в приміщеннях ЖЕКів та при ОСББ. Одразу ж утворилися довжелезні черги.

Найбільше від цього постраждали громадяни столиці. Що не дивно, адже, приміром, лише в Солом'янському районі працювало 180 паспортистів, які обслуговували його мешканців. 5 – 7 адміністраторів ЦНАП фізично не в змозі одразу ж виконати їхню роботу, що в разі сповільнило процес обслуговування громадян та спричинило довжелезні черги. На Троєщині, аби потрапити до ЦНАП, люди змушені були займати чергу з третьої години ночі.

Але основна причина минулорічної ситуації полягала і досі полягає в позиції Державної міграційної служби.

Через рік урядовці знову вирішили поставити експерименти на працівниках ЦНАПів та їхніх відвідувачах. Адже Мін'юст у спілкуванні з органами місцевого самоврядування та районними державними адміністраціями почав наполягати на тому, щоб із 4 жовтня припинити прийом громадян державними реєстраторами й направити їх до ЦНАПів. Підстава – закон про дерегуляцію від 12 лютого 2015 року.

Додаткове навантаження

Якими будуть наслідки такого рішення, уявити неважко. Навіть до цих

нововведень, щоб оформити, приміром, бізнес, у багатьох районах Києва слід було займати чергу ще до відкриття ЦНАП. На місці ж треба було встигнути розібратися, які документи та квитанції про оплату слід зібрати. Адже інформація на стендах ЦНАП не завжди відповідала дійсності, зокрема в частині оплати державного мита за реєстрацію документів.

«На щастя, нещодавно така вимога – сплачувати державі кошти за надання послуг з реєстрації бізнесу –

була скасована. Тому хоч не довелось бігати в банк для оплати квитанцій, реквізити яких раніше постійно змінювалися, – розповідає столичний підприємець Тетяна Назарова. – Але умови надання цих послуг все одно не можна назвати комфортними. Взимку доводилося мерзнути на вулиці, займаючи заздалегідь чергу до Деснянського ЦНАП Києва. А влітку – штовхатися у вузьких темних задушливих коридорах не пристосованого для такої кількості людей приміщення. На моїх очах люди неприємно дивилися».

Незабаром ситуація може значно погіршитися, якщо з 4 жовтня прийом громадян щодо реєстрації бізнесу та нерухомості буде здійснюватися виключно через ЦНАП та нотаріусів. Адміністратори повинні будуть приймати заяви, сканувати документи і вводити їх до відповідних державних реєстрів. Державні ж реєстратори (працівники Мін'юсту) виконуватимуть лише функції бек-офісу, тобто опрацювання справ у реєстрі. Виглядає привабливо, і начебто, теоретично правильно, але непрактично.

Негативні наслідки

Як зазначають чиновники на місцях, із реалізацією нових функцій на практиці виникатимуть проблеми, які ускладнюють саму процедуру надання послуг. Так, керівник ЦНАП міста Харкова Ірина Синицька зазначає, що з 15 червня цього року вперше підключили адміністратора до Державного реєстру майнових прав на неру-

хоме майно та запустили цю послугу. «Це – новий програмний продукт, який відрізняється від того, що застосовується державними реєстраторами. Під час його апробації ми зіткнулися з тим, що виникають проблеми з окремими полями програми, зі скануванням документів, з обміном даними тощо, – пояснює вона. – Також має місце систематичне та тривале призупинення роботи Державного реєстру прав, що призводить до втрати вже внесених даних. При цьому трапляються випадки, коли призупинення роботи Реєстру триває по кілька годин. Хоча в нас на обслуговування однієї особи зазвичай витрачається не більше 15 хвилин».

За словами І. Синицької, значно уповільнить обслуговування громадян і вимога влади сканувати заяву й документи виключно в присутності заявника. Адже цей процес забирає іноді до півтори години на одну особу, що призведе до виникнення величезних черг за послугами з реєстрації бізнесу і нерухомості. «Весь негатив ляже на адміністратора ЦНАП, органи місцевого самоврядування та районні державні адміністрації. Тому звернулися до міністра юстиції та міністра економічного розвитку і торгівлі України з листами, в яких повідомляємо про наявність проблем з новим програмним продуктом, які слід терміново усунути. Також ми направили листа до державного підприємства «Національні інформаційні системи», яке координує роботу, пов'язану з цією програмою, з проханням удосконалити її. Сподіваємося, що нас почують. Інакше виникне колапс з обслуговуванням громадян у ЦНАП», – стверджує І. Синицька.

Але так не повинно бути, коли через рішення уряду страждають звичайні українці, упевнений експерт Віктор Тимошук: «По-перше, Мін'юст не повинен вводити в оману органи місцевого самоврядування й місцеві державні адміністрації щодо закону про дерегуляцію. Його норми кажуть, що «повноваження державного реєстратора... з видачі та прийому документів можуть виконувати посадові особи органів місцевого самоврядування, адміністратори центрів надання адміністративних послуг, нотаріуси». Ключове слово тут «можуть».

По-друге, органи місцевого самоврядування і районні державні адміністрації (тобто їх ЦНАП) повинні брати на себе функції фронт-офісу для послуг Мін'юсту лише в разі, коли готові до цього. Тобто ці органи мають бути впевнені, що в них є достатня кількість площ у ЦНАП, робочих місць та підготовленого персоналу. Така передача повноважень має відбуватися з розумним підходом. Тим більше, що ні штатів, ні коштів за послуги Мін'юсту органам місцевого самоврядування і райдержадміністраціям не передають».

На жаль, у нас все відбувається навпаки – дається наказ згори, який повинні наспіх виконувати на місцях. За що люди потім розплачуються багатогодинним стоянням у чергах за отриманням адміністративних послуг. Погіршення ситуації відбудеться лише тоді, коли ухвалять закони, які передбачають децентралізацію повноважень з реєстрації бізнесу та нерухомості. Вирішення проблем шляхом проведення експериментів не принесе позитивного результату.

Розмежування підслідності органів досудового розслідування

Верховна Рада почала розгляд пакету законопроектів, необхідних для виконання плану дій щодо лібералізації Євросоюзом візового режиму для України.

Зокрема, на засіданні в четвер 8 жовтня депутати 256 голосами підтримали в першому читанні законопроект № 2542а «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо виконання рекомендацій Європейського Союзу щодо виконання Україною плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України щодо уточнення підслідності органів досудового розслідування», – повідомляє прес-служба парламенту.

Документ має на меті виконання рекомендацій ЄС щодо запобігання організованій злочинності та боротьби з нею в частині чіткого розмежування підслідності кримінальних правопорушень між органами попереднього розслідування і повноважень Служби безпеки України з досудового розслідування кримінальних правопорушень, здійсненням кримінального провадження стосовно злочинів у сфері національної безпеки і оборони та злочинів, пов'язаних із тероризмом.

Законопроект пропонується внести зміни до ст. 216, розділи Х «Прикінцеві положення» і XI «Перехідні положення» Кримінального процесуального кодексу України. Зокрема, згідно з документом, повинні бути обмежені повноваження СБУ щодо здійснення попереднього розслідування злочинів у сфері національної безпеки і оборони та злочинів, пов'язаних із тероризмом. Крім того, пропонується конкретизувати підслідність злочинів органам Державного бюро розслідувань, наділивши їх слідчих повноваженнями по досудовому розслідуванню:

1) скоєних посадовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до ч. 1 ст. 9 закону «Про державну службу», особами, посади яких віднесені до I–III категорій посад держслужбовців, судьями, прокурорами та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро;

2) скоєних посадовцями Національного антикорупційного бюро, прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро;

3) передбачених ст. 333 Кримінального кодексу України;

4) проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, проти журналістів і правосуддя, крім злочинів, передбачених ст. 354 (щодо працівників юридичних осіб публічного права), 359, 383, 384, 385, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396 КК;

5) у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку;

6) у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро;

7) проти встановленого порядку несення військової служби (військової злочини), крім злочинів, передбачених ст. 422 КК;

8) проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Документом також пропонується закріпити за слідчими органами, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства, право здійснювати досудове розслідування злочинів, передбачених ст. 205 «Фіктивне підприємництво» та +2051 «Підробка документів, що надаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців» Кримінального кодексу.

Передбачається, що по зв'язку справ слідчі зазначених органів зможуть здійснювати досудове розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, а також виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання під час продажу товарів, збуту підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку або голографічних захисних елементів.

До початку діяльності Державного бюро розслідувань досудове розслідування злочинів, віднесених до підслідності цього органу, здійснюватимуть слідчі органів внутрішніх справ, органів прокуратури та органів безпеки.

Судова влада в Україні:

стан правового забезпечення й шляхи пріоритетного розвитку

Основна соціальна роль судової влади в справедливому демократичному суспільстві полягає в тому, щоб у суперечках, конфліктах та спорах забезпечувати права й законні інтереси, честь і гідність людини та громадянина, а також верховенство права, закріплених в Загальній декларації прав людини (1948 р.), Європейській конвенції з прав людини (1950 р.), Конституції України (1996 р.) та інших законах і нормативно-правових актах. Здійснюючи правосуддя та судочинство, судова влада зобов'язана взяти на себе відповідальність за дії всіх суддів по застосуванню чинного законодавства об'єктивно, справедливо й водночас чесно, щоб ні в кого не виникло сумнівів щодо законності прийнятого рішення — бо це буде єдиною запорукою його швидкого і справедливого виконання.

Петро БІЛЕНЧУК,
президент
Інтелектуального
форуму «Єдина Європа»

Віктор БАРИЛЮК,
доктор філософії в галузі права,
керівник секції законодавчих ініціатив
Інтелектуального форуму «Єдина Європа»

були бути провідниками її волі. Суд не мав влади, а влада безконтрольно користувалася судом». Далі проголошувалося, що «судово-правова реформа повинна привести судову систему, а також всі галузі права, у відповідність із соціально-економічними та політичними змінами, що відбулися в суспільстві».

Головною метою судово-правової реформи й формування незалежної судової влади визначались організаційна перебудова судової системи, створення нового законодавства, вдосконалення форм судочинства. Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання: шляхом ефективного розмежування владних повноважень гарантувати самостійність і незалежність судових органів від впливу законодавчої і виконавчої влади; реалізувати демократичні ідеї правосуддя, вироблені світовою практикою і наукою; створити систему законодавства про судочинство, яке б забезпечувало незалежність судової влади; поступово здійснити спеціалізацію судів; максимально наблизити суди до населення; чітко визначити компетенцію різних ланок судової системи; гарантувати право громадянина на розгляд його справи компетентним, незалежним і неупередженим судом.

Аналізуючи виконання завдань Концепції за десять наступних років, М. І. Хавронюк ще в 2002 році підкреслював, що перелічені завдання були переважно виконані: демократичні ідеї судочинства і правосуддя, статусу суддів, судового захисту прав та свобод людини і громадянина отримали конституційні та інші гарантії й

треба в подальшому системно консолідованому дослідженні всіх видів законодавчого та наукового забезпечення як системи організації правосуддя і судової влади в цілому, так і окремих видів судочинства в Україні.

II. Результати здійснення судово-правової реформи в Україні

Розгляд цих проблем почнемо із системного аналізу судово-правової реформи, затвердженої постановою Верховної Ради України від 28 квітня 1992 р. «Про Концепцію судово-правової реформи в Україні». Важ-

ливість її прийняття на той час обґрунтовувалася прийняттям Декларації про державний суверенітет України і Акта проголошення незалежності України та необхідністю створення умов для реального забезпечення прав і свобод громадян, утвердження верховенства права в процесі здійснення правосуддя.

У цій Концепції констатувалося, що «суди не завжди надійно охороняли права і свободи людини, являли собою важливий інструмент командно-адміністративної системи й змушені

дотримання, які були відображені в законах України «Про судочинство України», «Про статус суддів» та інших, а також знайшли своє підтвердження в рішеннях Конституційного Суду України тощо. Як вказував науковець, якщо проаналізувати визначені Концепцією три етапи судово-правової реформи, то можна переконатися, що перші два із них вже майже подолані. Так, на першому етапі пропонувалося, зокрема, внести низку змін до Закону «Про судочинство України»,

*Sublata veneratione magistratum, respublica ruit —
втрата поваги до суддів руйнує державу.*

Латинське прислів'я

Кримінально-процесуального та Цивільного процесуального кодексів України, прийняти закони про Конституційний Суд України, конституційне судочинство, адвокатуру, про судочинство і статус суддів, про нотаріат України, про акти громадянського стану, про судову експертизу, провести інтенсивну роботу з підготовки Кримінально-процесуального та деяких інших кодексів України, що й було зроблено.

Разом із тим до сьогодні не виконані такі завдання першого етапу реформи: не розроблені нормативні акти з питань оптимального навантаження суддів, слідчих та інших працівників правоохоронних органів, їх матеріально-технічного забезпечення й розміщення (підготовка типових проектів приміщень, раціонального порядку діловодства за використанням сучасних науково-технічних засобів) тощо.

На другому етапі передбачалося запровадити організаційні структури зі спеціалізації здійснення правосуддя в Україні, створити адміністративні суди та суди з сімейних справ, справ неповнолітніх, створити Вищий апеляційний суд України, завершити створення Інституту законодавства і правової реформи тощо.

Третій етап передбачав вивчення й узагальнення ефективності судово-правової реформи, внесення змін до чинного законодавства з питань удосконалення діяльності судової влади, органів досудового розслідування, прокуратури, юстиції, адвокатури, нотаріату, проведення подальшої роботи зі спеціалізації судів, реалізацію наукових програм з удосконалення судово-правової реформи. Частково пройдено і цей етап: прийнято закони України «Про адвокатуру» та «Про прокуратуру», чітко визначено повноваження Міністерства юстиції України тощо. Але зрозуміло, що третій етап, у принципі, може продовжуватися тривалий час, адже якісно удосконалювати як законодавство, так й організацію судової влади та здійснення правосуддя треба постійно.

Щодо реформування органів досудового розслідування, прокуратури, адвокатури, юстиції, то Концепція передбачала значну кількість заходів, які до сьогодні так і досі не реалізовані. Це стосується, зокрема, створення державного Фонду відшкодування збитків, заподіяних потерпілим злочинцем; законодавчого закріплення реальності процесуальної самостійності слідчого, його прав і обов'язків; створення єдиного

слідчого апарату; визначення науково-обґрунтованих критеріїв навантаження слідчих та забезпечення їх новітніми науково-технічними засобами, методами і технологіями, що означає, що окремі положення Концепції, судово-правової реформи залишилися не виконаними. Частково це можна пояснити змінами політичних, соціально-економічних і міждержавних умов життєдіяльності держави, виробленням нових підходів, дискусійності окремих положень Концепції, наприклад, і сьогодні залишається спірним питання щодо створення Слідчого комітету чи Державного бюро розслідування.

На думку М. І. Хавронюка, сьогодні слід орієнтуватися не на безкінечне продовження третього етапу судово-правової реформи, а на розробку оновленої Концепції судово-правової реформи. Така Концепція, як звід основних ідей, що стосується приведення правоохоронної системи України у відповідність із сучасними стандартами і положеннями Основного Закону України щодо прав людини, демократії, взаємовідносин між людиною, суспільством і державою, поділу державної влади й забезпечення незалежності судової влади тощо, мала бути цілком оновлена ще після прийняття в 1996 р. Конституції України. Але, на жаль, цього не сталося як на той момент (2002 р.), так і на сьогоднішній час — на двадцять четвертий рік незалежності України.

У 2000 році в навчальному посібнику «Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність: закони і коментарі», М. І. Мельник і М. І. Хавронюк опублікували список із 54 законопроектів з питань, що стосуються правового статусу правоохоронних органів та правоохоронної діяльності, які повинні були розглянуті ще в 1999–2002 рр. відповідно до державної програми розвитку законодавства України до 2002 року, схваленої постановою Верховної Ради України від 15 липня 1999 р. У цьому списку на першому місці стоїть Кримінально-процесуальний кодекс України, який мав бути прийнятий ще в 2000 році, а ухвалили його лише 13.04.2012 року з великими недоліками й порушеннями чинної Загальної декларації і прав людини та Конституції України. На другому місці значився Кримінальний кодекс України — планували прийняти в 1999 році, а прийняли лише в 2001-му. До нього на сьогодні вже внесено понад 100

I. Концептуальні правові основи здійснення правосуддя в Україні

Очевидність актуальності цієї теми полягає в тому, що сьогодні в Україні є надзвичайно багато чинних законів і нормативно-правових актів, з яких 22 кодекси, близько 3 тисяч законів та багато тисяч інших як загальнодержавних, так і відомчих нормативно-правових актів, які інколи суперечать один одному.

Реальна статистична ситуація, а також позиція органів влади і населення засвідчують, що організація й діяльність судів різного рівня під час здійснення судочинства в Україні потребує швидкого і якісного удосконалення, оскільки викликає сьогодні справедливу критику й незадоволення населення. Як зазначає Роман Куйбіда, на сьогодні Україна має найнижчий у Європі й один із найнижчих у світі рейтингів довіри населення до судів (ЮВУ, № 35. — с. 5). А тому концептуальні основи вдосконалення законодавчого та наукового забезпечення діяльності органів правосуддя та інших органів, що протидіють злочинам і правопорушенням, потребують термінового спеціального наукового дослідження.

Відомо, що питання судового права, правового, наукового та організаційного забезпечення правосуддя як у цілому, так і окремих видів судочинства в Україні досліджували вітчизняні вчені-юристи М. М. Михеєнко, В. Д. Бринцев, А. О. Селіванов, В. В. Сердюк, В. Ф. Бойко, О. Х. Юлдашев, І. Є. Марочкін, В. В. Молдаван, С. В. Прилуцький, Г. С. Семаков, В. О. Євдокимов та інші.

Разом із тим є нагальна по-

змін та доповнень до окремих статей. Третім у цьому списку був Кримінально-виконавчий кодекс України — планували прийняти в 2000-му а ухвалили 11.07.2003 року. Далі вказувався Кодекс про адміністративні правопорушення (в тому ж році) планували прийняти в новій редакції в 2001 році, та змогли внести певні зміни та доповнення. Надалі досить часто вносилися нові зміни та доповнення до цього кодексу. Йшлося й про Адміністративно-процесуальний кодекс України — планували прийняти в 2001 році, — але так і не прийняли, та Адміністративний кодекс України — планували прийняти у 2001 році — не прийняли, натомість 06.07.2005 р. був ухвалений Кодекс адміністративного судочинства України, який не вирішив всіх проблем в адміністративному судочинстві в Україні; У 1999 році планувалося розробити нову редакцію Концепції судово-правової реформи та знову ж таки вона не була прийнята. Звичайно, в даному дослідженні не має можливості повною мірою проаналізувати стан підготовки й реалізації інших законопроектів, тож лише зазначимо те, що такі законопроекти, як: «Про конституційне судочинство», «Про зброю», «Про основні засади регулювання міграційних процесів» та багато інших і нині не прийняті.

III. Пріоритетні напрями реформаційних змін в системі судової влади

Продовжуючи системний аналіз організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні, необхідно зазначити, що цей інститут публічної влади був і залишається слабким у порівнянні з іншими гілками влади. Для підвищення його авторитету й значення в державі, необхідно здійснити таке. В першу чергу слід внести зміни та доповнення до Конституції України:

1) до ч. 1 ст. 93: «Право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить Президенту України, народним депутатам України, Кабінету Міністрів України, Верховному Суду України; ч. 5 ст. 124 викласти у такій редакції: «Судові рішення ухвалюються іменем України і за своєю юридичною силою є обов'язковими до виконання на всій території України»;

2) ч. 3 ст. 127 Конституції України та ч. 1 ст. 64 чинного Закону України «Про судоустрій і статус суддів» доцільно сформулювати в такій редакції: «На посаду судді може бути рекомендований кваліфікаційною комісією суддів громадянин України, не молодший тридцяти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи в галузі права не менше п'яти років, з яких три роки на посаді помічника судді, проживає в Україні не менше як десять років та володіє державною мовою»;

3) Для поліпшення професійного рівня судочинства в Україні необхідно надати більш високий правовий статус постановам пленуму Верховного Суду України.

IV. Сучасний стан правового забезпечення судочинства в Україні

Для подальшого успішного проведення судово-правової реформи здійснимо системний аналіз законодавчого забезпечення основних видів судочинства, які є в Україні. Розпочнемо з конституційного судочинства, котре регламентується:

1) Конституцією України: розділ VIII. Правосуддя (статті 124-131), розділ XII Конституційний Суд України (статті 147-153);

2) законом України «Про Конституційний Суд України» від 16.10.1996 р. зі змінами та доповненнями;

3) регламентом роботи Конституційного Суду України, затвердженим рішенням Конституційного Суду України від 05.03.1997 р. зі змінами та доповненнями;

4) іншими нормативно-правовими актами, що регламентують організацію та діяльність Конституційного Суду України (укази Президента України, постанови Верховної Ради України, рішення з'їзду суддів України про призначення суддів Конституційного Суду України).

Адміністративне судочинство регламентується:

1) Конституцією України: розділ VIII. Правосуддя (статті 124-131);

2) Кодексом адміністративного судочинства України;

3) міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Правосуддя в адміністративних справах здійснюють адміністративні суди.

Господарське судочинство регламентується:

1) Конституцією України: розділ VIII. Правосуддя (статті 124-131);

2) Господарським кодексом України;

3) Господарським процесуальним кодексом України;

4) іншими нормативно-правовими актами, що регламентують господарську діяльність в Україні.

Господарське судочинство здійснюють господарські суди.

Кримінальне судочинство регламентується:

1) Конституцією України: розділ VIII. Правосуддя (статті 124-131);

2) Кримінальним кодексом України, Митним кодексом України;

3) Кримінальним процесуальним кодексом України;

4) міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

5) іншими законами та нормативно-правовими актами.

Кримінальне судочинство здійснюється судами загальної юрисдикції.

Цивільне судочинство регламентується:

1) Конституцією України: розділ VIII. Правосуддя (статті 124-131);

2) Цивільним кодексом України, Водним кодексом України, Житловим кодексом України, Земельним кодексом України, Лісовим кодексом України, Сімейним кодексом України, Кодексом законів про працю;

3) Цивільним процесуальним кодексом України;

4) міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

5) іншими законами та нормативно-правовими актами.

Цивільне судочинство здійснюється судами загальної юрисдикції.

Є ще один вид судочинства — у справах про адміністративні правопорушення. Він існує в Україні майже тридцять років — з часу прийняття 07.12.1984 р. Кодексу Української РСР про адміністративні правопорушення (сьогодні — Кодекс України про адміністративні правопорушення).

Неправомірне використання посадовими особами законодавчої та виконавчої влади владних повноважень, пов'язаних із призначенням, обранням, звільненням суддів, притягненням їх до відповідальності, призначенням на адміністративні посади, суттєво впливає на стан незалежності суддів.

Судочинство у справах про адміністративні правопорушення здійснюється судами загальної юрисдикції.

Це — реальний стан законодавчого забезпечення реально існуючих сьогодні в Україні шести видів судочинства. Водночас відомо, що вже нині законодавці пропонують прийняти у Верховній Раді України проекти нових кодексів. Мова про Природоохоронний чи Екологічний кодекс України, Конституційно-процесуальний кодекс України, Нотаріальний кодекс України, Нотаріально-процесуальний кодекс України, Кодекс України про оперативнорозшукову діяльність, Освітнянський кодекс України, Освітнянсько-процесуальний кодекс України, Ювенальний кодекс України, Пенітенціарний кодекс України, Поліцейський кодекс України, Безпековий кодекс України, кодекс України про кримінальні проступки, Космічний кодекс України тощо, хоча по окремих видах нових судочинств уже діють певні закони, але вони потребують відповідної систематизації й консолідованої кодифікації.

У зв'язку з цим, В. Стефанюк справедливо вважає, що сьогодні можна констатувати факти про поступове трансформування ролі суду від органу примусу до реальної гілки влади, яка згідно з європейськими і світовими стандартами покликана здійснювати конституційний захист прав і свобод людини. Відповідним чином формується й суспільна думка та здійснюється законотворчий процес.

Очевидно слід також погодитися з міркуванням Д. Притики, про те, що рівень судочинства сьогодні потребує якісного оновлення і вдосконалення. На його думку, яку поділяють судді, неправомірне використання посадовими особами законодавчої та виконавчої влади владних повноважень, пов'язаних із призначенням, обранням, звільненням суддів, притягненням їх до відповідальності, призначенням на адміністративні посади, суттєво

впливає на стан незалежності суддів.

Висновки, пропозиції та рекомендації

На підставі викладеного можна зробити наступні висновки та пропозиції. Варто констатувати, що судова влада була й залишається слабкою в порівнянні з іншими гілками влади в Україні. Для підвищення її авторитету та значення в державі необхідно внести ряд змін та доповнень до Конституції України і інших законів. По-перше, надати право законодавчої ініціативи у Верховній Раді, Верховному Суду України. По-друге, статтю 124 Основно-

во нових «палаців справедливості», «палаців верховенства права», «палаців правосуддя» в обласних і районних центрах;

4) накопичений досвід запровадження нових спеціалізацій і використання нових інтерактивних методик, комп'ютерних систем, онлайн-технологій, ноотехнологій, грид-технологій для уніфікації та підвищення ефективності навчального процесу в сфері судового права та юриспруденції, на наш погляд, є вартим уваги і потребує подальшої уніфікації та вдосконалення; 5) на етапі сучасного реформування судової системи України потребують більш широкого висвітлення й наукової здобутки, надбання й відкриття як вітчизняних, так і зарубіжних вчених в галузі теорії судової влади; 6) судді повинні мати можливість створювати професійні організації, метою яких має бути розвиток суддівського самоврядування; самоорганізація судової влади; прозорість судової влади і як гарантія цього — ефективний громадський контроль, який здійснюється в таких основних формах: демократичний порядок формування судової системи і суддівського корпусу; гласність правової процедури судочинства; широка поінформованість суспільства про основні механізми функціонування й результати діяльності судової влади (ухвалення рішень, призначення і особисті якості суддівського корпусу, публічне обговорення всіх питань, які стосуються правосуддя, судочинства та правопорядку в Україні; 7) осмислення судової влади як самостійного світоглядно-гносеологічного правового явища вимагає здійснення системних консолідованих наукових досліджень у таких пріоритетних напрямках, теорія судової влади як ідейна основа в становленні судової влади в Україні і водночас важлива опора громадського суспільства та правової держави; методологічні основи судового права (предмет, завдання, функції, принципи, методи) як окремої галузі права; структурні елементи предмета судового права: вчення про суд та судову владу; вчення про судоустрій; вчення про правосуддя, судочинство, правопорядок; теоретичні основи організації судової влади та здійснення правосуддя; суд як соціально-публічний і політико-правовий феномен (як інститут публічної влади та правові механізми забезпечення судової влади); судова влада і громадянське суспільство в механізмі судової влади, правосуддя та судочинства; правові форми організації судової влади та здійснення правосуддя (суддівське самоврядування, адміністрування й самоорганізація судової влади); мировий суд у механізмі судової влади; запровадження процедур примирення (медіації) тощо.

Необхідно зазначити, що викладені вище пропозиції носять комплексний, системний і взаємозалежний характер, а їх вирішення вимагає серйозного підходу з боку органів державної влади, місцевого самоврядування, науковців та громадськості, враховуючи особливості сучасного стану національної економіки, розвитку держави, правової культури і правосвідомості громадян України.

*** ЗАТРИМАННЯ

Підполковник СБУ організував банду з «вибивання» боргів

Оперативники спецслужби затримали працівника контррозвідки, який причетний до корупційних схем. Про це повідомляє прес-центр СБ України.

Зокрема, він організував злочинну групу у складі трьох осіб, які вимагали від підприємця 280 тис. доларів за нібито «заборгованість» компаньйонові. Корупціонера і його подільників затримали під час отримання частини хабара в розмірі двох мільйонів гривень.

Розпочато кримінальну справу за фактом здирництва. Офіцер СБУ перебуває в СІЗО.

*** ВИКРИТТЯ

У Києві за незаконне стеження затримано міліціонерів-найманців

У Києві затримали трьох працівників міліції, які за гроші стежили за громадянами на замовлення комерційних підприємств.

Як повідомляє прес-служба столичної прокуратури, Служба безпеки викрила трьох працівників київської обласної міліції, які налагодили схему незаконного збагачення шляхом надання представникам комерційних підприємств платних послуг із здійснення незаконного стеження за громадянами.

«Встановлено, що начальник одного з відділів обласної міліції разом із підлеглими організували прослуховування телефонних розмов окремих громадян, а також надавали замовникам інформацію про телефонні дзвінки й візуальне спостереження», — йдеться в повідомленні.

Найманців затримали після одержання ними 2,5 тис. дол. плати за такі послуги.

Розпочато кримінальне провадження за ч. 3 ст. 368 КК України (одержання хабара).

*** АНТИКОРУПЦІЯ

Одеського суддю-хабарника врешті-решт відсторонили від посади

Вища кваліфікаційна комісія суддів України прийняла рішення відсторонити від посади суддю Суворовського районного суду Одеси Івана Шепітко. Про це повідомляє прес-служба ВККСУ.

Відповідне рішення було прийнято ще 2 жовтня. Шепітко відсторонили на два місяці від виконання обов'язків, оскільки він проходить підозрюваним у кримінальному провадженні.

Відзначимо, що комісія не особливо поспішала зі своїм вердиктом. Зокрема, корупціонера затримали ще 18 березня під час отримання близько п'яти тисяч доларів хабара. Відзначимо, що Шепітко претендував на посаду судді Одеського апеляційного адміністративного суду.

*** ПРОКУРАТУРА

Утікача Януковича позбавили земель

Прокуратура Київської області в суді касаційної інстанції відстояла повернення з незаконного володіння земель у Сухолуччі вартістю понад 7 млн грн, що належали втікачу-президенту Віктору Януковичу. Про це повідомляє прес-служба прокуратури області.

«Як уже повідомлялося, Київська облдержадміністрація вилучила з постійного користування Дніпровсько-Тетерівського державного лісомисливського господарства землі лісового фонду, змінивши їх цільове призначення на сільськогосподарське. Надалі Вишгородська райдержадміністрація передала вказані землі у власність громадян

для ведення особистого селянського господарства, а також для будівництва та обслуговування готельно-ресторанного комплексу. Суди всіх інстанцій підтримали позицію прокуратури про

повернення з незаконного користування в держвласність земель, що належали ТОВ «Дім Лісника» і входили до земель, на яких розташовані резиденції экс-президента «Акація» й «Острів», — зазначають у прокуратурі.

Повідомляється, що зараз, завдяки вжитим прокуратурою області заходам на виконання судових рішень, скасовані відомості про реєстрацію права власності на земельні ділянки в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Крім цього, відділом державної виконавчої служби Вишгородського районного управління юстиції проводяться виконавчі дії витребування земельних ділянок на користь держави.

*** ЗВЕРНЕННЯ

У Сумах вимагають обґрунтування тарифів

Сумська обласна державна адміністрація, обласна рада та профспілки направили лист Президенту України Петру Порошенку та Прем'єр-міністру Арсенію Яценюку з вимогою встановити економічно обґрунтовані тарифи на житлово-комунальні послуги. Про це повідомили в прес-службі облради.

Згідно з повідомленням, відповідний лист був підготовлений під час круглого столу, що відбувся в облраді за ініціативи обласної ради профспілок. Головуючими на заході були голова Сумської ОДА Микола Клочко та заступник голови облради Віра Лаврик, а учасниками — депутати облради, керівники тепло- та газопостачальних організацій, представники первинних профспілкових організацій підприємств Сумщини.

«Присутні наголошували на тому, що нині жителі області, як і всієї країни, переживають важкий кризовий період. Виросли ціни на продукти харчування, ліки, товари першого вжитку, тарифи на енергоносії, комунальні послуги. Учасників круглого столу цікавило питання, чому Україна видобуває достатньо газу для потреб населення, але те ж населення платить невідомі для

більшості тарифи. Тим більше, що в Конституції України прописано, що надра належать народам. А низькі зарплати, соціальні стандарти, безробіття ставлять сумчан за межу бідності», — зазначає прес-служба.

Віра Лаврик зазначила, що підвищення тарифів викликає об'єктивні скарги мешканців області. Вона також наголосила на необхідності встановлення лічильників, проведенні енергетичного аудиту. «Депутати обласної ради почали порушувати цю тему ще з кінця березня. Були направлені звернення до Президента України, Кабінету Міністрів, народних депутатів. Але жодної відповіді від народних обранців на голос і прохання громад не надійшло», — підсумувала В. Лаврик.

У прийнятій учасниками заходу заяві «Про обґрунтованість встановлення тарифів на газ та теплопостачання» йдеться про те, що

тарифи можна знизити за рахунок скасування податків, а саме ПДВ, рентної плати за видобування газу, зниження нормативу споживання газу, виключення з розрахунку ціни імпортованого газу, що замінюється вітчизняним тощо.

«Із метою недопущення зниження рівня життя населення Сумської області та громадян України вимагаємо: встановити прозорі, економічно обґрунтовані тарифи на природний газ та теплопостачання для населення, погоджувати тарифи з представниками громадських організацій відповідно до норм Генеральної угоди; здійснити заходи для зменшення податкового навантаження під час формування ціни на газ; врегулювати питання використання видобутого природного газу в Україні для потреб населення та закріпити це питання окремою постановою КМУ; зобов'язати уряд розглянути на своєму засіданні результати перевірок Антимонопольним комітетом підприємств-монополістів (газу, опалення) та оприлюднити результати», — підкреслюється в заяві.

*** СПІВПРАЦЯ

Допомога в започаткуванні власної справи внутрішньо переміщеним особам

ЄС допомагає внутрішньо переміщеним особам започаткувати власну справу у Вінницькій області.

2 жовтня у Вінниці відбулася прес-конференція щодо реалізації проекту ЄС, спрямованого на підтримку внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та підприємців із зони АТО та Криму у Вінницькій області. За підтримки проекту ці люди отримали можливість швидко започаткувати або відновити бізнес на території Вінницької області.

Директор департаменту регіонального економічного розвитку облдержадміністрації Олександр Якубик ознайомив присутніх зі станом реалізації проекту та повідомив про виділення коштів з обласного бюджету для співфінансування проекту. Також, він зазначив, що «Проект лише розпочався й триватиме 1 рік — до липня 2016 року. Його фінансування здійснюється Європейським Союзом та 10% — кошти обласного бюджету. Мета проекту — створення у Вінницькій області умов для організації чи перенесення бізнесу переселенцями із зон конфлікту».

Керівник проекту Валерій Нікітук ознайомив присутніх з основними заходами, які відбуватимуться в рамках ініціативи: «Проектом, зокрема, заплановано надати фінансову допомогу переселенцям із сплати витрат на залучення кредитів та на розробку бізнес-планів. Більше того, проект забезпечить проведення серії інформаційних та кооперативних заходів за участі бізнес-переселенців, представників регіональної/місцевої влади, фінансових інституцій та бізнес-кіл з метою надання можливості підприємцям налагодити прямі контакти. Відбудуться галузеві семінари щодо надання інформації про умови роботи на певних ринках, обмін досвідом та налагодження співпраці між бізнесом. До співпраці були також запрошені і представники фінансових установ».

Довідкова інформація:

Проект ЄС «Центр адаптації переселенців та підприємців із зони АТО та Криму у Вінницькій області» розпочав свою діяльність у липні 2015 року. Сума фінансування — 358 тис. євро в рамках Програми ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні». Партнером проекту є департамент регіонального економічного розвитку Вінницької ОДА.

вимог ст. 96 Земельного кодексу України — сплачувати оренду плати до припинення права оренди землі.

Проте, вказане рішення Дубенської міської ради № 3645 від 18.12.2014 не визнано судами як правочин, який свідчить про припинення договору, про що крім того вказано і в самому рішенні, а саме в частині обов'язку позивача виконувати свої договірні обов'язки, а саме — сплачувати орендну плату.

Більше того, постановою Рівненського апеляційного господарського суду від 18.03.2015 у справі в силу ст. 35 ГПК України встановлено преюдиційний факт того, що правовідносини сторін за спірним у цій справі договором оренди від 29.07.2003 не припинились, а за підприємством з іноземними інвестиціями в формі ТОВ «Житомир-Петрол» зберігається договірний обов'язок, у тому числі, з 18.03.2015 сплачувати орендну плату виключно в грошовій формі, виходячи із її річного розміру в сумі 114231,84грн.

Вказану правову позицію апеляційного суду підтримав Вищий господарський суд, який постановою від 26.05.2015 залишив постанову від 18.03.2015 у справі без зміни.

Таким чином, суди дійшли до висновку, що відповідно до прийнята добровільна відмова орендаря від права користування земельною ділянкою, так само як і не відбулось припинення договірних зобов'язань сторін, оскільки після винесення Дубенською міською радою рішення № 3645 від 18.12.2014 між сторонами існував спір у справі за первісним позовом саме Дубенської міської ради щодо розміру орендної плати, який був змінений із 18.03.2015 та чинний на час розгляду справи.

Вказане, у свою чергу, доводить наявність порушеного права позивача на дострокове розірвання договору внаслідок добровільної відмови від такого права та набуття іншою особою права власності на нерухоме майно, що знаходиться на орендованій земельній ділянці, що зумовлює необхідність судового захисту порушеного права.

Оскільки фактичне користування земельною ділянкою та зведеною на ній АЗС здійснює її новий власник — ТОВ «Ассагай», підприємство з іноземними інвестиціями в формі ТОВ «Житомир-Петрол» добровільно відмовилось від такого права, а законодавством та умовами договору передбачена можливість дострокового розірвання договору оренди на вимогу однієї із сторін договору, то суди правомірно та обґрунтовано задовольнили позовні вимоги.

Наведені правова позиція підтверджується і судовою практикою Верховного Суду України при розгляді аналогічних спорів, а саме постановою від 20.08.2013 у справі № 15/5005/12936/2011, постановою від 19.06.2012 у справі № 36/368-9/63, які в силу ст. 11128 ГПК України є обов'язковими для застосування.

Щодо посилянь ради на те, що відмовляючись від права користування земельною ділянкою, позивач надіслав відповідачу лише відповідний лист без примірника додаткової угоди про розірвання договору оренди землі, то суди виходили з того, що відповідно до ч. 2, ч. 3 ст. 188 ГК України сторона договору, яка вважає за необхідне змінити або розірвати договір, повинна надіслати пропозиції про це другій стороні за договором. Сторона договору, яка одержала пропозицію про зміну чи розірвання договору, у двадцятиденний строк після одержання пропозиції повідомляє другу сторону про результати її розгляду.

У разі якщо сторона не досягла згоди щодо зміни (розірвання) договору або у разі недержання відповіді у встановлений строк з урахуванням часу поштового обігу,

заінтересована сторона має право передати спір на вирішення суду (ч. 4 ст. 188 ГК України).

При цьому, приписами ст. 188 ГК України не визначено, яким чином має бути оформлена пропозиція про зміну чи розірвання договору (заява, лист чи відповідна додаткова угода). Більше того, недотримання вимог ч. 2 ст. 188 ГК України щодо надіслання іншої сторони пропозиції про розірвання договору, не позбавляє права звернутися безпосередньо до господарського суду з позовом про його розірвання в судовому порядку.

Крім того, судами встановлено, що моментом, з якого за приписами ч. 3 ст. 653 ЦК України договір є зміненим або розірваним та зобов'язання відповідно — зміненими або припиненими, є момент укладення угоди про зміну або розірвання договору, що визначається відповідно до ст. 640 ЦК України, якщо інший момент не встановлений у самій угоді. Тобто розірвання господарського договору може відбутися після підписання сторонами відповідного договору та в момент виконання вимог, які прямо вимагаються законом, але не після прийняття Дубенською міською радою рішення № 3645 від 18.12.2014.

Враховуючи, що заявою № 212 від 04.09.2014 підприємством з іноземними інвестиціями в формі ТОВ «Житомир-Петрол» зверталось до Дубенської міської ради із пропозицією розірвати договір, а у подальшому надіслало і проект відповідної додаткової угоди, тому доводи Дубенської міської ради правомірно відхилені судами.

Статтею 1117 Господарського процесуального кодексу України передбачено, що переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, касаційна інстанція на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права.

Касаційна інстанція не має права встановлювати або вважати доведені обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові господарського суду чи відхилені нові докази або додатково перевіряти докази.

З огляду на викладене, колегія суддів Вищого господарського суду України дійшла висновку про відсутність підстав для задоволення касаційної скарги Дубенської міської ради, оскільки доводи касаційної скарги зводяться до переоцінки доказів по справі, а судами було повно та всебічно з'ясовано обставини, що мають значення для цієї справи, їм надано належну правову оцінку та прийнято рішення і постанову з дотриманням норм матеріального та процесуального права, що дає підстави залишити їх без змін.

Судові витрати, сплачені касатором до бюджету під час подання касаційної скарги, у зв'язку з відмовою в задоволенні касаційної скарги на підставі ст. 49 ГПК України залишаються на касаторі.

Враховуючи наведене та керуючись ст. ст. 1115, 1117, 1119, 1111 Господарського процесуального кодексу України, Вищий господарський суд України

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу Дубенської міської ради залишити без задоволення.

Постанову Рівненського апеляційного господарського суду від 02.06.2015 у справі господарського суду Рівненської області залишити без зміни.

ЗМІСТ

СУДОВА ПРАКТИКА

ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО

ПОСТАНОВА Верховного суду України від 2 вересня 2015 року

«Про визнання права власності та звільнення майна з-під арешту за заявою товариства»

«Припинення зобов'язання з попереднього договору внаслідок неукладення основного договору протягом встановленого попереднім договором строку унеможливило спонукання до укладення основного договору в судовому порядку, виконання обов'язку в натурі чи виникнення основного договірної зобов'язання як правової підстави для виникнення в набувача права власності на майно.

Отже, згідно з нормами чинного законодавства відступлення права вимоги може здійснюватися тільки відносно чинної вимоги, що існувала на момент переходу цих прав». 3

РІШЕННЯ Вищого спеціалізованого суду від 23 вересня 2015 року

«Про стягнення грошових коштів»

«Банк має право використовувати грошові кошти на рахунок клієнта, гарантуючи його право безперешкодно розпоряджатися цими коштами. Банк не має права визначати та контролювати напрями використання грошових коштів клієнта та встановлювати інші, не передбачені договором або законом, обмеження його права розпоряджатися грошовими коштами на власний розсуд». 6

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

ПОСТАНОВА Вищого адміністративного суду України від 9 січня 2015 року

«Про зобов'язання провести виплату недоплатеної соціальної допомоги»

«Вирішуючи питання про зобов'язання нарахувати та виплатити відповідні періодичні платежі дітям війни, суди у разі відсутності спору про право особи на отримання підвищення до пенсії або встановлення такого права в судовому порядку, не мають підстав обмежувати орган, відповідальний за здійснення їх нарахування і виплати, певним часовим проміжком, якщо не відбулося змін у законодавстві.

Новий мінімальний розмір пенсії за віком залежить від нового розміру прожиткового мінімуму». 8

ПОСТАНОВА Вищого адміністративного суду України від 17 вересня 2015 року

«Про скасування вимоги»

«Вимога органу державного фінансового контролю спрямована на корегування роботи підконтрольної організації та приведення її у відповідність із вимогами законодавства, і у цій частині вона є обов'язковою до виконання. Що стосується відшкодування виявлених збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, то про їх наявність може бути зазначено у вимозі, але вони не можуть бути примусово стягнуті шляхом вимоги. Такі збитки відшкодовуються у добровільному порядку або шляхом звернення до суду з відповідним позовом». 10

ПОСТАНОВА Вишого адміністративного суду України від 16 вересня 2015 року «Про визнання протиправними та скасування вимог, визнання протиправним розпорядження»

«Відповідно до статті 244-2 Кодексу адміністративного судочинства України рішення Верховного Суду України, прийняте за результатами розгляду заяви про перегляд судового рішення з мотивів неодакowanego застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить зазначені норми права, та для всіх судів України. Суду зобов'язані привести свою судову практику у відповідність із рішенням Верховного Суду України».

12

ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО

ПОСТАНОВА Вишого господарського суду України від 2 вересня 2015 року «Про припинення договору оренди земель шляхом його розірвання»

«Вирішуючи спір, суди правильно врахували приписи п. «а», п. «е» ст. 141 Земельного Кодексу України, ст. 31 Закону України «Про оренду землі» щодо наявності підстави для доспрокового розірвання договору оренди за рішенням суду на вимогу однієї із сторін шляхом припинення права користування земельною ділянкою внаслідок добровільної відмови від такого права та набуття іншою особою права власності на житловий будинок, будівлю або споруду, які розташовані на орендованій земельній ділянці. При цьому суд також вірно виходив з того, що згідно зі ст. 377 Цивільного кодексу України, ч. 2 ст. 120 Земельного кодексу України до особи, яка набула право власності на таке нерухоме майно переходить право користування земельною ділянкою, на якій воно розміщене, без зміни її цільового призначення в обсязі та на умовах, встановлених для попереднього землекористувача».

14

Рішенням господарського суду Житомирської області від 03.11.2014 у справі № 906/1173/14 в задоволенні вказаного первісного позову та в задоволенні зустрічного позову відмовлено.

Постановою Рівненського апеляційного господарського суду від 18.03.2015, залишено без змін постановою Вишого господарського суду України від 26.05.2015, рішенням господарського суду Житомирської області від 03.11.2014 у справі скасовано в частині відмови у задоволенні первісного позову. Прийнято в частині первісного позову нове рішення, яким первісний позов задоволено частково. Внесено зміни до п. 2.3 договору про оренду земельної ділянки від 29.07.2003 Зміни до п. 2.3 договору про оренду земельної ділянки від 29.07.2003 визнано невідомою частиною договору та застосовуються сторонами з 01.01.2014. У частині позовних вимог про набрання чинності змін до п. 2.3 договору про оренду земельної ділянки від 29.07.2003 з 01.01.2014 — відмовлено. У першому позові до ТОВ «Аскагай» — відмовлено. У частині зустрічного позову рішенням господарського суду Житомирської області від 03.11.2014 у справі залишено без змін.

Таким чином, п. 2.3 договору оренди земельної ділянки від 29.07.2003 щодо визначення розміру орендної плати діє в редакції, що викладена в резолютивній частині постанови Рівненського апеляційного господарського суду від 18.03.2015 з дати набрання нею законної сили.

05.06.2014 ТОВ «Рафтола» (продавець), яке набуло право вимоги за іпотечним договором № 219/Zin-07-2 від 27.01.2011, іпотекодавцем, яким було підприємство з інвестиційними інвестиціями в формі ТОВ «Житомир-Петрол», та ТОВ «Аскагай» (покупця) уклали договір купівлі-продажу нерухомого майна, відповідно до п. 1.1 якого продавець продав у власність покупця АЗС, що знаходиться за адресою: Рівненська область, м. Дубно, вул. Шевченка, 66, загальною площею 2078 кв. м, яка знаходиться на земельній ділянці, що передана в оренду позивачу згідно зі спірним договором від 29.07.2003.

Право власності на зазначене майно було зареєстровано за ТОВ «Аскагай», що підтверджується витягом з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно № 22665871.

Судами встановлено, що 04.09.2014, підприємство з іноземними інвестиціями в формі ТОВ «Житомир-Петрол» звернулось до Дубенської міської ради із заявою № 212 про розірвання договору, в зв'язку із добровільною відмовою від оренди земельної ділянки на підставі розділу 4 договору, оскільки внаслідок продажу ТОВ «Рафтола» нерухомого майна, позивач позбавлений можливості здійснювати господарську діяльність на земельній ділянці.

У свою чергу, листом № 3978/05-02-25/14 від 14.10.2014 Дубенська міська рада повідомляла позивача про те, що питання про розірвання договору буде розглянуто за умови погашення заборгованості та одночасного звернення набувача ТОВ «Аскагай».

В обґрунтування свого позову, позивач посилається на те, що відповідач без достатніх правових підстав ухилився від розірвання договору оренди земельної ділянки. Вважає, що спірний договір оренди має бути розірвано у зв'язку з добровільною відмовою підприємства з іноземними інвестиціями в формі ТОВ «Житомир-Петрол» від права користування земельною ділянкою та набуттям іншою особою — ТОВ «Аскагай», права власності на об'єкт нерухомого майна, розташованого на цій земельній ділянці.

Розглядаючи справу по суті, суди попередніх інстанцій виходили з того, що згідно із ч. 1 ст. 93 Земельного Кодексу України та ст. 1 Закону України «Про оренду землі» право оренди земельної ділянки — це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

Відповідно до ст. 651 Цивільного Кодексу України договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі, зокрема, у випадках, встановлених договором.

Крім того, вирішуючи спір, суди правильно врахували приписи п. «а», п. «е» ст. 141 Земельного Кодексу України, ст. 31 Закону України «Про оренду землі» щодо наявності підстави для доспрокового розірвання договору оренди за рішенням суду на вимогу однієї із сторін шляхом припинення права користування земельною ділянкою внаслідок добровільної відмови від такого права та набуття іншою особою права власності на житловий будинок, будівлю або споруду, які розташовані на орендованій земельній ділянці. При цьому, суд також вірно виходив із того, що згідно зі ст. 377 Цивільного кодексу України, ч. 2 ст. 120 Земельного кодексу України до особи, яка набула право власності на таке нерухоме майно переходить право користування земельною ділянкою, на якій воно розміщене, без зміни її цільового призначення в обсязі та на умовах, встановлених для попереднього землекористувача.

У той же час, статтею 654 ЦК України передбачено, що зміна або розірвання договору вчиняється в такій самій формі, що й договір, що змінюється або розривається, якщо інше не встановлено договором або законом чи не випливає із звичаїв ділового обороту.

Спірним договором не визначено способу його розірвання, однак у розділі 4 сторони погодили, що добровільна відмова орендаря від оренди земельної ділянки є підставою його розірвання. Відтак, згідно зі ст. 654 ЦК України розірвання договору має бути вчинено в такій самій формі, що й сам спірний договір, який укладений між сторонами у письмовому вигляді.

Судами встановлено, що 04.03.2015 позивач надіслав на адресу відповідача угоду про доспрокове розірвання договору та акт приманання-передачі земельної ділянки.

Натомість, Дубенська міська рада у письмових поясненнях від 01.04.2015 вказала на те, що оскільки право власності на АЗС, яка розташована на земельній ділянці по вул. Шевченка, 66 в м. Дубно, 05.06.2014 перейшло до ТОВ «Аскагай», а також відповідачем прийнято рішення № 3645 від 18.12.2014, тому вважає, що договір оренди землі від 29.07.2003 не може бути припинений шляхом його розірвання. Відтак, відповідач зазначив про те, що не вбачає доцільності в підписанні запропонованої підписом позивача угоди про розірвання договору оренди землі.

Рішенням Дубенської міської ради № 3645 від 18.12.2014 припинено підприємством з іноземними інвестиціями в формі ТОВ «Житомир-Петрол» право оренди земельної ділянки, площею 0,1700 га, розташованої в м. Дубно на вул. Т.Шевченка, 66, у зв'язку з переходом права власності на об'єкт нерухомого майна до ТОВ «Аскагай» та вирішено передати вказану земельну ділянку ТОВ «Аскагай», якому в місячний термін із дня прийняття цього рішення слід оформити право оренди на земельну ділянку в порядку, визначеному законодавством. Зобов'язано підписом позивача угоди про розірвання договору оренди землі, вчиненому інвестиціями в формі ТОВ «Житомир-Петрол», виконувати свої обов'язки відповідно до

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу Державної фінансової інспекції в Чернівецькій області задовольнити.

Постанову Чернівецького окружного адміністративного суду від 24 червня 2010 року і ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 21 листопада 2013 року — скасувати.

Відмовити у задоволенні позову Сторожинського районного відділу УМВС України в Чернівецькій області до

ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО
ВИЩІЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА
Про припинення договору оренди землі шляхом його розірвання

від 2 вересня 2015 року

Вищій господарський суд України, розглянувши матеріали касаційної скарги Дубенської міської ради на постанову Рівненського апеляційного господарського суду від 02.06.2015 у справі господарського суду Рівненської області за позовом підприємства з іноземними інвестиціями у формі товариства з обмеженою відповідальністю «Житомир-Петрол» до Дубенської міської ради третя особа — товариство з обмеженою відповідальністю «Ассагай», про припинення договору оренди землі шляхом його розірвання,

ВСТАНОВИВ:

У січні 2015 року підприємство з іноземними інвестиціями у формі товариства з обмеженою відповідальністю «Житомир-Петрол» звернулося до господарського суду Рівненської області з позовом до Дубенської міської ради за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору — товариства з обмеженою відповідальністю «Ассагай» про припинення договору оренди землі шляхом його розірвання.

Рішенням господарського суду Рівненської області від 07.04.2015, залишеним без змін постановою Рівненського апеляційного господарського суду від 02.06.2015 позовні вимоги задоволено, розірвано договір оренди земельної ділянки від 29.07.2003, укладений між Дубенською міською радою та підприємством з іноземними інвестиціями у формі товариства з обмеженою відповідальністю «Житомир-Петрол», зареєстрований у Дубенському міському відділі земельних ресурсів 30.07.2003 за № 130.

Не погоджуючись із рішеннями судів попередніх інстанцій, Дубенська міська рада звернулася до Вищого господарського суду України з касаційною скаргою, в якій, посилюючись на порушення судами норм матеріального і процесуального права, просить скасувати оскаржені рішення і постанови та прийняти нове рішення, яким відмовити у задоволенні позовних вимог.

Заслухавши присутнього в судовому засіданні представника відповідача, перевіривши наявні матеріали справи на предмет правильності юридичної оцінки обставин справи та повноти їх встановлення в рішеннях і постанові та доводи касаційної скарги, колегія суддів вважає, що касаційна скарга не підлягає задоволенню.

Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, касаційна інстанція на підставі встановлених фактичних

Контрольно-ревізійного відділу в Глибочицькому районі Чернівецької області, Контрольно-ревізійного відділу в Чернівецькій області про визнання протиправними та скасування вимог, визнання протиправним розпорядження.

Постанова набирає законної сили через п'ять днів після направлення і копії особам, які беруть участь у справі і може бути переплянута з підстав, у строк та у порядку, визначених ст. ст. 235-244-2 КАС України.

обставин перевіряє застосування судом першої чи апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права.

Як встановлено судами попередніх інстанцій та в частях з матеріалів справи, 29.07.2003 Дубенською міською радою (орендодавець) та підприємством з іноземними інвестиціями у формі товариства з обмеженою відповідальністю «Житомир-Петрол» (орендар) укладено договір оренди земельної ділянки, згідно якого орендодавець на підставі рішення Дубенської міської ради № 494 від 25.07.2003 передав, а орендар набув право на оренду земельної ділянки, яка знаходиться в м. Дубно по вул. Шевченка, 66, загальною площею 0,17 га, в тому числі 0,17 га забудованих земель (далі — договір).

Пунктом 2.1 договору передбачено, що земельна ділянка передається в оренду для будівництва та обслуговування АЗС.

Відповідно до п. 2.2 договору цей договір укладається на термін 25 років, починаючи з дня прийняття рішення міською радою і діє з моменту його реєстрації.

У договорі сторони погодили орендну плату, права та обов'язки сторін, умови зміни, припинення і розірвання договору, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання договору, форс-мажорні обставини, порядок вирішення спірних питань, пов'язаних із використанням договору та заключні положення.

Вказаний договір нотаріально посвідчено та зареєстровано у Дубенському міському відділі земельних ресурсів 30.07.2003 за № 130.

29.09.2004 та 10.08.2006 сторони уклали договори про внесення змін до договору оренди земельної ділянки від 29.07.2003, якими встановлено нові розміри орендної плати.

Поряд і з тим, Дубенська міська рада у серпні 2014 року звернулася до господарського суду із позовом до підприємства з іноземними інвестиціями в формі ТОВ «Житомир-Петрол», ТОВ «Ассагай» про внесення змін до договору оренди земельної ділянки. Одночасно, підприємство з іноземними інвестиціями в формі ТОВ «Житомир-Петрол» подало зустрічний позов до Дубенської міської ради про визнання укладеної додатково угоду про внесення змін до договору оренди землі від 29.07.2003.

СУДОВА ПРАКТИКА
ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО
ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА
Про визнання права власності та звільнення майна з-під арешту за заявою товариства

від 2 вересня 2015 року

Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України, розглянувши у відкритому судовому засіданні справу за позовом ОСОБА_5 до приватного акціонерного товариства «Трест Київськбуд-1», відділу державної виконавчої служби Оболонського районного управління юстиції у м. Києві, Державної виконавчої служби Оболонського району юстиції у м. Києві, третя особа — товариство з обмеженою відповідальністю «Віта Верітас», про визнання права власності та звільнення майна з-під арешту за заявою товариства з обмеженою відповідальністю «Віта Верітас», про перегляд ухвали колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2014 року,

Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України, розглянувши у відкритому судовому засіданні справу за позовом ОСОБА_5 до приватного акціонерного товариства «Трест Київськбуд-1», відділу державної виконавчої служби Оболонського районного управління юстиції у м. Києві, Державної виконавчої служби Оболонського району юстиції у м. Києві, третя особа — товариство з обмеженою відповідальністю «Віта Верітас», про визнання права власності та звільнення майна з-під арешту за заявою товариства з обмеженою відповідальністю «Віта Верітас», про перегляд ухвали колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2014 року,

Рішенням Апеляційного суду м. Києва від 27 травня 2014 року рішення Оболонського районного суду м. Києва від 15 січня 2014 року скасовано та ухвалено нове рішення про задоволення позову: визнано за ОСОБА_5 право власності на квартиру НОМЕР_1 загальною площею 145,4 кв. метрів та квартиру НОМЕР_2 загальною площею 378,7 кв. метрів, що розташовані у будинку АДРЕСА_1; зазначені квартири звільнено з-під арешту та виключено з акту опису й арешту майна; вирішено питання розподілу судових витрат.

Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2014 року касаційні скарги Державної виконавчої служби України, ПАТ «Трест Київськбуд-1» та ТОВ «Віта Верітас» відхилено, рішення Апеляційного суду м. Києва від 27 травня 2014 року залишено без змін.

У жовтні 2014 року до Верховного Суду України звернулось ТОВ «Віта Верітас» із заявою про перегляд ухвали колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2014 року, посилюючись на неоднакове застосування судами касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, а саме статей 203, 328, 635 і 642 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України), унаслідок чого ухвалено різні за змістом судові рішення в подібних правовідносинах.

У заяві ТОВ «Віта Верітас» просить скасувати ухвалу колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2014 року, а справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8 грудня 2014 року зазначену вище справу допущено до провадження Верховного Суду України.

За змістом пункту 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про забезпечення права

на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року № 192-VIII (далі — Закон № 192-VIII) заяви про перегляд Верховним Судом України рішень судів, що надійшли до судів касаційних інстанцій для вирішення питання про допуск справи до провадження Верховного Суду України та рішення, за якими не було прийнято на день набрання чинності цим Законом, розглядаються у порядку, що діяв до набрання чинності цим Законом.

Заслухавши суддю-договідача, пояснення представників ТОВ «Віта Вергіас» ОСОБА_1 і ОСОБА_2, представника ПАТ «Трест Київміськбуд-1» ОСОБА_3 та представника Міністерства юстиції України ОСОБА_4, дослідивши доводи заявника, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України вважає, що заява підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 355 Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України) заява про перегляд судових рішень у цивільних справах може бути подана з підстави неонакаового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різнх за змістом судових рішень у подібних провадженнях.

За змістом статті 3604 ЦПК України суд задоволює заяву про перегляд справи Верховним Судом України і скасовує судове рішення у справі, яка переглядається з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 355 цього закону, якщо встановить, що судове рішення є незаконним.

У справі, яка є предметом перегляду, спір виник у зв'язку з укладенням попередніх договорів, за умовами якого сторони домовились у визначений термін укласти основні договори (купівлі-продажу квартири).

Покупець за попереднім договором ОСОБА_5 звернувся до суду з вимогами про визнання за ним права власності на спірне житло, посиляючись на те, що він в установленний попереднім договором строк здійснив 100 % сплату вартості квартири та фактично ними користується, однак продавець за попереднім договором ПАТ «Трест Київміськбуд-1» не чиняє будь-яких дій на укладення договору купівлі-продажу.

Скасовуючи рішення місцевого суду та ухвалюючи нове рішення про задоволення позовних вимог ОСОБА_5, апеляційний суд, з висновками якого погодився і суд касаційної інстанції, виходив із того, що сплата повної вартості квартири, передача ПАТ «Трест Київміськбуд-1» спірних квартир ОСОБА_5, прийняття і фактичне отримання права володіння та користування останнім спірним майном є підставою для задоволення позовних вимог.

ТОВ «Віта Вергіас» зазначає, що суд касаційної інстанції під час розгляду більш ніж двох справ за подібних предметів спору, підстав позову, змісту позовних вимог та встановлення судом фактичних обставин і однаково-го матеріально-правового регулювання спірних праводіносин дійшов неоднакових правових висновків, покладених в основу цих судових рішень.

Для прикладу заявник надав ухвали Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27 липня 2011 року, 6 березня 2012 року та 14 березня 2014 року; ухвали Верховного Суду України від 11 березня й 10 квітня 2009 року та рішення Верховного Суду України від 18 квітня 2007 року й 12 травня 2010 року, ухвалені ним як судом касаційної інстанції, а також постанови Верховного Суду України від 24 жовтня 2012 року та від 13 грудня 2013 року.

Постанови Верховного Суду України від 24 жовтня 2014 року та 13 грудня 2013 року не є рішеннями суду касаційної інстанції, ухваленими в порядку касаційного провадження, а прийняті за результатами розгляду заяв про перегляд Верховним Судом України судових рішень суду касаційної інстанції з мотивів неонакаового застосування одних і тих самих норм матеріального права у порядку, визначеному главою 3 розділу V ЦПК України, тому не можуть бути підтвердженням підстави, визначеної пунктом першим частини першої статті 335 ЦПК України (в редакції, що діяла до набрання чинності Законом № 192-VIII).

В ухвалі Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27 липня 2011 року (справа за позовом про визнання недообро-совісним набувачем та повернення майна законному власнику), від 6 березня 2012 року (справа за позовом про стягнення авансу та зустрічним позовом про відшкодування збитків і стягнення штрафу), від 4 березня 2014 року (справа за позовом про стягнення завдатку за договором купівлі-продажу земельної ділянки), в ухвалі Верховного Суду України від 10 квітня 2009 року (справа за позовом про визнання права власності на половину квартири та зустрічним позовом про визнання недійсним договору відступлення права вимоги), в рішеннях Верховного Суду України від 18 квітня 2007 року (справа за позовом про зобов'язання виконати умови попереднього договору, а саме — укласти основний договір купівлі-продажу квартири на умовах, установлених попереднім договором, і відшкодувати збитки й моральну шкоду) та від 12 травня 2010 року (справа про визнання дій незаконним, а договору купівлі-продажу акцій недійсним) встановлені інші фактичні обставини, ніж у справі, яка переглядається, що не є неонакаовим застосуванням судами касаційної інстанції однієї й тієї самої норми матеріального права.

В ухвалі Верховного Суду України від 11 березня 2009 року суд установив, що між сторонами укладено нотаріально-посвідчений попередній договір купівлі-продажу нерухомого та рухомого майна, за яким покупець сплатив кошти, а продавець передав майно. Також сторони узгодили укласти та нотаріально посвідчити договори купівлі-продажу цього майна у визначений строк. Покупець за попереднім договором, посиляючись на ухвалення відповідачем від нотаріального посвідчення основного договору купівлі-продажу майна, просив визнати договір купівлі-продажу таким, що відбувся на умовах попереднього договору, та визнати за ним право власності на спірне майно. Суди першої та апеляційної інстанцій дійшли висновку, що між сторонами був укладений договір купівлі-продажу, визнали такий договір укладеним та визнали за позивачем право власності на рухоме та нерухоме майно, що було предметом попереднього договору.

Верховний Суд України не погодився з такими висновками судів попередніх інстанцій та висловив правову позицію, що примушування до угоди, яка ґрунтується на попередньому договорі, чи визнання її укладеною за відсутності згоди зустрічної сторони законом не передбачено, оскільки за порушення умов попереднього договору частиною другою статті 635 ЦК України передбачені інші правові наслідки — відшкодування збитків. Крім того, частиною третьою статті 635 цього ж Кодексу передбачено, що зобов'язання, встановлене попереднім договором, припиняється, якщо основний договір не укладений протягом строку, встановленого попереднім договором.

органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування.

Згідно з Положенням про Державну фінансову інспекцію України, затвердженим Указом Президента України від 23.04.2011 № 499/2011 (далі — Положення) Держава фінансової влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю.

Держфінінспекція України відповідно до покладених на неї завдань вживає в установленому порядку заходів до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства та притягнення до відповідальності винних осіб, а саме: вимагає від керівників та інших підконтрольних установ усунення виявлених порушень законодавства; звертається до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів (підпункт 4 пункту 4 Положення).

Відповідно до пункту 6 Положення Держфінінспекція України для виконання покладених на неї завдань має право в установленому порядку, зокрема, пред'являти керівникам та іншим особам підприємств, установ та організацій, що контролюються, обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства, при виявленні збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, визначати їх розмір згідно з методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

Також Положенням установлено, що Держфінінспекція України має право звернутися до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог щодо усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів.

Зазначені норми кореспондуються з положеннями пункту 7 статті 10 Закону, згідно з яким Головному контролю-ревізійному управлінню України, контролю-ревізійним управлінням в Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі, контролю-ревізійним підрозділам (відділам, групах) у районах, містах і районах у містах надається право пред'являти керівникам та іншим службовим особам підконтрольних установ, що ревізуються, вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства з питань збереження і використання державної власності та фінансів, вилучати в судовому порядку до бюджету виявлені ревізіями приховані і занижені валютні та інші платежі, ставити перед відповідними органами питання про припинення бюджетного фінансування і кредитування, якщо отримані підприємствами, установами та організаціями кошти і позички використовуються з порушенням чинного законодавства.

Аналіз наведених норм дає підстави вважати, що органи державного фінансового контролю надано можливість здійснювати контроль за використанням коштів державного і місцевого бюджету та у разі виявлення порушень законодавства пред'являти обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення таких правопорушень.

Під час виявлення збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, орган державного фінансового контролю має право визначати їх розмір згідно з методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України, та звернутися до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не

забезпечено виконання вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів.

Вимота органу державного фінансового контролю спрямована на корегування роботи підконтрольної організації та приведення її у відповідність із вимогами законодавства і у цій частині вона є обов'язковою до виконання. Що стосується відшкодування виявлених збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, то про їх наявність може бути зазначено у вимозі, але вони не можуть бути примусово стягнуті шляхом вимоги. Такі збитки відшкодовуються у добровільному порядку або шляхом звернення до суду з відповідним позовом.

За результатами аналізу наведених положень колегія суддів вказує на наявність у органу державного фінансового контролю права заявляти вимогу про усунення порушень, виявлених у ході перевірки підконтрольних установ, яка обов'язкова до виконання лише в частині усунення допущених порушень законодавства і за допомогою якої неможливо примусово стягнути виявлені в ході перевірки збитки.

У справі, що розглядається, Інспекція пред'явила вимоги, які вказують на виявлені збитки, їх розмір та стягнення (повернення коштів).

Зважаючи на те, що збитки стягуються у судовому порядку за позовом органу державного фінансового контролю, правильність їх обчислення перевіряє суд, який розглядає цей позов, а не позов підконтрольної установи про визнання вимоги протиправною.

Аналогічна правова позиція щодо застосування зазначених норм матеріального права вже була висловлена колегією суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України у постанові від 15 квітня та 13 травня 2014 року (справи №№ 21-40а14, 21-89а14).

Відповідно до статті 244-2 Кодексу адміністративного судочинства України рішення Верховного Суду України, прийняте за результатами розгляду заяви про перегляд судового рішення з мотивів неонакаового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних провадженнях, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить зазначені норми права, та для всіх судів України. Суди зобов'язані привести свою судову практику у відповідність із рішенням Верховного Суду України.

Враховуючи, що позовна вимога про визнання протиправним розпорядження Контрольно-ревізійного управління в Чернівецькій області № 32 від 26.03.2010 про зупинення операцій на рахунках, відкритих в органах Державного казначейства є похідною, суд касаційної інстанції також прийшов до висновку про відмову у задоволенні позову у цій частині.

За змістом статті 229 Кодексу адміністративного судочинства України суд касаційної інстанції має право скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій та ухвалити нове рішення, яке обома сторонами справи встановлені повно і правильно, але суди першої та апеляційної інстанції порушили норми матеріального чи процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення.

Керуючись ст. ст. 220, 222, 223, 229, 230, 231 КАС України, суд

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

ВИЩІЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД УКРАЇНИ ПОСТАНОВА

Про визнання протиправними та скасування вимог, визнання протиправним розпорядження

від 16 вересня 2015 року

Вищий адміністративний суд України, розглянувши в порядку письмового провадження адміністративну справу за позовом Сторожинецького районного відділу УМВС України в Чернівецькій області до Контрольно-ревізійного відділу в Глибочицькому районі Чернівецької області, Контрольно-ревізійного відділу в Чернівецькій області про визнання протиправними та скасування вимог, визнання протиправним розпорядження, за касаційною скаргою Державної фінансової інспекції в Чернівецькій області на постанову Чернівецького окружного адміністративного суду від 24 червня 2010 року і ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 21 листопада 2013 року,

ВСТАНОВИВ:

У квітні 2010 року Сторожинецький районний відділ УМВС України в Чернівецькій області звернувся до суду з позовом, у якому просив:
визнати протиправними та скасувати пункти 2, 5, 7 вимоги Контрольно-ревізійного відділу в Глибочицькому районі від 26.03.2010 за № 24-23-13/193;
визнати протиправним розпорядження Контрольно-ревізійного управління в Чернівецькій області № 32 від 26.03.2010 про зупинення операції в рахунках, відкритих в органах Державного казначейства.

Постановою Чернівецького окружного адміністративного суду від 24 червня 2010 року, залишено без змін ухвалою Львівського апеляційного адміністративного суду від 21 листопада 2013 року, позов задоволено.

У касаційній скарзі Державна фінансова інспекція в Чернівецькій області, посилаючись на порушення судами норм матеріального і процесуального права, просить скасувати рішення судів попередніх інстанцій та ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні позову.

З'ясувавши обставини справи в межах, передбачених статтею 220 Кодексу адміністративного судочинства України (далі — КАС України), колегія суддів приходить до висновку про задоволення касаційної скарги з таких підстав. Встановлено, що відповідно до п. 1.1.3 Плану контролю-ревізійної роботи КРВ в Сторожинецькому районі на I квартал 2010 року проведено ревізію окремих питань фінансово-господарської діяльності Сторожинецького районного відділу УМВС України в Чернівецькій області за 2007–2009 року та завершений звітний період 2010 року, за результатами якої складено акт ревізії № 24-30-45/31 від 22.02.2010.

На цій підставі Контрольно-ревізійним відділом в Глибочицькому районі Чернівецької області складено вимогу № 24-23-13/193 від 26.03.2010 про усунення виявлених порушень, спірними пунктами якої від позивача вимагають:
– пункт 2 — провести нараховування та виплати працівникам недоотриманих сум з оплати праці в сумі 6753,0 гривень;

Таким чином, існує неоднакове застосування касаційним судом одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції норм матеріального права, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України виходить із такого.

У статтях 3, 6, 203, 626, 627 ЦК України визначено загальні засади цивільного законодавства, зокрема поняття договору і свободи договору, та сформульовано загальні вимоги до договору як різновиду правочинів (вільне волевиявлення учасника правочину).

Відповідно до частини першої статті 626 ЦК України договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Частина перша статті 628 ЦК України передбачає, що зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства.

За змістом укладеного між ОСОБА_5 та ПАТ «Трест Київськібуд–1» попереднього договору сторони зобов'язались у майбутньому, в строк до 1 жовтня 2011 року, укласти договір купівлі-продажу квартири НО-МЕР_1 у будинку АДРЕСА_1 (пункт 1 попереднього договору).

Сторони також узгодили, що покупець має право здійснювати авансові платежі в готівковій або безготівковій формі в рахунок загальної ціни продажу квартири, зазначеної у пункті 2.3 цього попереднього договору, які враховуються на виконання зобов'язання покупця сплатити загальну ціну купівлі-продажу квартири основного договору купівлі-продажу квартири (пункт 3); сторони повинні виконати свої взаємні обов'язки за основним договором купівлі-продажу квартири, зокрема: продавець повинен продати зазначене нерухоме майно, а покупець — сплатити відповідну грошову суму на момент укладення основного договору в термін до 1 жовтня 2011 року (пункт 7); сторона, яка необгрунтовано ухиляється від укладення основного договору повинна відшкодувати іншій стороні збитки, завдані простроченням (пункт 11).

Аналогічні умови містяться в попередньому договорі, укладеному між ОСОБА_6 та ПАТ «Трест Київськібуд–1».

Положення частини другої статті 635 ЦК України містять спеціальну норму, якою передбачено перелік правочинів наслідків порушення попереднього договору.

Цією нормою встановлено обов'язок сторони, яка необгрунтовано ухиляється від укладення договору, відшкодувати другій стороні збитки, завдані простроченням, якщо інше не встановлено попереднім договором або актами цивільного законодавства.

Положеннями ЦК України й інших актів цивільного законодавства, прямо не передбачено такий правовий наслідок невиконання попереднього договору, як відшкодування збитків у спосіб визнання права власності на річ, що мала бути придбана в майбутньому за договором купівлі-продажу.

За змістом статті 328 ЦК України право власності набувається на підставах, що не заборонені законом, зокрема із правочинів. Право власності вважається набутим правомірною, якщо інше прямо не випливає із закону

або незаконність набуття права власності не встановлено на судом.

Зазначеною нормою закріплено презумпцію законності набуття права власності, тобто право власності вважається набутим правомірною, якщо інше прямо не випливає із закону або якщо незаконність набуття права власності встановлена рішенням суду, а також встановлено відкритість переліку підстав набуття права власності з обмеженням їх виключно тими, що прямо передбачені в законодавстві.

Примусове виконання зобов'язання в натурі суперечить вимогам статті 635 ЦК України про правові наслідки порушення зобов'язання за попереднім договором і положенням статті 321 ЦК України про непопорушність права власності.

Стаття 635 ЦК України не передбачає такого правового наслідку порушення взятого на себе в попередньому договорі зобов'язання щодо укладення основного договору, як спонукання до його укладення в судовому порядку.

Зазначене узгоджується з вимогами частини третьої статті 635 ЦК, згідно з якою зобов'язання, встановлене попереднім договором, припиняється, якщо основний договір не укладений протягом строку, встановленого попереднім договором.

За таких обставин інша сторона попереднього договору може претендувати на відшкодування збитків відповідно до частини другої статті 635 ЦК України.

Саме до цього зводяться правові висновки Верховного Суду України, викладені в ухвалі від 11 березня 2009 року, наданій заявником як приклад неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм матеріального права в подібних правовідносинах.

Припинення зобов'язання з попереднього договору внаслідок неукладення основного договору протягом встановленого попереднім договором строку унеможливує спонукання до укладення основного договору в судовому порядку, виконання обов'язку в натурі чи виконання основного договірною зобов'язання як правової підстави для виникнення в набувача права власності на майно.

Крім того, відповідно до статей 512, 514 ЦК України кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою, у тому числі внаслідок передавання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги). При цьому до нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі та на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом.

Отже, згідно з нормами чинного законодавства відступлення права вимоги може здійснюватися тільки відносно чинної вимоги, що існувала на момент переходу цих прав.

Судовою палатою у цивільних справах Верховного Суду України встановлено неоднакове застосування статей 328 та 635 ЦК України, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

За таких обставин ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2014 року не може залишатись у силі, а підлягає скасування на підставі пункту 1 статті 355 ЦПК України з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Керуючись статтями 355, 3605 ЦПК України (в редакції, що діяли до набрання чинності Закону № 192-VIII) та статтею 3603 ЦПК України, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України

ПОСТАНОВИЛА:

Заяву товариства з обмеженою відповідальністю «Віта Верітас» задовольнити.

Ухвалу колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2014 року скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова Верховного Суду України є остаточною і може бути оскаржена тільки з підстави, передбаченої пунктом 3 частини першої статті 355 ЦПК України.

ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ

Положення частини другої статті 635 ЦК України містять спеціальну норму, якою передбачено переделі правових наслідків порушення попереднього договору.

ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО

ВИЩИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ СУД УКРАЇНИ

РІШЕННЯ

Про стягнення грошових коштів

від 23 вересня 2015 року

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом ОСОБА_6 до публічного акціонерного товариства комерційного банку «Приватбанк» про стягнення грошових коштів, за касаційною скаргою публічного акціонерного товариства комерційного банку «Приватбанк» на рішення Дарницького районного суду м. Києва від 1 квітня 2015 року та ухвалу апеляційного суду м. Києва від 18 червня 2015 року,

ВСТАНОВИЛА:

У липні 2014 року ОСОБА_6 звернувся до суду із вказаним позовом, мотивуючи свої вимоги тим, що 12 квітня 2013 року між позивачем та ПАТ КБ «Приватбанк» укладено договір № SAMDN80000734539772, за умовами якого ОСОБА_6 вніс на депозитний рахунок грошову суму у розмірі 25 тис. доларів США на строк 6 місяців до 12 жовтня 2013 року включно, під 8,5 % річних. Пунктом 1 вказаного договору передбачено право вкладника здійснювати поповнення вкладу, на підставі чого 15 липня 2013 року ОСОБА_6 вніс на свій депозитний рахунок грошову суму у розмірі 11 854 долари США 08 центів в рахунок поповнення вкладу.

Посилаючись на те, що позивач звертався до банку із заявою про повернення йому коштів, однак вказана заява банком не задоволена і кошти йому не повернуто, позивач, з урахуванням уточнених позовних вимог,

цією нормою встановлено обов'язок сторони, яка необґрунтовано ухиляється від укладення договору, відшкодувати другій стороні збитки, завдані простроченням, якщо інше не встановлено попереднім договором або актами цивільного законодавства.

Припинення зобов'язання з попереднього договору внаслідок неукладення основного договору протягом встановленого попереднім договором строку унеможливило спонукання до укладення основного договору в судовому порядку, виконання обов'язку в натурі чи виникнення основного договірною зобов'язання як правої підстави для виникнення в набувача права власності на майно.

Положеннями ЦК України й інших актів цивільного законодавства, прямо не передбачено такий правовий наслідок невиконання попереднього договору, як відшкодування збитків у спосіб визнання права власності на річ, що мала бути придбана в майбутньому за договором купівлі-продажу.

просив суд задовольнити позов та зобов'язати ПАТ «Приватбанк» видати ОСОБА_6 готівкою одноразовою операцією через касу банку належні йому кошти, розміщені на депозитному рахунку згідно договору № SAMDN80000734539772 в сумі 40 350 доларів США 65 центів.

Рішенням Дарницького районного суду м. Києва від 1 квітня 2015 року, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду м. Києва від 18 червня 2015 року, позов задоволено.

Зобов'язано ПАТ КБ «Приватбанк» видати ОСОБА_6 готівкою, одноразовою операцією через касу, належні йому грошові кошти за договором № SAMDN80000734539772 разом з нарахованими відсотками в сумі 40 350 доларів США 65 центів.

Вирішено питання про розподіл судових витрат. У касаційній скарзі ПАТ КБ «Приватбанк», посилаючись на порушення судами норм процесуального права та неправильним застосуванням норм матеріального права, просить скасувати оскаржені судові рішення та ухвалити нове рішення про відмову у позові.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню на таких підставах.

12 квітня 2013 року між ОСОБА_6 та ПАТ КБ «Приватбанк» укладено договір № SAMDN80000734539772, за умовами якого ОСОБА_6 вніс на депозитний рахунок грошову суму у розмірі 25 тис. доларів США на строк 6 місяців до 12 жовтня 2013 року включно, під 8,5 % річних. Пунктом 1 вказаного договору передбачено право

України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю.

Держфінінспекція України відповідно до покладених на неї завдань вживає в установленому порядку заходів щодо усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства та притягнення до відповідальності винних осіб, зокрема: вимагає від керівників та інших підконтрольних установ усунення виявлених порушень законодавства; звертається до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів (підпункт 4 Положення).

Відповідно до пункту 6 Положення Держфінінспекція України для виконання покладених на неї завдань має право в установленому порядку, зокрема, пред'являти керівникам та іншим особам підприємств, установ та організацій, що контролюються, обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства при виявленні збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, визначати їх розмір згідно з методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

Також Положенням встановлено, що у разі, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів Держфінінспекція України має право звернутися до суду в інтересах держави.

Зазначені норми кореспондуються з положеннями пункту 7 статті 10 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26 січня 1993 року № 2939-XII, згідно з якими державній контролю-ревізійній службі надано право пред'являти керівникам та іншим службовим особам підконтрольних установ, що ревізуються, вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства з питань збереження і використання державної власності та фінансів, вилучати в судовому порядку до бюджету виявлені ревізіями приховані і занижені валютні та інші платежі, ставити перед відповідними органами питання про припинення бюджетного фінансування і кредитування, якщо отримані підприємствами, установами та організаціями кошти і позички використовуються з порушенням чинного законодавства.

Аналіз наведених норм дає підстави вважати, що органу державного фінансового контролю надано можливість здійснювати контроль за використанням коштів державного і місцевого бюджету та у разі виявлення порушень законодавства пред'являти обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення таких правопорушень.

При виявленні збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, орган державного фінансового контролю має право визначати їх розмір згідно з методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України, та звернутися до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів.

Вимога органу державного фінансового контролю спрямована на корегування роботи підконтрольної організації та приведення її до відповідності із вимогами законодавства, і у цій частині вона є обов'язковою до виконання. Що стосується відшкодування виявлених збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, то про їх наявність може бути зазначено у вимозі, але вони не можуть бути примусово стягнуті шляхом вимоги. Такі збитки відшкодовуються у добровільному порядку або шляхом звернення до суду з відповідним позовом.

На підставі наведеного колегія суддів дійшла висновку про наявність у органу державного фінансового контролю права заявляти вимогу про усунення порушень, виявлених у ході перевірки підконтрольних установ, яка обов'язкова до виконання лише в частині усунення допущених порушень законодавства і за допомогою якої неможливо примусово стягнути виявлені в ході перевірки збитки.

У порядку адміністративного судочинства може бути оскаржене лише таке рішення, яке породжує безпосередньо права чи обов'язки для позивача.

У справі, яка розглядається, Інспекція пред'явила вимогу про усунення порушень, виявлених під час ревізії. При цьому оскаржувана вимога вказує на виявлені збитки та їхній розмір.

Зважаючи на те, що збитки стягуються у судовому порядку за позовом органу державного фінансового контролю, правильність їх обчислення перевіряється судом, який розглядає цей позов, а не шляхом заяви підконтрольною установою позову про скасування вимоги.

Така правова позиція висловлена Верховним Судом України, зокрема у постановвах від 15 квітня 2014 року (справа №№ 21-40a14, № 21-63a14), 13 травня 2014 року (справа № 21-89a14), 21 квітня 2015 року (справа № 21-76a15), 23 червня 2015 року (справа № 21-358a15), від 7 липня 2015 року (справа № 21-1008a15) і колегія суддів бере її до уваги.

Тому у задоволенні цього позову необхідно відмовити.

За правилами частини першої статті 229 Кодексу адміністративного судочинства України суд касаційної інстанції має право скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій та ухвалити нове рішення, якщо обставини справи встановлені повно і правильно, але суди першої та апеляційної інстанцій порушили норми матеріального чи процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення.

На підставі викладеного, керуючись статтями 221, 223, 230 Кодексу адміністративного судочинства України, колегія суддів

ПОСТАНОВИЛА:

Касаційну скаргу державної фінансової інспекції України задовольнити.

Постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 16 березня 2015 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 20 травня 2015 року скасувати, а у справі ухвалити нове рішення, яким у задоволенні позову відмовити.

Постанова набирає законної сили з моменту її проголошення та може бути переглянута Верховним Судом України з підстав, у строки та в порядку, встановленими статтями 237, 238, 239-1 Кодексу адміністративного судочинства України.

немає необхідності досліджувати нові докази або встановлювати обставини, а судові рішення, яке змінюється, є помилковим тільки в частині.

Керуючись ст.ст. 220, 222, 223, 225, 230, 232 КАС України, суд

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу ОСОБА_4 — задовольнити частково.

Постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 9 березня 2011 року — скасувати.

Постанову Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 26 лютого 2009 року — змінити, резолютивну частину постанови викласти в наступній редакції: «Позов ОСОБА_4 задовольнити частково. Визнати протиправною бездіяльність Управління Пенсійного фонду України у місті Первомайську Миколаївської області щодо ненарахування та невиплати ОСОБА_4 відповідно до статті 6 Закону України «Про соціальний

захист дітей війни» підвищення до пенсії на 30% мінімальної пенсії за віком з розміру, встановленого частиною 1 статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», за період з 22 травня 2008 року. Зобов'язати Управління Пенсійного фонду України у місті Первомайську Миколаївської області здійснити перерахунок пенсії ОСОБА_4 відповідно до статті 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни» з підвищенням її на 30% мінімальної пенсії за віком із розміру, встановленого частиною 1 статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», і провести відповідні виплати за період з 22 травня 2008 року з урахуванням здійснених виплат.

У задоволенні іншої частини позовних вимог відмовити». Постанова оскарженню не підлягає.

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

ВИЩИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

Про скасування вимоги

від 17 вересня 2015 року

Колегія суддів Вищого адміністративного суду України, розглянувши у відкритому судовому засіданні адміністративну справу за позовом Державного підприємства «Поліграфічний комбінат «Україна» по виготовленню цінних паперів» до Державної фінансової інспекції України про скасування вимоги, що перелідається за касаційною скаргою Державної фінансової інспекції України на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 16 березня 2015 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 20 травня 2015 року,

В акті зафіксовано факт зайвого нарахування виплат з оплати праці та нарахувань на неї, що призвело до заниження фінансового результату на загальну суму 341 000,05 грн.

10 грудня 2014 року Інспекція направила Підприємству вимогу № 05-14/1610 про усунення порушень, якими зобов'язано у порядку, встановленому чинним законодавством, стягнути з винних осіб шкоду, заподіяну внаслідок нарахування та виплати водіям доплати за миття автомобілів, без достатніх правових підстав, на суму 274 774,60 грн, доплати штатним заступникам керівника та керівникам структурних підрозділів за виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника з оплатою різниці в окладах на суму 47 150,93 грн, заробітної плати працівникам за час відлутки, внаслідок включення до розрахунку виплат одноразового характеру на суму 19 121,81 грн.

Задовольнивши позов, суд першої інстанції, з яким погодився і апеляційний суд, виходив з невідповідності оскаржуваної вимоги приписам чинного законодавства. Колегія суддів Вищого адміністративного суду України вважає висновки судів помилковими.

Згідно з Положенням про Державну фінансову інспекцію України, затвердженим Указом Президента України від 23 квітня 2011 № 499/2011 (Положення) Державна фінансова інспекція України (Держфінінспекція

строк не встановлений договором банківського рахунка або законом.

Банк зобов'язаний за розпорядженням клієнта видати або перерахувати з його рахунка грошові кошти в день надходження до банку відповідного розрахункового документа, якщо інший строк не передбачений договором банківського рахунка або законом.

Клієнт зобов'язаний сплатити плату за виконання банком операцій за рахунком клієнта, якщо це встановлено договором.

Крім того, ст. 629 ЦК України передбачає, що договір є обов'язковим для виконання сторонами.

Згідно зі ст. 529 ЦК України кредитор має право не приймати від боржника виконання його обов'язку частинами, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства або не випливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту.

Отже, за змістом наведених норм права зобов'язання банку полягає у виплаті володільцеві рахунку грошових коштів на умовах та в порядку, встановлених договором.

Відповідно до ст. 3 ЦПК України кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів.

Згідно зі ст. 4 ЦПК України здійснюють правосуддя, права та інтереси юридичних осіб, державні та суспільні інтереси у спосіб, визначений законами України.

Отже, суди дійшли правильного висновку, про те, що неповернення банком грошових коштів із депозитного рахунку ОСОБА_6 суперечать вимогам чинного законодавства, умовам укладеного між сторонами договору та порушують права ОСОБА_6

Заперечуючи проти позову, відповідач посилався на те, що спірні депозитні кошти вносились у банківському відділенні на території АР Крим, яка є тимчасово окупованою територією, що позбавляє відповідача ПАТ КБ «Приватбанк» можливості задовольнити вимоги позивача та виконати умови договору.

Однак, суди об'єктивно відхилили вказані доводи банку, оскільки договір № SAMDN80000734539772 від 12 квітня 2013 року був укладений з ПАТ КБ «Приватбанк», як юридичною особою, яка знаходиться у м. Дніпропетровськ.

Крім того, відповідно до ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» тимчасово окупована територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України.

Разом із тим, колегія суддів не може погодитись із висновками судів про те, що кошти мають бути видані позивачу у спосіб, який визначено ним у позовній заяві та зазначений у резолютивній частині рішення суду першої інстанції, а саме: одноразовою операцією через касу банку.

Відносячи банку та володільця рахунку передбачені главою 72 ЦК України, обов'язок банку з повернення коштів урегульовано ст.ст. 1068, 1073 ЦК України та умовами відповідного договору. У зв'язку з цим суд правильно зобов'язав відповідача видати позивачу грошові кошти згідно умов поточного рахунку, а порядком виконання цього рішення суду передбачений Законом України «Про виконання провадження».

З урахуванням викладеного судові рішення відповідно до вимог ст. 341 ЦПК України підлягають

зміні з відмовою ОСОБА_6 у задоволенні вимог про зобов'язання відповідача видати спірні грошові кошти одноразовою операцією.

Керуючись ст. ст. 335, 336, 341 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

ВИРІШИЛА:

Касаційну скаргу публічного акціонерного товариства комерційного банку «Приватбанк» задовольнити частково.

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

ВИЩИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

Про зобов'язання провести виплату недоплатленої соціальної допомоги

від 9 січня 2014 року

Вищий адміністративний суд України, розглянувши в касаційній інстанції в порядку письмового провадження справу за позовом ОСОБА_4 до Управління Пенсійного фонду (далі — УПФ) України у місті Первомайську Миколаївської області про зобов'язання провести виплату недоплатленої соціальної допомоги, за касаційною скаргою ОСОБА_4 на постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 9 березня 2011 року,

ВСТАНОВИВ:

У січні 2009 року ОСОБА_4 звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати дії УПФ України у місті Первомайську Миколаївської області протиправними, зобов'язати відповідача забезпечити йому щомісячну довічну доплату до пенсії в розмірі 30% мінімальної пенсії за віком, починаючи з 01.01.2008 згідно зі ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни», а також виплатити йому 10000грн за завдані матеріальні та моральні страждання, приниження його гідності, честі, порушення конституційних прав і свобод.

Свої вимоги позивач мотивував тим, що він відноситься до категорії «діти війни» і відповідно до ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни» має право на щомісячну державну соціальну допомогу в розмірі 30% мінімальної пенсії за віком, однак належна допомога відповідачем йому не виплачувалась.

ОСОБА_4 26.02.2009 звернувся до суду із заявою, у якій зазначив, що в частині позовних вимог про зобов'язання УПФ України у місті Первомайську Миколаївської області виплатити йому 10000грн за матеріальну та моральну шкоду він відмовляється, просить визнати дії УПФ України у місті Первомайську Миколаївської області щодо нездійснення йому виплат щомісячної соціальної допомоги у розмірі 30% мінімальної пенсії за віком відповідно до ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни» неправомірними, зобов'язати відповідача

Рішення Дарницького районного суду м. Києва від 1 квітня 2015 року та ухвалу апеляційного суду м. Києва від 18 червня 2015 року в частині позовних вимог ОСОБА_6 про зобов'язання публічного акціонерного товариства комерційного банку «Приватбанк» видати кошти одноразовою операцією через касу банку скасувати.

У задоволенні позовних вимог ОСОБА_6 про зобов'язання публічного акціонерного товариства комерційного банку «Приватбанк» видати кошти через касу банку відмовити.

У решті рішення Дарницького районного суду м. Києва від 1 квітня 2015 року та ухвалу апеляційного суду м. Києва від 18 червня 2015 року залишити без змін.

Рішення оскаржено не підлягає.

провести йому виплату недоплатленої соціальної допомоги відповідно до ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни» за період з 01.01.2008 по 31.12.2008 у сумі 1158,60 грн та здійснювати подальшу виплату допомоги у розмірах, передбачених вказаним Законом.

Ухвалою Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 26.02.2009 прийнято відмову ОСОБА_4 від частини позовних вимог, провадження в справі в цій частині позовних вимог закрито.

Постановою Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 26.02.2009 позов задоволено частково. Визнано неправомірними дії посадових осіб УПФ України у місті Первомайську Миколаївської області щодо нездійснення виплат ОСОБА_4 щомісячної соціальної допомоги у розмірі 30% мінімальної пенсії за віком відповідно до ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни». Зобов'язано відповідача провести ОСОБА_4 виплату недоплатленої соціальної допомоги відповідно до ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни» за період з 01.01.2008 по 31.12.2008 у сумі 1158,60 грн. У задоволенні іншої частини позову відмовлено.

Постановою Одеського апеляційного адміністративного суду від 09.03.2011 постанову Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 26.02.2009 змінено, викладено абзац 3 її резолютивної частини в наступній редакції: «Зобов'язати УПФ України у місті Первомайську Миколаївської області нарахувати та виплатити ОСОБА_4 доплату до пенсії у розмірі 30% мінімальної пенсії за віком, встановленої ч. 1 ст. 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», з 22.05.2008 по 31.12.2008». У решті постанову суду першої інстанції залишено без змін.

У касаційній скарзі ОСОБА_4, посиляючись на порушення норм матеріального та процесуального права, просить скасувати постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 09.03.2011, визнати дії УПФ

України у місті Первомайську Миколаївської області протиправними, зобов'язати відповідача виплатити йому за період з 01.01.2008 по 31.12.2008 1158,60 грн і здійснювати подальшу виплату згідно зі ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни», зобов'язати УПФ України у місті Первомайську Миколаївської області виплатити йому 10000 грн.

Касаційна скарга підлягає задоволенню частково з таких підстав.

Згідно зі ст. 220 КАС України суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин у справі і не може досліджувати докази, встановлювати та визначати доведеними обставини, що не були встановлені в судовому рішенні, та вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу. Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій у межах касаційної скарги, але при цьому може встановлювати порушення норм матеріального чи процесуального права, на які не було посилення в касаційній скарзі. Суд касаційної інстанції не може розглядати позовні вимоги осіб, які беруть участь у справі, що не були завлені у суді першої інстанції.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни» від 18.11.2004 № 2195-IV дітям війни пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються на 30% мінімальної пенсії за віком. Судами встановлено, що позивач ОСОБА_4, ІНФОРМАЦІЯ_1, є дитиною війни в розумінні ст. 1 Закону України «Про соціальний захист дітей війни» і має право на державну соціальну підтримку, зокрема, відповідно до ст. 6 цього Закону — на підвищення до пенсії в розмірі 30% мінімальної пенсії за віком.

Згідно пп. 2 п. 41 розділу II Закону України «Про державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 28.12.2007 № 107-VI текст ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни» викладено в такій редакції: «Дітям війни (крім тих, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту») до пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, виплачується підвищення у розмірі надбавки, встановленої для учасників війни. Ветеранам війни, які мають право на отримання підвищення до пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, відповідно до цього Закону та Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» це підвищення провадиться за їх вибором згідно з одним із законів».

Рішенням Конституційного Суду України від 22.05.2008 № 10-рп/2008 визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), зокрема, положення пп. 2 п. 41 розділу II Закону України «Про державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України».

Зазначене рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточної і не може бути оскаржене, крім того, воно має преюдиціальне значення для судів загальної юрисдикції під час розгляду ними позовів у зв'язку з правовідносинами, які виникли внаслідок дії положень статей зазначеного закону, що визнані неконституційними.

Відповідно до ч. 2 ст. 152 Конституції України, закони, інші правові акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність із дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність.

Таким чином, з ухваленням Конституційним Судом України рішення щодо неконституційності пп. 2 п. 41 розділу II Закону України «Про державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» указані правові норми втратили чинність і застосуванню не підлягали, а тому суд апеляційної інстанції дійшов вірного висновку, що відповідач повинен був нараховувати та виплачувати позивачеві підвищення до пенсії, передбачене ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни», у розмірі 30% мінімальної пенсії за віком з 22.05.2008, а не з 01.01.2008, однак при цьому суд безпідставно обмежив строк виплати підвищення до пенсії позивачеві датою 31.12.2008, без урахування вимоги позивача про продовження йому зазначених виплат надалі під час нарахування пенсії.

Пенсія — щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом або отримують члени її сім'ї у випадках, визначених цим Законом (ст. 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 №1058-IV).

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» непрацездатні громадяни крім пенсійних виплат із системи пенсійного забезпечення мають право отримувати доплати, надбавки та підвищення до зазначених виплат, додаткову пенсію в порядку та за рахунок коштів, визначених законодавством.

Таким чином, пенсія є періодичним платежем, виплата якої, за загальним правилом, не обмежена у часі.

Підвищення до пенсії, яке є додатковою виплатою особи, яка визнана такою, що має на нього право, нерозривно пов'язано з виплатою пенсії і також має не визначений у часі граничний термін виплати.

Отже, вирішуючи питання про зобов'язання нарахувати та виплатити відповідні періодичні платежі дітям війни, суди, у разі відсутності спору про право особи на отримання підвищення до пенсії або встановлення такого права в судовому порядку, не мають підстав обмежувати орган, відповідальний за здійснення їх нарахування і виплати, певним часовим проміжком, якщо не відбулися зміни у законодавстві.

Станом на дату ухвалення судового рішення судом першої інстанції зазначені зміни внесені не були, а тому суд безпідставно обмежив термін виплат конкретною датою.

Відповідно до ч. 1 ст. 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» мінімальний розмір пенсії за віком встановлюється в розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом.

Таким чином, новий мінімальний розмір пенсії за віком залежить від нового розміру прожиткового мінімуму. Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 223 КАС України суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги має право змінити судові рішення суду першої інстанції, скасувавши судові рішення суду апеляційної інстанції.

Відповідно до ст. 225 КАС України суд касаційної інстанції має право змінити судові рішення, якщо у справі

◆◆◆ РОЗСЛІДУВАННЯ

США завели справу про корупцію в ООН

Правоохоронні органи США почали розслідування у справі про хабарництво за будівництва нерухомості в китайському Макао, фігурантами якої стали функціонери Організації Об'єднаних Націй. Про це пише Wall Street Journal з посиланням на джерела.

За даними джерел видання, розслідування веде прокурор Манхеттена Пріт Бхарара і Федеральне бюро розслідувань. Причиною інтересу слідчих стали хабарі, які нібито виплачували китайські підприємці.

Деталі корупційної схеми джерела видання не приводять, однак зазначають, що гроші для функціонерів ООН проводилися через рахунки в країнах Карибського басейну. Поки неясно, скільки функціонерів ООН виявилось під підозрою.

Газета додає, що у вересні в Макао були затримані великий забудовник і його помічник, які ймовірно пов'язані з цією справою.

Згідно з останніми повідомленнями в США заарештували колишнього голову Генеральної асамблеї ООН Джона Еша, якого підозрюють у хабарництві.

Як повідомляє «Радіо Свобода», Еша звинувачують в отриманні хабарів на суму понад 500 тис. дол. від китайського підприємця Нг Лап Сенга, котрий був зацікавлений у будівництві конференц-центру в Макао. Проект під егідою ООН оцінювався в мільярди доларів.

За версією слідства, Еш за хабар спробував переконати генсека ООН в необхідності реалізації цього проекту.

Крім того, экс-голову Генасамблеї ООН звинувачують в отриманні понад 800 тис. дол. за лобювання інтересів китайського бізнесу в США й Антигуа.

Відомо, що Нг Лап Сенга та його помічника Джеффа Іна заарештували ще у вересні цього року. В справі про корупцію фігурують також колишній заступник посла Домініканської Республіки в ООН та генеральний і фінансовий директори нью-йоркської некомерційної організації.

Нагадаємо, також, що 2 жовтня в Лондоні затримали президента Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК) Дізані Елісон-Мадукке, ймовірно, за підозрою в корупції. ЗМІ повідомляли про можливу екстрадицію її до Нігерії.

◆◆◆ ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ

Суд визнав недійсною угоду про обмін даними між США та ЄС

Угода, яка передбачала спрощену процедуру передачі персональних даних компаніями з Євросоюзу в США, визнана недійсною. Таке рішення виніс Європейський суд у Люксембурзі 6 жовтня.

У своєму рішенні Європейський суд зазначив, що угода «Safe Harbor» («Безпечна гавань»), яка діяла протягом останніх 15 років, не усуває необхідності для місцевих контролерів конфіденційності перевіряти, наскільки американські фірми вживають адекватних заходів із захисту даних.

Без «безпечної гавані» передача особистих даних заборонена або

допускається лише за допомогою дорогих засобів, відповідно до законодавства ЄС, яке забороняє обмін даними з країнами, що, як вважається, мають більш низькі стандарти конфіденційності, і США є однією з таких країн.

Судовий розгляд розпочався після того, як австрієць Максиміліан Шремс подав до суду на керівництво Facebook, звинувативши його в порушенні вимог щодо захисту особистих даних. Спочатку він звернувся до Верховного суду Ірландії, де знаходиться європейська філія Facebook. Потім справу було передано до Європейського суду в Люксембурзі.

У рішенні також зазначається, що регулятор Ірландії повинен вирішити, чи має бути припинена передача даних Facebook із ЄС у США.

Такі інтернет-гіганти, як Facebook і Google, зберігають особисті дані користувачів у США. Таким чином, на них поширюються американські приписи щодо захисту персональної конфіденційної інформації, а вони далеко не такі суворі, як європейські.

Крім того, американські спецслужби, в тому числі Агентство національної безпеки, можуть легко отримати доступ до особистих даних користувачів. Це, зокрема, і слугувало приводом для позову проти Facebook.

◆◆◆ ЗАПИТ

Гаагу цікавлять дані щодо подій грузинської війни 2008 року

Суд у Гаазі вирішив зайнятися подіями в Південній Осетії під час конфлікту між Грузією і Росією в 2008 році.

Міжнародний кримінальний суд у Гаазі запросив у Росії матеріали про військові злочини на території Південної Осетії в ході конфлікту 2008 року. Про це повідомив глава Слідчого комітету (СК) Олександр Бастрикін, інформує news.eizvestia.com.

Він зазначив, що раніше цю кримінальну справу з більш ніж 500 томів, яку розслідує СКР, не приймалося до виробництва жодною міжнародною інстанцією. «Тільки буквально днями міжнародний кримінальний суд в Гаазі чомусь раптом зацікавився цією справою», — сказав Бастрикін, виступаючи перед студентами МДІМВ.

«У разі відсутності невідкладних заходів подібна несприятлива ситуація може склестися і по кримінальних справах про військові злочини, скоєних на території Донецька і Луганська», — додав глава СК.

◆◆◆ ІНІЦІАТИВА

Чиновникам Росії можуть заборонити користуватися Google і WhatsApp

У Держдуму РФ найближчим часом буде внесений законопроект, що забороняє держслужбовцям використовувати в службових цілях інтернет-сервіси Google, Yahoo і WhatsApp.

Із такою ініціативою виступили голова громадської організації «Захистимо Росію» Михайло Марченко і депутат Держдуми, глава юрслужби КПРФ Вадим Соловйов. На їхню думку, чиновники не почули заяви секретаря Ради безпеки Миколи Патрушева, який закликав їх відмовитися від зарубіжних сервісів у зв'язку з тим, що в цих системах були виявлені програмні засоби іноземних розвідок.

За словами М. Марченка, також пропонується внести зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення РФ з видами покарань, починаючи зі штрафів й аж до звільнення держслужбовця із займаної посади.

«Будь-яка інформація, яка передається чиновниками високого рівня, представляє прямий інтерес для іноземних розвідок. Не випадково деякі високопоставлені чиновники взагалі відмовилися від використання мобільного телефону, але, на жаль, це розуміють далеко не все», — вважає він.

У Раді Федерації також назвали ініціативу актуальною. Після заяви М. Патрушева багато чиновників публічно заявили про відмову від використання цих інтернет-сервісів, проте через деякий час про це було забуто. Чиновники різних рівнів продовжують користуватися іноземними сервісами.

◆◆◆ ПОЗОВ

Марка Цукерберга судитимуть за шахрайство

Засновник соціальної мережі Facebook Марк Цукерберг постане перед судом за звинуваченням у шахрайстві.

Позовну заяву проти американця подав ріелтор Мірче Воскерісіан. Згідно із заявою, Цукерберг використовував свій вплив, щоб переконати позивача продати нерухомість за заниженою ціною, інформує news.eizvestia.com.

Идеться про ділянку, розташовану біля будинку Цукерберга за адресою Гамільтон авеню, 1457 в місті Пало-Альто.

У 2012 році ріелтор запропонував медіамагнату викупити ділянку, щоб захистити своє приватне життя від сторонніх очей. Цукерберг погодився на покупку й запропонував ціну в 1,7 мільйона доларів. При цьому засновник Facebook пообіцяв розрекламувати послуги ріелтора своїм друзям і клієнтам.

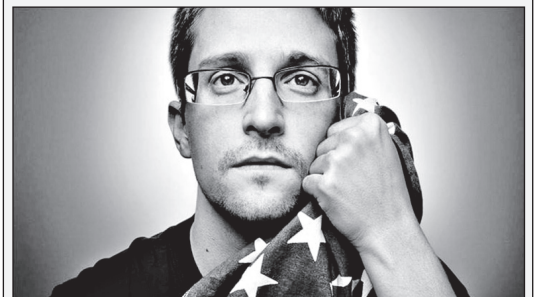
Паралельно інший потенційний покупець зробив пропозицію в 4,3 мільйона доларів за ділянку.

Мірче Воскерісіан погодився продати ділянку за набагато меншу суму Марку Цукербергу в надії отримати ефективну рекламу свого бізнесу. Однак після укладення угоди в 2012 році медіамагнат так і не виконав свою частину зобов'язань.

◆◆◆ НОСТАЛЬГІЯ

Сноуден хоче повернутися в США

Едвард Сноуден, колишній співробітник АНБ і ЦРУ, який «злив» у пресу секретну розвідінформацію, а потім втік до Росії, заявив, що хоче повернутися в США і готовий заради цього сісти у в'язницю. Про це він розповів в інтерв'ю телеканалу ВВС, пише Росбалт.

На даний час він чекає відповіді міністерства юстиції США на його пропозицію.

«Я згоден сісти у в'язницю, і повідомляю про це неодноразово. Єдине, чого я не хочу, це стати стримуючим чинником для людей, які прагнуть поводитися чесно у важких ситуаціях», — наводить слова Сноудена сайт новинної служби.

Як відомо, в червні 2013 року Едвард Сноуден передав газетам Washington Post і Guardian ряд секретних матеріалів про програми стеження спецслужб США і Великобританії в інтернеті, після чого втік до Гонконгу, а звідти до Москви, де отримав тимчасовий притулок.

У США проти Сноудена порушено кримінальне розслідування за звинуваченням у крадіжці державного майна, незаконному використанні інформації, що стосується національної оборони, а також у навмисному розголошенні секретних даних.

Провокація як дишло,

або Проблема допустимості доказів у справах про хабарництво

Нинішній рік виявився досить щедрим на викриття високопоставлених хабарників, найрезонансніші з яких мали місце в службі надзвичайних ситуацій, в органах прокуратури й навіть у сфері парламентської діяльності. Однак виправдувальний вирок Петру Мельнику дає ґрунтовні підстави сумніватися, що в суді з усього цього вийде щось путнє, оскільки всі потуги сторони обвинувачення, як це було в справі колишнього ректора податкової академії, можуть розбитися об так звану проблему допустимості доказів. Аби розібратися, якою мірою вона є надуманою, а якою вирішуваною, ми пропонуємо увазі читача низку характерних випадків із судової практики, що охоплює не дуже далекий період нашого минулого. Вони будуть розглянуті в ракурсі лише одного аспекту – застосування рішення Конституційного Суду України від 20 жовтня 2011 р. Зауважимо, що всі підсудні в наведених прикладах були суддями або працівниками прокуратури, тобто людьми юридично грамотними, а всі вироки щодо них пройшли фільтр касаційної інстанції, тобто «халтура» з боку суду й слідства мала бути мінімальною.

Юрій КОТНЮК,
ЮВУ

«Амурний» суддя

20 жовтня 2011 р. Конституційний Суд України прийняв історичне рішення, без згадки про яке нині не обходиться практично жоден вирок по хабарництву. Йдеться про офіційне тлумачення статті 62 Основного Закону, яка гласить, що обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом. Це питання було розглянуто КСУ за конституційним поданням Служби безпеки України, направити яке її, буцімто, спонукала неоднозначна судова практика допустимості доказів у кримінальних справах. Головний сенс проблеми полягав у тому, чи можуть бути визнані доказами диктофонні записи здійснені особами, які не уповноважені займатися оперативно-розшуковою діяльністю, але які здобули ці докази, використовуючи оперативно-розшукові методи роботи. Простіше кажучи, шляхом приватного розшуку. Аби ситуація стала більш зрозумілою, ми одразу перейдемо до конкретного прикладу застосування цього рішення.

У 2009 році суддя Амур-Нижньодніпровського районного суду Дніпропетровська Юрій Счесновицький розглядав справу однієї молодої жінки, котра обвинувачувалася в ухиленні від сплати податків, яке та вчинила, перебуваючи на посаді директора приватної фірми. З'ясувавши обставини, суддя вирішив, що з неї можна чимсь поживитися, а тому запропонував зловмисниці дати йому «на лапу» 25 тисяч гривень, за що він «переб'є» частину третьої статті 212 ККУ на менш тяжку частину першу й призначить за це мінімальне покарання, не пов'язане з позбавленням волі. Підсудна вирішила, що то занадто велика сума, а тому перестала з'являтися на судові засідання, легковажно сподіваючись на те, що якось воно саме собою розмокчеться. Тоді Счесновицький ухва-

лив постанову про зміну запобіжного заходу з підписки про невиїзд на утримання під вартою й надіслав її для виконання до місцевого райвідділу міліції.

Дізнавшись, що їй загрожує арешт, жіночка певний час не ночувала вдома, проживаючи у друзів та знайомих, але, втомившись від кочового способу життя, сама прийшла до кабінету судді, аби повідомити, що згодна на всі його умови. Але чимось вона впала чоловікові

Рішення КСУ від 20.10.2011 р. є важливим аспектом питання допустимості доказів, проте, як свідчить судова практика, в одних випадках суди суворо дотримувалися його положень, в других творчо їх тлумачили, в третіх ігнорували, а в останньому випадку зі шполянською суддею навіть не зважили за потрібне про нього згадати.

в око, й він дав зрозуміти, що окрім раніше названої суми хабара, вона ще повинна вступити з ним у статевий зв'язок. Тобто з цього кабінету в неї дві дороги: або до в'язниці, або в сауну. Підсудна погодилася, але перед тим, як прийти на побачення до окремого кабінету фізкультурно-оздоровчого комплексу «Сандуни», придбала на місцевому тамтешньому ринку мініатюрний диктофон.

Розповідь про те, як 25 січня 2010 р. проходило їх спілкування в сауні, краще залишити майстрам еротичного жанру, ми ж зазначимо, що інтим не зняв з порядку денного питання про хабар, і жіночка, попри свої на це сподівання, змушена була нести до ломбарду золоті прикраси, за які виручила 10 тисяч гривень. Під час наступної зустрічі, що так само, як і перша, «писалася» на диктофон, Счесновицький гроші взяв, але зазвичай, що на частину хабара він не погоджується й за м'який

для неї вирок хоче отримати сповна всі 25 тисяч. А для того, мовляв, щоб залишитися до вироку на волі, їй необхідно й далі ходити з ним у сауну.

Після цього жінка поїхала до Києва до Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС, де в неї прийняли заяву про вимагання хабара, завели на її підставі оперативно-розшукову справу, а також спорядили міченими грошима й звукозаписуючою апаратурою. 8 лютого 2010 р. в салоні автомобіля заявниці передала судді решту 15 тис. грн, одразу ж після чого він був затриманий співробітниками ГУБОЗ, а 11 листопада 2011 р. Апеляційний суд Запорізької області ухвалив обвинувальний вирок: за ст. 368 (одержання хабара) — шість з половиною років позбавлення волі, за ст. 154 (примушування до вступу в статевий зв'язок) — три місяці арешту.

Перше покарання поглинуло друге, але нас у даному випадку цікавить, як суд розцінив диктофонні записи з огляду на ухвалене лише за три тижні до згаданого рішення Конституційного суду. Справа в тому, що потерпіла фіксувала свої розмови з суддею ще до того, як звернулася в УБОЗ, тобто не мала статусу особи, яка уповноважена за дорученням відповідних органів проводити оперативно-розшукові заходи. І ось тут варто процитувати уривок

магань, тільки перша з них, нібито, визнає доказом зроблені нею диктофонні записи, а друга начисто їх відкидає. Перечитавши їх уважніше, ми неодмінно збагнемо, що в першій з них ключовими словами є «випадково зафіксовані», а в другій — «цілеспрямовані дії». Тож яким чином кваліфікувати поведінку молодої жертви: як випадкову (ситуативну), чи цілеспрямовану (ініціативну)?

Апеляційний суд Запорізької області зробив свій вибір на користь першого, пославшись на те, що жінка робила записи як приватна особа для особистого користування, зокрема для захисту своїх інтересів від посягань посадової особи — судді, який розглядав її кримінальну справу й вимагав хабара та вступу в статевий зв'язок. А такі дії слід, мовляв, вважати самозахистом від злочинних посягань, що не суперечить рішенню КСУ. Інакше вирішив Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, який переглядав цей вирок. Він, зокрема, звернув увагу на те, що диктофон потерпілою було придбано заздалегідь і з метою саме запису розмов із Счесновицьким, що свідчить про ініціативний, а не ситуативний характер її дій. Відтак ухвалою ВССУ від 29 вересня 2009 р. вирок було скасовано, а справу направлено на новий судовий розгляд в суд першої інстанції.

Трохи відступаючи від основної теми зазначимо, що 30 липня 2010 р. набрав чинності Закон України «Про судострій і статус суддів», відповідно до якого апеляційні (колишні обласні) суди вже не могли виступати в ролі судів першої інстанції, яку вони до того в окремих випадках виконували під час розглядання найбільш, так би мовити, трудомістких кримінальних справ, тож по другому колу «подвиги» судді вже розглядав Шевченківський районний суд м. Запоріжжя. З огляду на позицію суду касаційної інстанції він дійшов висновку, що в діях потерпілої немає ознак провокації злочину, але все одно визнав диктофонні записи недопустимим доказом і не взяв їх до уваги. Це не вплинуло на кваліфікацію злочину, оскільки вина затриманого «на гарячому» Счесновицького підтверджувалася низкою інших доказів, але трошки зменшило покарання: за вироком названого вище суду від 18 грудня 2013 р. його було засуджено до п'яти років позбавлення волі з відбуванням покарання в установах пенітенціарної системи. 2 червня 2014 р. цей вердикт набрав законної сили.

Прокурорський «дах» для кримінального бізнесу

Приблизно таким же чином 8 липня вже нинішнього року Ірпінський міський суд Київської області забракував

два диктофонні записи, надані двома заявниками, які під контролем правоохоронних органів передавали хабара Петру Мельнику, бо на момент аудіофіксації ці чоловіки не мали статусу осіб, уповноважених на проведення відповідних заходів. Тільки якщо раніше для набуття такого статусу досить було постанови оперуповноваженого про заведення оперативно-розшукової справи, то згідно вимог нового Кримінального процесуального кодексу вже потрібна ухвала слідчого судді. Але не завжди вітчизняна Феміда відкидала подібного гатунку докази, про що свідчить вирок Калінінського районного суду Донецька від 16 травня 2012 р., на лаву підсудних якого сіли два співробітника прокуратури міста Макіївка.

Ця історія почалася в серпні 2010 р., коли один тамтешній мешканець вирішив зайнятися підприємницькою діяльністю у сфері надання населенню розважальних послуг, а саме відкрити салон відеоатракціонів. Простіше кажучи, відкрити зал гральних автоматів і зайнятися гральним бізнесом, який формально був заборонений законом ще в 2009 р., але фактично продовжував діяти під неофіційним покровительством органів прокуратури. Знаючи про місцеві порядки, він через свою знайому зустрівся в ресторані зі старшим помічником прокурора Макіївки Віктором Лавришевим і помічником того ж прокурора Олександром Жовніренком, які пояснили, що за умови щомісячної сплати однієї тисячі гривень за кожний гральний автомат він може спокійно, не оглядаючись на міліцію, займатися цією справою. Вони мовляв, прикриють від будь-якої перевірки, а якщо не прикриють, то принаймні попередять, що треба тимчасово припинити роботу залу, причому за дні простою данина стягуватися не буде.

Бізнесмен погодився й поставив десять автоматів, але перший же місяць роботи показав, що прибутки не такі вже й великі, а тому став переконувати прокурорських працівників, що 10 тисяч гривень щомісяця для нього буде забагато, і просити, аби вони зменшили платню. Однак вони йому доступно пояснили, що на таких умовах нині працюють усі підпільні казино Макіївки, що їх дислокація узгоджена на дуже високому рівні, тож вони, мовляв, не збираються виправдовуватися перед прокурором міста в тому, що зменшилися надходження. А що бізнес не дає прибутку, то в цьому він сам винуватий — невдало підібрав місце.

Бізнесмен, почувавши макітру, попрямував до Києва, до Міністерства внутрішніх справ, де написав заяву про вимагання хабара, до якої додав диктофон із записами розмов із Лавришевим і Жовніренком, які він робив про всяк випадок, аби його не обдурили. Операція з

контрольованої передачі хабара була проведена 3 грудня 2010 р. Обоє зловмисників були затримані співробітниками Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС, і в них вилучили одержані ними 10 тисяч гривень — по п'ять у кожного. Постановою слідчого зазначений диктофон із його записами був визнаний речовим доказом і долучений до матеріалів кримінальної справи, а вироком суду обом працівникам прокуратури за одержання хабара було призначено покарання у вигляді трьох з половиною років реального позбавлення волі з конфіскацією майна.

На вимогу засуджених, поряд з іншими, в суді апеляційної інстанції було порушене й питання про допустимість цього доказу, однак там вирішили, що орган досудового слідства діяв правильно. В тексті ухвали Апеляційного суду Донецької області від 2 жовтня 2012 р. з цього приводу міститься цікава фраза, яку варто навести дослівно: «Колегія суддів вважає, що дії бізнесмена-заявника носили ситуаційний та ініціативний характер. Тому долучений до матеріалів кримінальної справи речовий доказ обґрунтовано покладений в основу обвинувального вироку». В наведеному уривку якимось цікаво звучить словосполучення «ситуативний та ініціативний характер». Якщо ситуаційний, то згідно з Рішенням КСУ записи є допустимим доказом, а якщо ініціативний, то вони силу доказу не мають. А тут виходить так, що і богу свічка, і чорту кочерга. Однак цей спірний момент не викликав жодної негативної реакції в касаційній інстанції, тож ухвалою Вищого спеціалізованого суду України від 4 квітня 2013 р. вирок було залишено без змін.

Транспортна прокуратура покривала авіаційного казнокрада

Ще один приклад, коли, здавалося б, неприпустимий, з точки зору рішення КСУ, доказ пройшов на ура, можна знайти в кримінальній справі, також пов'язаній із двома працівниками органів прокуратури. Один із них на момент вчинення злочину обіймав посаду прокурора прокуратури з питань нагляду за додержанням законів на транспорті Київської області, другий — старшого слідчого цієї ж прокуратури. Ще в серпні 2009 р. до цієї установи з департаменту контролювальних заходів економіки СБУ надійшли матеріали, що свідчили про великомасштабні розкрадання, вчинені директором Київського державного авіаційного підприємства «Універсал-Авіа». У вересні того ж року прокурор порушив кримінальну справу за частиною 5 статті 191 КК України й доручив її розслідування старшому слідчому, але той лише в січні 2010 р. виніс постанову про притягнення зловмисника до кримінальної відповідальності. Останній, дізнавшись про це, хутко перейшов на нелегальне становище, але невдовзі через спільних знайомих вийшов на контакт зі слідчим у режимі телефонного зв'язку. Слідчий доповів про це

прокурору й разом вони домовилися «збити» з розкрадача 50 тисяч доларів США. Директор попервах відмовився, та коли його було оголошено в розшук, а в лютому того ж року затримано у Вінниці співробітниками УБОЗ, швидко погодився на всі умови.

Вони полягали в тому, що він дає гроші, а слідчий перекваліфікує частину 5 на значно м'якшу частину 1 тої ж самої статті, а потім звільняє від кримінальної відповідальності за амністією. А прокурор, який здійснював нагляд за розслідуванням, зі свого боку гарантує, що жодна постанова слідчого з цього приводу не буде скасована. Аби дати зловмиснику час зібрати гроші, його випустили з-під арешту на підписку про невиїзд, але директор, опинившись на свободі, почав подвійну гру: з одного боку за певняв, що скоро найде гроші і принесе, а з іншого писав усі розмови на тему давання хабара на свій власний диктофон, який 2 квітня 2010 р. передав співробітникам СБУ разом із заявою про вимагання хабара. Внаслідок влаштованої оперативної комбінації обоє працівників транспортної прокуратури були затримані одразу ж після одержання частини хабара в сумі 20 тисяч доларів і вироком Подільського районного суду Києва від 3 квітня 2013 р. засуджені до восьми років позбавлення волі.

В апеляційній скарзі колишній прокурор прямо вказував на те, що суд визнав належним доказом записи, здійснені заявником до моменту подачі заяви в органи держбезпеки й заведення ними оперативно-розшукової справи, що суперечить рішенням КСУ від 20.10.2011 р. й свідчить про провокативний характер дій працівників СБУ. Однак Апеляційний суд Київської області ніяк не відреагував на цей довід і своєю ухвалою від 29 жовтня 2013 р. залишив вирок без змін. Ще більш дивною була реакція Вищого спеціалізованого суду України, який зазвичай полюбляє скасовувати ухвали й відправляти справи на новий апеляційний розгляд, якщо не були дані вичерпні й обґрунтовані відповіді на всі доводи апелянта. А тут він якимось не звернув жодної уваги на скаргу щодо неконституційності вироку й ухвалою від 22 квітня 2014 р. залишив його без змін. Очевидно, підсудні прокурорські працівники нашкодили так сильно, що заради них не варто було проявляти надмірну прискіпливість.

Суддю викрили за «схемою Зварича»

У кримінальній справі з обвинувачення в хабарництві колишньої судді Держинського районного суду Кривого Рогу Алесі Касторенко, Феміда загальної юрисдикції, м'яко кажучи, проігнорувала відоме нам рішення КСУ, але про все по порядку. Викриття вищеназваної особи пройшло за так званою «схемою Зварича»: це коли

правоохоронним органам, принаймні, відомо, що певний суддя систематично одержує хабарі за ухвалення як неправосудних, так і цілком правосудних рішень, але при цьому його не цікають і дають повну можливість насолоджуватися життям, аж поки він не накоїть чогось такого, що явно виходить за рамки пристойності. Коли ж надійде команда викрити й покарати, починається оперативна розробка: в кабінетах, коридорах, судових залах та інших місцях монтується відеофіксуюча апаратура, а коли набереться досить компрометуючого матеріалу, засилається агент із хабаром, після чого суддя ловиться на гарячому.

З Ігорем Зваричем усе було зрозуміло — пообіцявши ухвалити правильне рішення по одній земельній справі, взяв хабар у самого губернатора, але свою обіцянку не виконав і гроші

факт полягає в тому, що Алесі Касторенко була визнана винною в одержанні хабара й вироком Кіровоградського районного суду Кіровограда від 4 лютого 2013 р. засуджена до семи років позбавлення волі з конфіскацією майна.

Не погодившись із цим, вона в числі інших, вказала в апеляційній скарзі на те, що диктофонні записи були незаконно визнані речовим доказом. Колегія суддів Апеляційного суду Кіровоградської області в своїй ухвалі від 18 квітня 2013 р. надала на цей довід відповідь, яку варто навести дослівно: «Заявники не були уповноважені на проведення оперативно-розшукової діяльності й застосували власні диктофони з власної ініціативи. При цьому ніяких санкціонованих дозволів на застосування диктофонів заявникам, як звичайним громадя-

України в Черкаській області влаштувало їй викриття за згаданою «схемою Зварича». З матеріалів цієї справи витікає, що міліцейський агент, виконуючи роль заявника-хабародавця, здійснював записи на диктофон ще до того, як написав заяву й одержав статус особи, уповноваженої на проведення оперативно-розшукових заходів. На це, зокрема, вказав у своїй ухвалі від 1 березня 2013 р. Апеляційний суд Полтавської області. Він, зокрема, уважно дослідив записи розмов заявника-хабародавця з адвокатом-посередником, через якого Тетяна Кисельова зазвичай отримувала хабарі, й звернув увагу на таку деталь. Цей позивач, який подав заяву про стягнення на його користь боргу за договором позики в сумі 80 тисяч гривень, дуже голосно наполягав на тому, що суддя Кисельова в разі позитивного вирішення справи має отримати 10 відсотків цієї суми, тобто 8 тисяч гривень. А коли адвокат, перебалакавши з суддею по мобільного телефону, погодився на його пропозицію, чоловік хутко побіг в УДСБЕЗ із заявою про вимагання хабара.

Виходячи з цього, колегія суддів дійшла висновку, що ця заява має ознаки провокації, інспірованої правоохоронними органами, але скасувати вирок і виправдати Тетяну Кисельову полтавські судді все ж таки не наважилися. А для того, аби не мучили потім докори сумління, послали на пункт 23 постанови пленуму Верховного Суду

України від 26.04.2002 р. «Про судову практику у справах про хабарництво», де міститься така норма: «Те, що одержання хабара відбулось у зв'язку з провокацією, не виключає відповідальності того, хто його одержав». І все ж таки вирок їй було певним чином пом'якшено: три роки позбавлення волі залишилися, але вже без конфіскації майна і зі звільненням від відбування покарання з іспитовим строком у два роки.

Отже, з наведених прикладів можна зробити два висновки: один оптимістичний, інший песимістичний. Перший полягає в тому, що проблема допустимості доказів не є нездоланною перешкодою для засудження хабарників. Рішення КСУ від 20.10.2011 р. є важливим аспектом цього питання, проте, як свідчить судова практика, в одних випадках суди суворо дотримувалися його положень, в інших творчо їх тлумачили, в третій ігнорували, а в останньому випадку зі шполянською суддею навіть не зважили за потрібне про нього згадати.

А песимістичний висновок свідчить про те, що режим Януковича, хоча й був злочинним і корумпованим, але до хабарників із числа суддів і прокурорів при ньому ставлення було значно суворішим, аніж за часів нової влади. В усякому випадку в питаннях оздоровлення суддівського корпусу її представники не демонструють таку сильну політичну волю, яка була у «клятих» попередників.

назад не повернув. Із справи Алесі Касторенко можна зробити висновок, що вона занадто часто відпускала за хабар з-під арешту на підписку про невиїзд осіб, викритих у посадових злочинах, чим і викликала гнів сильних світу цього. А окрім цього прихована відеокамера зафіксувала, як вона бере хабарі з крадіїв за умовний термін позбавлення волі, від порушників правил дорожнього руху — за мінімальний штраф, від боржників — за визнання недійсними їхніх кредитних договорів із банками, однак ці гріхи навряд чи спонукали б УБОЗ УМВС України в Дніпропетровській області на проведення таких затратних оперативно-розшукових заходів. До пані Касторенко, до речі, було заaslано не одного, а двоє агентів: спочатку з диктофонами, а потім із міченими грошима, й вона в березні 2012 р. клюнула на обидві ці приманки.

Правда, лишається незрозумілим, чому перші свої розмови із суддею ці люди писали ще до того, як були заведені оперативно-розшукові справи, а вони отримали статус осіб, уповноважених на «шпигунство». Очевидно у працівників УБОЗу були свої резони, один із яких полягає в ризику витоку інформації, оскільки в разі заведення ОРС із нею можуть бути ознайомлені працівники центрального апарату МВС і прокуратури, а вони можуть бути якимсь чином пов'язані із суддею. Втім, це лише наші здогадки, а

нам, не потрібно було, а тому рішення слідчого щодо визнання речовими доказами диктофонів та аудіозаписів на них ґрунтується на законних підставах». Грубо кажучи, «Чхати ми хотіли на Конституційний Суд з його рішенням». Ухвалою ВССУ від 10 жовтня 2010 р. вирок було залишено без змін.

Хабарі були дрібними, але системними

Суддя Шполянського районного суду Черкаської області Тетяна Кисельова, засуджена до трьох років позбавлення волі з конфіскацією майна вироком Київського районного суду Полтави від 27 червня 2012 р., була визнана винною в тому, що брала системні, хоча й дрібні хабарі. Всього слідство нарахувало 10 епізодів: переважно більшість їх складають хабарі в кілька сотень гривень за прискорене ухвалення рішень у цивільних справах, пов'язаних із набуттям спадщини. Іноді траплялися хабарі в тисячу гривень за мінімальний штраф по адміністративних справах про порушення правил дорожнього руху. Найбільший «гонорар» — тисяча доларів — був за оперативне рішення у справі з усиновлення американським подружжям українського малюка.

Однак чимсь пані Тетяна не вгодила правоохоронним органам і Управління Державної служби боротьби з економічною злочинністю УМВС

Внутрішньо переміщені особи: проблеми і шляхи вирішення

Крім проблем, які десятиріччями існували в промисловому секторі України, в останні півтора року з'явилася ще одна проблема, яка негативно впливає на розвиток економіки, а саме внутрішньо переміщені особи. Український законодавець опинився не готовим до цієї ситуації, тому був змушений поспіхом приймати норми права, покликани вирішити проблеми цих людей.

Протягом 2014–2015 рр. було прийнято ряд нормативно-правових актів, спрямованих на вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб. Серед них можна виділити Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. № 1706-VII, постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження основних напрямів розв'язання проблем зайнятості внутрішньо переміщених осіб на 2015–2016 роки» від 8.07.2015 р. № 505. Разом із цим вказані проблеми на сьогодні залишаються невирішеними.

Олена ЗЕЛЬДИНА,

завідувачка сектору Інституту економіко-правових досліджень НАН України, доктор юридичних наук, професор

Для того, щоб запропонувати шляхи вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб, доцільно визначити основні з них. Першочерговими є проблеми із забезпеченням житлом і працевлаштуванням цих осіб. Доцільно відзначити, що вказані проблеми взаємопов'язані. Мінімальні державні соціальні виплати, які передбачено для внутрішньо переміщених осіб, не дозволяють орендувати (про купівлю мова не йде) житло навіть у невеликих населених пунктах, не кажучи вже про обласні центри. Тому, аби мати можливість орендувати хоча б більш-менш пристойне житло, необхідно працевлаштуватися. Однак знайти роботу в чужому місті не просто, а якщо не вирішена проблема житла, то практично неможливо.

Декларативність заходів Кабміну

Затверджений Постановою КМ України від 08.07.2015 р. № 505 «План заходів щодо працевлаштування та професійного навчання внутрішньо переміщених осіб» пропонує скоріше декларативні заходи, а саме: визначення найефективніших для інвестування галузей економіки (видів економічної діяльності) та спрямування коштів волонтерських і міжнародних організацій на розширення сфери застосування праці внутрішньо переміщених осіб у зазначених галузях економіки (видах економічної діяльності); забезпечення відбору інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки відповідно до Закону України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» за критерієм створення нових робочих місць для працевлаштування внутрішньо переміщених осіб; передбачення у проектах територіальних (регіональних) угод заходів, спрямованих на підвищення економічної актив-

ності внутрішньо переміщених осіб у регіонах, в яких проживає їх значна кількість, вивчити та задовольнити першочергові потреби внутрішньо переміщених осіб у матеріальних, житлових, побутових та інших ресурсах, об'єктах інфраструктури; удосконалити нормативно-правову базу з питань підвищення мобільності робочої сили та зайнятості внутрішньо переміщених осіб, а також забезпечення їх соціального захисту від безробіття; створити нові робочі місця для працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, розширити співпрацю з роботодавцями, які забезпечують зайнятість зазначених осіб; збільшити обсяг охоплення професійною підготовкою, перепідготовкою та підвищення кваліфікації внутрішньо переміщених осіб із відповідним матеріально-технічним навчально-методичним і кадровим забезпеченням.

Зазначена постанова КМ передбачає, що основні напрями фінансуються за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та Фонду соціального захисту інвалідів, а також за рахунок інвестицій, коштів волонтерських та міжнародних організацій, інших не заборонених законодавством джерел. Однак ні для кого не секрет, що державний та місцеві бюджети, а також державні фонди, на сьогодні не мають достатніх коштів для виплати зарплат навіть працівникам державних підприємств, інших соціальних підприємств, інших соціальних виплат, які передбачено законодавством України. Тому мало продекларувати необхідність виділення коштів з бюджету, доцільно вказати конкретні джерела, їх розмір для забезпечення передбачених заходів.

Стосовно інвестиційних коштів, то для їх залучення недостатньо записати про це в нормативно-правовому акті, за, помахом чарівної палички

вони не з'являться. Необхідно створити привабливі умови для інвесторів, а це зазначені документи не передбачають.

Відсутність політичної волі

Таким чином, дієвих рішень для забезпечення житлом і працевлаштування внутрішньо переміщених осіб держава не пропонує. При тому це обумовлено не лише недостатністю бюджетного фінансування, а й відсутністю політичної волі законодавчої та виконавчої влади для прийняття реальних, а не декларативних норм права, що забезпечать вирішення вказаних проблем.

Необхідно відзначити, що депутати періодично анонсують проекти законів, які спрямовані на вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб. Серед таких ініціатив доцільно більш детально зупинитися на проекті Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання роботодавців для працевлаштування внутрішньо переміщених осіб»

(від 18.09.2015 р., № 3015-2), спрямованому на реалізацію положень постанови КМ України від 08.07.2015 р. № 505 (далі — проект Закону).

У першу чергу слід відзначити, що вказаний проект Закону пропонує реальні, а не декларативні стимули для працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, що є позитивним моментом. Разом із цим, на наш погляд, документ має ряд упущень. Так, автори пропонують ст. 142 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI доповнити пунктом 142.4, де передбачити, що звільняється від оподаткування прибуток підприємств та організацій, в яких протягом звітного (податкового) періоду кількість внутрішньо переміщених осіб, які мають там основне місце роботи, становить не менш як 50 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за умови, що фонд оплати праці таких внутрішньо переміщених осіб становить протягом звітного періоду не менш як 25% суми загальних витрат на оплату праці.

Норма цього пункту не поширюється на прибуток підприємств, отриманий від продажу (постачання) підакцизних товарів, та прибуток, отриманий у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів.

Бізнес слід стимулювати реальними вигодами

Ідея правильна. Бізнес слід стимулювати, надавати преференції, що дозволить зацікавити підприємців працевлаштувати саме внутрішньо переміщених осіб. Разом із цим норма створює проблеми для самого роботодавця. Так, він повинен вести окрему звітність щодо прибутку з продажу (постачання) підакцизних товарів, а також прибутку, отриманого по договору комісії (консигнації) тощо. У запропонованій нормі відсутній термін дії цієї преференції, що дозволяє владі через місяць, півроку, рік цю преференцію відмінити. При цьому суб'єкт господарювання не зможе ні-

ференцією. Так, працевлаштувавши 3–5 осіб з мінімальною заробітною платою, суб'єкт господарювання може не сплачувати мільйони у вигляді податку на прибуток.

Окрім першочергових проблем внутрішньо переміщених осіб має місце ще низка проблем, які потребують принаймні, сприяння держави в їх вирішенні. Наприклад, багато суб'єктів господарювання, які здійснювали діяльність на тимчасово окупованих територіях, не мають можливості вивезти обладнання для облаштування бізнесу на новому місці. Водночас фінансові можливості для придбання нового обладнання або відсутні, або мінімальні. Враховуючи, що в бюджеті коштів для вирішення цих проблем немає, державі необхідно стимулювати банки для надання значущим суб'єктам господарювання кредитів із пільговими ставками, а також доцільно надати таким підприємцям податкові пільги для відновлення бізнесу.

Підбиваючи підсумок вищевикладеному, слід зазначити таке:

1. Норми права, спрямовані на вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб, повинні містити реальні, а не декларативні механізми, що дозволить вирішувати ці проблеми, а не замилувати очі.

2. Законодавцю слід стимулювати суб'єктів господарювання, які працевлаштовують внутрішньо переміщених осіб, проте умови для такого стимулювання не повинні ускладнювати їх діяльність.

3. Преференції, які передбачаються законодавством для вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб, повинні, з одного боку, бути привабливими для суб'єкта господарювання, а з іншого боку, враховувати інтереси держави. У такому випадку можливо говорити про баланс приватних і публічних інтересів.

4. Норми права повинні передбачати не лише преференції, а й державні гарантії для суб'єкта господарювання, що такі преференції будуть діяти певний час, встановлений законодавством.

5. Для виключення можливості скористатися преференцією недобросовісним суб'єктам господарювання доцільно законодавчо встановити господарсько й адміністративну відповідальність суб'єкта господарювання за невиконання або неналежне виконання норм права, що передбачають пільгові режими. Для цього норми права, які встановлюють преференції, мають бути чітко виписані, що не уможливить їх різночитання.

Таким чином, якщо законодавець прийматиме реальні, а не декларативні норми права, то вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб може зрушитися з мертвої точки.

Вийду заміж за іноземця

Дещо про особливості укладання такого шлюбу

У столичному Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова пройшов круглий стіл на тему: «Законодавче регулювання порядку реєстрації шлюбу з іноземцем, захисту особистих та майнових прав подружжя, один з яких є іноземець», організований комітетом сімейного права та майнових спорів АПУ.

Вітальним словом круглий стіл відкрив президент Асоціації адвокатів України О. Чернобай, який привітав присутніх, наголосивши на актуальності дискусії.

Модераторами круглого столу виступили адвокат, директор департаменту цивільного та сімейного права Укрінюрколегії Анна Юшак та кандидат юри-

тим, що неможливо простежити достовірність таких даних, оскільки в паспорті іноземного громадянина відмітка про реєстрацію шлюбу традиційно не проставляється.

Питанням порядку реєстрації шлюбу в консульській установі або в дипломатичному представництві України за кордоном продовжив дискусію

«Про міжнародне приватне право», які регулюють зазначене питання. Зокрема, як було наголошено, шлюб, укладений за кордоном, буде визнаватися на території України, якщо при цьому були дотримані всі вимоги щодо підстав недійсності шлюбу, визначені нашим законодавством. І навіть якщо українка виходить заміж за громадянина ісламської держави, в якій дозволено мати декілька офіційних дружин, в Україні цей шлюб повинен визнаватися.

Про реєстрацію шлюбу за іноземним законодавством (підготовку документів від громадян України для укладення

засвідчення вірності копії паспорту, а також звернула увагу на Конвенцію про міжнародне свідоцтво про шлюб спроможність від 5 вересня 1980 року. Цікавою була й інформація про різні підходи іноземних держав до питань зміни та збереження дошлюбних прізвищ, а також щодо прав чоловіка/дружини на спадковий почесний титул другого з подружжя.

Про договірні способи врегулювання особистих та майнових прав подружжя, один з яких є іноземцем, розповіла приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу, кандидат юридичних наук Ірина Лихолат. Зокрема, йшлося про роль нотаріуса та форми врегулювання прав подружжя, один з яких є іноземцем. Ірина Лихолат також детально окреслила види можливих договорів, виокремивши шлюбний договір як один із таких договірних способів, який нотаріуси України можуть посвідчити, дотримуючись вимог міжнародних угод. Йшлося й про особливості укладання договорів з участю іноземців, що є випадками правовідносин із іноземним елементом, види відповідних колізійних прив'язок, складнощі, що виникають під час посвідчення таких договорів. Вказувалася на доцільність включення до шлюбних договорів «з іноземним елементом» положень про вибір сторонами матеріального права, що підлягає застосуванню до їхніх правовідносин, а також суду,

ві майнові ризики та гарантії захисту майнових прав осіб, які проживають у фактичних шлюбних відносинах. Окремо було наголошено на нерівності немайнових прав подружжя та осіб, що обрали «цивільний» шлюб. Як зазначалося, проживання однією сім'єю жінки й чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них права на спадкування за законом у першу чергу, оскільки особу, яка проживала з померлим однією сім'єю, законодавцем віднесено аж до четвертої черги спадкоємців.

Ганна Гаро також зупинилася на правовому регулюванні в європейських та англо-американських країнах, які визнають фактичні шлюбні відносини на законодавчому рівні. Її порада особам з різним громадянством, які свідомо вирішили не укласти шлюб, — варто правильно скласти договір, який би визначав матеріальне право країни, що застосовуватиметься до врегулювання можливих спорів у майбутньому, та закріплював основні домовленості щодо розподілу майна у випадку розірвання фактичних шлюбних відносин.

За результатами обговорення теми круглого столу учасники дійшли висновку про спірність питання необхідності визнання в судовому порядку факту існування фактичних шлюбних відносин для поділу спільно нажитого майна, набутого в період проживання в «цивільному шлюбі», в ситуації,

дичних наук, керівник юридичного агенства Ганна Гаро.

Перший доповідач Олена Завгородня, начальник відділу міжнародної правової допомоги управління держреєстрації актів цивільного стану департаменту державної реєстрації Мін'юсту, ввела присутніх, так би мовити, в тему, розповівши про порядок реєстрації шлюбу з іноземцем на території України, виділивши основні вимоги для реєстрації шлюбу: шлюбний вік, добровільність, одностатевість, не перебування в іншому шлюбі, а також розкривши порядок самої державної реєстрації. Між іншим було наголошено на збільшенні випадків незаконного перетину кордону громадянами східних держав, які укладають шлюби з метою легалізації перебування на території України.

Подальшу гостру дискусію викликало питання оформлення підтвердження сімейного стану для іноземця, який укладає шлюб на території нашої країни. Як вказувалося, така особа сама несе відповідальність за достовірність повідомлених даних про себе, зокрема, що укладаючи шлюб, вона не перебуває в іншому шлюбі. Такий підхід викликало

представник МЗС Олександр Новосолов. За його словами, процедура реєстрації така сама, як і на території України, оскільки консульства та дипломатичні представництва керуються чинним законодавством країни. Цими питаннями займаються безпосередньо консул або віце-консул. При тому, як було наголошено, тільки громадяни України, які мають законне право перебування на території іноземної держави, можуть звернутися за реєстрацією шлюбу. Така реєстрація відбувається лише тоді, коли обоє наречених є громадянами України, бо якщо один із них іноземцем, то реєстрація шлюбу в консульській установі або в дипломатичному представництві України може бути розцінена як втручання в справи іншої держави.

У продовження дискусії Ольга Поединок, кандидат юридичних наук, старший викладач Дипломатичної академії при МЗС України, прокоментувала доцільність вдосконалення Інструкції про порядок реєстрації актів цивільного стану в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Вона також звернула увагу на основні норми Зако-

шлюбу за кордоном) йшлося у виступі Анни Юшак, котра окреслила порядок підтвердження сімейного стану з метою реєстрації шлюбу в іншій державі для громадян нашої країни. Вона також окреслила окремі особливості одруження в Німеччині з посиланням на офіційну інформацію з сайту посольства, можливість вчинення нотаріальних дій щодо

компетентного розглядати спори, які можуть виникнути з договору (суди України чи іноземної держави).

На завершення дискусії Ганна Гаро охарактеризувала основні відмінності правового регулювання фактичних шлюбних відносин в Україні та за кордоном, виділивши можли-

якщо немає спору та обидві сторони це визнають. Тож перед реєстрацією шлюбу з іноземцями українським нареченим все ж потрібно добре продумувати можливі ризики та застосовувати всі можливі договірні способи захисту особистих та майнових прав подружжя.

Офіційний документ

Аналіз правових позицій Верховного Суду України щодо цього поняття

Предмет злочину – документ чи офіційний документ?

Необхідність вирішення цього питання постала в результаті прийняття КК 2001 р. із притаманними йому вадами. В первісній редакції ст. 357 КК одним із предметів злочину, передбаченого цією статтею, був названий офіційний документ, а також приватний документ. При цьому в КК було відсутнє визначення поняття «офіційний документ». Стосовно ж поняття «приватний документ», то в ч. 1 ст. 357 КК додатково зазначалося, що такий документ має знаходитися на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форми власності.

Водночас ст. 358 КК оперувала дещо іншими поняттями. Для позначення одного з предметів злочину, передбаченого цією статтею, використовувалося словосполучення «посвідчення або інший документ». У ст. 358 КК також була відсутня дефініція поняття «документ», проте в диспозиції ч. 1 цієї статті закріплювалася низка обов'язкових ознак, якими мав бути наділений документ, щоб бути предметом відповідного злочину, а саме: документ мав видаватися чи посвідчуватися підприємством, установою, організацією, громадянином-підприємцем, приватним нотаріусом, аудитором чи іншою особою, яка мала право видавати чи посвідчувати такі документи, і надавати права або звільняти від обов'язків.

Ще більш цікава ситуація виникла при встановленні кримінальної відповідальності за службове підроблення, адже диспозиція ч. 1 ст. 366 КК оперувала одразу кількома термінами – «документ», «офіційний документ», «завідомо неправдивий документ». Дефініції цих понять або будь-які їх ознаки в ст. 366 КК були відсутні.

Погляд науковців

Природно, що науковці відреагували на таку законодавчу невизначеність. Так, зверталася увага на те, що предмет службового підроблення, на відміну від підроблення, передбаченого загальною нормою (ст. 358 КК), не обмежений певними різновидами документа; ним згідно зі ст. 366 КК визнається офіційний документ взагалі. Відповідно, предмет злочину в ст. 357 і ст. 366 КК сформульовано ширше, ніж у ст. 358 КК. Як наслідок, мала місце ситуація, за якої поняття документа, офіційного документа, особистого документа й приватного документа носили бланкетно-оціночний характер і тлумачилися по-різному. В результаті один і той самі документ (наприклад, паспорт) щодо однієї норми КК виступав як особистий, а щодо іншої – як офіційний, а це неадекватно впливало

Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України (далі – ВСУ) в своїй постанові від 9 липня 2015 р., винесеній за результатами розгляду справи № 5-50кс15, у черговий раз висловила свою позицію щодо ознак поняття офіційного документа як предмета злочинів, передбачених статтями 357, 358, 366 Кримінального кодексу України (далі – КК). На перший погляд, потреби в роз'ясненнях із цього питання немає, адже примітка до ст. 358 КК містить доволі змістовну, судячи з її розміру, дефініцію вказаного поняття. Однак аналіз законодавчої регламентації кримінальної відповідальності за окремі злочини, предметом яких виступає офіційний документ, засвідчує, що ВСУ все ж вимушений періодично давати відповідні роз'яснення, оскільки визначення офіційного документа взагалі було відсутнє в КК, а поняття цього документа, наразі законодавчо закріплене, не є бездоганим. Але про все по порядку.

Геннадій ЗЕЛЕНУК,

головний науковий консультант відділу з питань національної безпеки, оборони, правоохоронної діяльності та боротьби зі злочинністю Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України, кандидат юридичних наук, доцент

Олександр ДУДОРОВ,
завідувач кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, доктор юридичних наук, професор, член Науково-консультативної ради при Верховному Суді України

на правозастосування (Парасюк Н. М. Юридичний аналіз підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів за Кримінальним кодексом України // Університетські наукові записки. – 2008. – № 3. – С. 263–264).

У кримінально-правовій доктрині обґрунтовувалася доцільність заміни в тексті ч. 1 ст. 358 КК звороту «документ, який видається чи посвідчується підприємством, установою, організацією, громадянином-підприємцем, приватним нотаріусом, аудитором, чи іншою особою, яка має право видавати чи посвідчувати такі документи», формулюванням «офіційний документ», та збереження в цій нормі лише специфічних характеристик предмета злочину (Тимошенко Н. О. Кримінально-правова характеристика підроблення документів, печаток та бланків, їх збуту та використання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2009. – С. 6, 10). А у Висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України» (щодо підроблення документів, печаток, штампів та бланків) (законопроект № 6308 від 14 квітня 2010 р., внесений народним депутатом В. В. Шемчуком) наголошувалося на доцільності уніфікації термінології статей 357, 358 і 366 КК у частині предметів злочинів, передбачених цими нормами.

Поки науковці та інші експерти вели дискусії щодо змісту окремих предметів злочинів, передбачених статтями 357,

358, 366 КК, і пропонували шляхи розв'язання окреслених проблем, практика не стояла на місці, застосовуючи положення вказаних кримінально-правових заборон на свій розсуд. При цьому питання про тлумачення понять «документ» та «офіційний документ» досить тривалий час (якщо взяти до уваги момент набрання чинності КК 2001 р.) не було предметом розгляду пленуму ВСУ.

Правова позиція Верховного Суду України

Лише 28 травня 2008 р. на засіданні судової палати у кримінальних справах ВСУ в рамках вивчення та узагальнення судової практики розгляду кримінальних справ про злочини,

пов'язані зі службовим підробленням (ст. 366 КК), було розглянуто питання тлумачення й застосування судами поняття «офіційний документ». ВСУ підкреслив, що складність цього питання зумовлена тим, що в КК не визначено критеріїв, яким повинен відповідати офіційний документ як предмет службового підроблення. Проблема ускладнюється через те, що в диспозиції ст. 366 КК паралельно з терміном «офіцій-

ний документ» вживається термін «документ». У зв'язку з цим одні суди вважають, що предметом згаданого злочину може бути як офіційний документ, так і документ, а інші – лише офіційний документ. ВСУ також з'ясував, що суди, як правило, визнавали офіційними документами такі, що містили певну інформацію, мали відповідні реквізити, були складені, засвідчені або видані службовими особами від імені органів місцевого самоврядування, установ та організацій або засвідчували факти, що мають юридичне значення, тощо.

Згодом, у жовтні 2009 року, ВСУ здійснив узагальнення практики розгляду кримінальних справ про злочини, склад яких передбачено ст. 366 КК (службове підроблення). У цьому узагальненні ВСУ висловив власну правову позицію щодо предмета злочину, передбаченого ст. 366 КК, одночасно зазначивши, що обов'язковою ознакою службового підроблення є його предмет – офіційний документ. При цьому документ, для того, аби мати статус офіційного, повинен відповідати таким ознакам: 1) він повинен містити певну інформацію (відомості, дані тощо); 2) така інформація має бути зафіксована в тій чи іншій формі (письмовій, цифровій, знаковій) і мати певні реквізити (бланк, печатку, штамп, голограму), передбачені законом чи іншим нормативним актом; 3) інформація повинна бути зафіксована на відповідному матеріальному носії (папері, дискеті, диску, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці тощо) з метою її зберігання, використання або розповсю-

дження; 4) документ має бути складений, засвідчений, виданий чи розповсюджений в інший спосіб службовою особою від імені державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та об'єднань, а також підприємств, установ чи організацій незалежно від форми власності.

Розкриваючи зміст п'ятої ознаки, ВСУ повністю відтворив примітку до ст. 358 КК, якою ця стаття була доповнена на підставі Закону від 11 червня 2009 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» і в якій було закріплено дефініцію поняття «офіційний документ».

Викладена правова позиція мала важливе значення для правозастосовної практики, проте вона не була позбавлена вад: 1) визначалися лише ознаки предмета службового підроблення, а визначення офіційного документа як предмета злочинів, передбачених ст. 357 і ст. 358 КК, залишалось поза увагою; 2) використані друга і третя ознаки поняття офіційного документа частково дублювали одна одну; 3) не зрозумілим було закріплення серед відповідних ознак визначення поняття офіційного документа, закріпленого в законодавстві; 4) наведений перелік ознак, яким мав відповідати офіційний документ, не охоплював всі види документів, які в правозастосовній практиці визнавалися предметом службового підроблення.

До речі, на цю обставину зверталася увага в згаданому узагальненні ВСУ. Зокрема, констатувалося, що суди порізно вирішують питання про визнання офіційним документом пояснення особи, сфабрикованого працівником міліції під час перевірки заяви про злочин. Деякі суди вважали, що оскільки саме пояснення особи під час перевірки заяви про злочин в кримінально-процесуальному законодавстві як процесуальний документ не передбачене й не має відповідних реквізитів, воно не може розглядатись як предмет службового підроблення. Таким предметом, на думку прихильників цієї точки зору, можуть бути протоколи слідчих дій, які відповідно до ст. 65 КПК 1960 р. є доказами у справі. Натомість інші суди вважали, що коли працівник міліції при перевірці заяви про злочин бере в певній особі пояснення, в яке вноситься завідомо неправдиві відомості про обставини справи й засвідчує їх своїм підписом, а ці відомості засвідчують факти, які мають юридичне значення (тобто можуть бути приводом для порушення кримінальної справи чи відмови в порушенні справи), то такий документ має визнаватися офіційним. Попри те, що така інформація, хоча й

була зафіксована в письмовій формі, не мала певних реквізитів (бланк, печатка, штамп, голограма), оскільки вони не передбачалися законодавством, ВСУ зазначив, що пояснення особи під час перевірки заяви про вчинення злочину слід вважати офіційним документом, адже зафіксовані в ньому відомості можуть засвідчувати факти, які в подальшому можуть мати юридичне значення.

Згодом, з урахуванням потреби в забезпеченні однакової правозастосовної практики з питань кваліфікації злочинів, передбачених статтями 357, 357, 366 КК, був підготовлений проект постанови пленуму ВСУ «Про практику застосування судами кримінального законодавства у справах про викрадення, знищення, пошкодження, приховування чи підроблення документів, печаток, штампів та бланків, а також збут або використання підроблених документів», який через зміни в законодавстві про судоустрій так і не був ухвалений.

Закріплення в КК визначення поняття «офіційний документ» – вирішення проблеми чи черговий привід для судового тлумачення кримінального закону?

Як уже зазначалося, на підставі Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 11 червня 2009 р. ст. 358 КК було доповнено приміткою, в якій містилася дефініція поняття «офіційний документ». Коментуючи цю новелу, ВСУ зазначив, що заміна в ст. 366 КК терміну «документ» терміном «офіційний документ» сприятиме правильному та однаково застосуванню судами законодавства під час розгляду кримінальних справ і більш якісному їх розгляду. Водночас ВСУ підкреслив, що нова редакція ст. 358 КК не дає вичерпного визначення поняття «офіційний документ», що може викликати проблеми на практиці. Незважаючи на певні вади, законодавчо закріплене визначення поняття «офіційний документ» не встигло істотно вплинути на правозастосування, оскільки ст. 358 КК, викладена в редакції Закону від 11 червня 2009 р., фактично не застосовувалася через неодноразове відкладення моменту набрання чинності цим Законом, поки він взагалі не втратив чинність відповідно до Закону від 21 грудня 2010 р. «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції».

Щоправда, КК недовго залишався без визначення поняття «офіційний документ». Уже 7 квітня 2011 р. приймається Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», на підставі якого ст. 358 КК викладається в новій редакції, і остання (як і попередня редакція цієї статті) в своїй примітці містить визначення поняття «офіційний документ». При цьому предметом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 358 КК, викладеної в редакції Закону від

7 квітня 2011 р., у першу чергу виступає посвідчення або інший офіційний документ, який видається чи посвідчується підприємством, установою, організацією незалежно від форми власності, громадянином-підприємцем, приватним нотаріусом, аудитором чи іншою особою, яка має право видавати чи посвідчувати такі документи, та який надає права або звільняє від обов'язків.

Традиційна законодавча вказівка на надання прав і звільнення від обов'язків як на змістовну ознаку документа – предмета злочину, передбаченого ч. 1 ст. 358 КК, є доволі умовною: насправді документи як такі не надають права й не звільняють від обов'язків; підставами виникнення, зміни і припинення прав та обов'язків є юридичні факти, а документи лише посвідчують ці факти. Виходячи з чинної редакції ч. 1 ст. 358 КК, предметом злочину, передбаченого цією нормою, не визнаються документи, які хоча й посвідчують певні факти, що мають юридичне значення, але не надають при цьому прав або не звільняють від обов'язків (наприклад, різноманітні заявки, запити, характеристики, супроводжувальні листи, вкладки до посвідчень, первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, довідки з архівів, журнали й книги реєстрації певних подій і фактів, звіти про виконану роботу, пояснення особи, складені під час перевірки заяви про вчинений злочин).

Свого часу, закряваючи за відсутністю складу злочину кримінальну справу щодо М. за використання підробленого документа (ч. 2 ст. 194 КК 1960 р.), судова колегія у кримінальних справах ВСУ у своїй ухвалі зазначила, що вкладки до посвідчення співробітника СБУ не є тим документом, що надає права або звільняє від обов'язків. Таким документом є належним чином оформлене посвідчення співробітника СБУ. У вкладки ж до посвідчення лише перераховуються встановлені законом права та обов'язки володільця останнього, і пред'явлення такого вкладки не може бути підставою для реалізації цих прав та обов'язків (Вісник Верховного Суду України. – 2000. – № 6. – С. 15).

Авторські пропозиції

З огляду на наявність у примітці до ст. 358 КК визначення поняття офіційного документа, наявність у ч. 1 і ч. 2 цієї статті положень, які фрагментарно дублюють ознаки офіційного документа, є не виправданою. У зв'язку з цим пропонуємо виключити: з ч. 1 ст. 358 КК – слова «який видається чи посвідчується підприємством, установою, організацією незалежно від форми власності, громадянином-підприємцем, приватним нотаріусом, аудитором чи іншою особою, яка має право видавати чи посвідчувати такі документи»; з ч. 2 ст. 358 КК – слова «які посвідчують певні факти, що мають юридичне значення» та «у тому числі особистих документів особи».

На наш погляд, документи визнаються офіційними, якщо їх зміст стосується відносин, врегульованих правом, та якщо вони видаються або використовуються у встановленому

законодавством порядку для посвідчення конкретних подій і фактів, що мають юридичне значення. Із законодавчого визначення поняття «офіційний документ» (примітка до ст. 358 КК) випливає, що основними ознаками такого документа є: походження від уповноваженого суб'єкта; формальна визначеність; виконання в системі

порядку підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, затвердженого наказом МОН від 25 січня 1994 р. № 22. Означення з бланком такого свідоцтва дозволяє стверджувати, що до його реквізитів належать підписи голови екзаменаційної комісії та керівника навчального закладу, печатка установи, в

ВСУ підкреслив, що складність питання тлумачення й застосування судами поняття «офіційний документ» зумовлена тим, що в КК не визначено критеріїв, яким повинен відповідати офіційний документ як предмет службового підроблення.

документообігу посвідчувальної функції. Серед іншого встановлено, що офіційний документ має бути складений із дотриманням визначених законом форм і повинен містити передбачені законом реквізити.

Судова практика

На відсутності вказаних ознак у документі, в який вносилися неправдиві відомості, наполягав А. Г., засуджений за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК. Ця особа, будучи службовою, внесла в бланк свідоцтва про закінчення навчального закладу з підготовки водіїв транспортних засобів завідомо неправдиві відомості про закінчення О. Ш. навчання в школі, що надало останньому право одержати допуск для складання іспитів на право керування транспортним засобом у реєстраційно-екзаменаційних підрозділах ДАІ. У своїй заяві про перегляд ухвали Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ) від 8 листопада 2012 р. А. Г. стверджував, що бланк свідоцтва про закінчення навчального закладу з підготовки водіїв транспортних засобів не можна вважати офіційним документом, оскільки на момент інкримінованих йому діянь цей документ не містив відповідних реквізитів, а саме підписів уповноважених на його складання й видачу осіб та печатки установи, яка це свідоцтво видає. На підтвердження своєї позиції А. Г. долучив до заяви низку процесуальних документів, в яких суди відзначали таку ознаку офіційного документа, що підроблювався, як наявність реквізитів.

Відповідно до підпункту 4.4 Національного стандарту України ДСТУ 4163-2003 «Вимоги до оформлення документів», затвердженого наказом Держспоживстандарту України від 7 квітня 2003 р. № 55, документи, що їх складають в організації, повинні мати такі обов'язкові реквізити: назва організації; назва виду документа (не зазначають на листах); дата; реєстраційний індекс документа; заголовок до тексту документа; текст документа; підпис. Форма та реквізити свідоцтва про закінчення навчального закладу з підготовки водіїв транспортних засобів на момент вчинення А.Г. інкримінованого йому діяння визначалися Додатком № 8 до Положення про

який відбувалося навчання, серія, номер тощо.

Розглянувши заяву засудженого А. Г., судова палата у кримінальних справах ВСУ в своїй постанові від 25 квітня 2013 р., винесеній у справі № 5-10кс13, зазначила, що із встановлених фактичних обставин вбачається, що А. Г. власноручно заповнив усі необхідні реквізити бланку свідоцтва про закінчення навчального закладу з підготовки водіїв транспортних засобів, які він міг заповнити з використанням своїх посадових повноважень, а згодом, із використанням довірливого ставлення до себе з боку директора навчального закладу, підписав у нього це свідоцтво та завірив печаткою. Після того, як документ набув офіційного виду, А. Г. залишив його на зберігання на своєму робочому місці. При цьому підроблення офіційних документів може полягати в повній фальсифікації або в частковій зміні змісту справжнього документа, а свідоцтво про закінчення навчального закладу є офіційним документом, який посвідчує факт закінчення навчання водіїв у школі й тягне за собою певні правові наслідки. Насамкінець було зроблено висновок про те, що заповнення службовою особою частини бланку документа зі наступним наданням достовірності цим даним шляхом зловживання довірою особи, якій надано право підписувати такий документ і завірять печаткою, є одним із способів підроблення офіційних документів. На цій підставі А. Г. було відмовлено в задоволенні його заяви.

Сумнівність позицій ВСУ

Обґрунтованість викладеної правової позиції ВСУ викликає певні сумніви.

По-перше, зі змісту постанови слідує, що А. Г. вніс завідомо неправдиві відомості у бланк свідоцтва, який ще не був підписаний, а відповідні підписи не були скріплені печаткою. Отже, можна констатувати відсутність усіх необхідних реквізитів. Відповідно, засуджений вносив неправдиві відомості в документ, який на той момент ще не мав достатніх підстав вважатися офіційним, а отже, у вчиненому діянні відсутня така ознака складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК, як його предмет: ним є офіційний документ.

В юридичній літературі з цього приводу можна прочитати, що внесення завідомо неправдивих відомостей з точки зору кваліфікації за ч. 1 ст. 366 КК означає «зачислення неправдивих відомостей в документі, який за формою відповідає усім стандартам» (Ярмиш Н. М. Проблеми кримінально-правової кваліфікації (злочини проти життя та здоров'я особи, проти власності, у сфері службової діяльності та професійної діяльності публічних послуг). – К., 2014. – С. 142–143). До речі, суд першої інстанції, розглядаючи справу А. Г., в мотивувальній частині вироку взагалі не звернув уваги на таку ознаку складу злочину, як його предмет, доводячи лише наявність самого факту підроблення документа службовою особою.

По-друге, підроблений документ був не повністю, а лише частково складений шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем. Внесення частини реквізитів до підробленого документа відбулося не в результаті зловживання службовим становищем, а внаслідок зловживання довірою з боку однієї службової особи щодо іншої службової особи. При цьому примітка до ст. 358 КК передбачає, що офіційні документи «складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами... юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми... яким законом надано право у зв'язку з їх службовою діяльністю складати, видавати чи посвідчувати певні види документів». Зі змісту ж постанови ВСУ від 25 квітня 2013 р. випливає, що А. Г. не мав службових повноважень для того, щоб повністю скласти офіційний документ. Зазначена ознака, на нашу думку, не була врахована ВСУ повною мірою. Суд лише обмежився вказівкою на те, що враховуючи нормативне визначення службового підроблення, офіційними документами визнаються ті з них, що складаються і видаються службовими особами від імені органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ та організацій, незалежно від будь-якої форми власності, які посвідчують певні факти і події, що мають правове значення. Ці документи мають бути належним чином складені за формою й містити необхідні реквізити.

За таких обставин внесення завідомо неправдивих відомостей до документа, який на момент його підроблення ще не був офіційним, тобто не відповідав усім ознакам офіційного документа, визначеним у примітці до ст. 358 КК, навряд чи може кваліфікуватися як закінчений злочин, передбачений ч. 1 ст. 366 КК. При цьому важливе значення має усвідомлення засудженим неофіційного характеру відповідного документа. У протилежному випадку можна вести мову про фактичну помилку щодо предмета злочину і кваліфікувати дії винного за ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 366 КК як закінчений замах на службове підроблення.

(Далі буде)

Проблемні питання оплати винагороди перекладача в судовому процесі

Питання залучення перекладача в судовий процес на сьогодні є досить актуальним. А для Чернівецької області, зважаючи на багатонаціональний склад її населення, і поготів. Адже досить часто виникають ситуації, за яких особа, яка бере участь у справі, не володіє українською мовою або має фізичні вади слуху чи вирішенні справи.

Юрій ГОНЧАРУК,
начальник
Територіального
управління Державної
судової адміністрації
України в Чернівецькій
області, заслужений
юрист України

Юлія РУТИНСЬКА,
головний спеціаліст із забезпечення
договірної та позовної роботи ТУ ДСА
України в Чернівецькій області

Хто має забезпечувати участь перекладача?

Згідно з вимогами Цивільного процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства України перекладач допускається ухвалою суду за клопотанням особи, яка бере участь у справі або призначається з ініціативи суду. Якщо суд дійде висновку, що особа внаслідок неспроможності оплатити перекладача буде позбавлена судового захисту, суд забезпечує особі перекладача. Проте такого фахівця ще потрібно знайти. Незрозуміло, хто саме це повинен робити — суд чи сама особа, в якій виникла потреба в послугах перекладача. Оскільки частина 2 статті 55 ЦПК передбачає, що перекладач допускається ухвалою суду за заявою особи, яка бере участь у справі, вбачається можливість зробити висновок, що ініціатива про залучення перекладача має надходити від самої особи, а не від суду.

Окрім того, постанова пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 року № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» визначає, що за змістом статті 55 ЦПК запрошення перекладача до участі у справі є обов'язком особи, яка бере участь у справі, а не суду.

Оплата роботи перекладача

Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року одним із прав підозрюваного та обвинуваченого передбачає можливість користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

Нормами статті 68 КПК передбачено, що в разі необхідності у кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань документів сторони кримінального провадження

або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача), який має право на винагороду за виконаний переклад та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження. Далі в частині 1 статті 122 КПК можна знайти вказівку на те, що витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів, несе сторона кримінального провадження, яка заявила клопотання про виклик свідків, залучила спеціаліста, перекладача чи експерта, крім випадків, встановлених цим кодексом.

Частина ж друга цієї статті передбачає, що витрати, пов'язані із залученням та участю перекладачів для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, проводиться за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України. Тобто в цьому випадку немає чіткого розмежування чий обов'язком є виклик та оплата винагороди перекладача.

Проблема стягнення процесуальних витрат на перекладача

Окрім того, перед судом постає також ряд проблем, основною з яких під час вирішення питання про стягнення процесуальних витрат на перекладача є відсутність чіткого порядку їх стягнення, закріпленого чинним законодавством. Зокрема, не зовсім зрозумілим для суду є те, яким чином враховувати години роботи перекладача, яка вартість однієї години його роботи і ким вона повинна встановлюватися, а також, відповідно, як вирахо-

ується сума винагороди та чи повинен суд вказувати точну суму винагороди перекладача.

Питання виплати винагороди перекладачам врегульоване Інструкцією про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів та спеціалістів, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 року № 710 (з наступними змінами і доповненнями) та постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2006 року № 590 «Граничні розміри компенсації витрат, пов'язані з розглядом цивільних та адміністративних справ» (з наступними змінами і доповненнями).

Пунктом 6 вищезазначеної Інструкції передбачено, що

кратного розміру мінімальної заробітної плати, то вартість однієї години для оплати розраховується, виходячи з суми його середнього заробітку.

Для прикладу розглянемо ситуацію, коли середня заробітна плата перекладача перевищує 4143 гривні. Розмір заробітної плати, згідно наданої довідки про доходи за 2 останні місяці, становить за липень 4200 грн, за серпень — 4300 грн. При цьому кількість робочих годин: за липень — 184 години; за серпень — 160 годин. Оскільки середня заробітна плата перевищує трикратний розмір мінімальної заробітної плати — 4143 грн (1378 грн x 3), то за основу для розрахунку беремо 4143 гривні.

$4143 \times 2 = 8286$ грн — заробітна плата за 2 останні місяці в межах граничної норми. Цю суму ділимо на кількість робочих годин за 2 місяці: $160 + 184 = 344$ години. $8286 : 344 = 24,08$ грн — розмір оплати винагороди за 1 годину.

Якщо тривалість перебування в судових засіданнях по справі перекладача у вересні

один авторський аркуш (40 тис. друкованих (рукописних) знаків); за усні переклади — від 3 до 5 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян за годину роботи. При цьому переклади з рідкісних мов, з письмовою в'язю, своєю графікою, ієрогліфами, клинописом, а також із стародавніх мов, так само, як і переклади на іноземні мови, що віднесені до рідкісних мов, які мають писемність в'язю, свою графіку, написані ієрогліфами, клинописом, оплачуються зі збільшенням ставок на 25 відсотків.

Такий підхід до визначення розміру винагороди вважається більш прийнятним для застосування на практиці, тому актуальним є внесення змін до чинних норм Інструкції та повернення до принципу диференціації оплати усного та письмових перекладів. Це значно полегшить для суду визначення тривалості роботи перекладача та забезпечить його право на гідну оплату винагороди, що, в свою чергу, дозволить мінімізувати зусилля для пошуку необхідного спеціаліста. Також необхідним є введення в судах у багатонаціональних населених пунктах та особливо у місцях проживання національних меншин окремих штатних одиниць перекладачів.

Чи повинен суд вказувати точну суму винагороди?

Щодо питання чи повинен суд вказувати точну суму винагороди перекладача, то відповідь на нього дається в пункті 9 Інструкції, норми якого визначають, що виплати компенсації (відшкодування) особам за відрив від звичайних занять і за проведену роботу проводяться за постановою (ухвалою) органу, який зробив виклик. У постанові (ухвалі) зазначаються вихідні дані для визначення суми винагороди, а саме конкретний розмір винагороди в межах норм та час, затрачений нею у зв'язку з якою за викликом і на виконання даного їй завдання. Аналогічні норми щодо визначення розміру винагороди перекладачу визначені також в постанові Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2006 року № 590.

У зв'язку з вищезазначеним можна зробити висновок, що під час винесення постанови (ухвали) суд в резолютивній частині повинен чітко вказувати розмір винагороди перекладача.

Отже, доцільним є врегулювання на законодавчому рівні питання внесення змін до чинного порядку нарахування винагороди перекладача в судовому засіданні та повернення до диференційованого підходу до оплати праці таких фахівців.

розмір винагороди спеціаліста або перекладача, якщо виконана робота не є їх службовим обов'язком, обчислюється за кожну годину пропорційно до середньої заробітної плати особи, розрахованої відповідно до абзацу 3 пункту 2 Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою КМУ від 8 лютого 1995 р. № 100.

Загальний розмір виплат не може перевищувати суми, розрахованої за відповідний час, виходячи з трикратного розміру мінімальної заробітної плати. Тобто якщо середня заробітна плата особи перевищує 4143 гривні, то для розрахунку вартості однієї години оплати береться сума в розмірі 4143 гривні. Якщо ж середня заробітна плата перекладача згідно довідки про доходи за 2 останні місяці не перевищує три-

становить наприклад 6 годин, то розмір відшкодування за переклад — $24,08 \text{ грн} \times 6 \text{ год.} = 144,48 \text{ грн}$. Тобто, як бачимо, розмір винагороди є мізерним, що створює проблему для суду в пошуку спеціаліста належного рівня з документальним підтвердженням його знань.

Принцип диференціації оплати

У попередній редакції від 17.02.2010 року Постанови Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 року № 710 в Інструкції зазначалося, що перекладачам, залежно від їх кваліфікації та складності роботи, встановлюються різні розміри винагороди: за письмові переклади — від 10 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за

«Підводні камені» прощеної кредитної заборгованості фізичної особи

Відповідно до статті 526 Цивільного кодексу України (далі — ЦКУ) зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог — відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться. Згідно зі статтею 1054 ЦКУ за кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові в розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти.

Тетяна КИСІЛЬ,
юрист, голова секретаріату Координаційної ради молодих юристів при Міністерстві юстиції України

Отже, незважаючи на економічні проблеми в Україні та різке підвищення курсу іноземної валюти стосовно гривні, позичальники усвідомлюють, що зобов'язані виконувати свої фінансові зобов'язання по валютних кредитах. У свою чергу, враховуючи чинність Закону України «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті», банки розуміють, що мають пройти тернистий шлях, аби визнати право власності на іпотечне майно позичальника. Тож, кредитодавці обирають такий спосіб стягнення не надто охоче.

Враховуючи критичну неспроможність позичальників сплачувати борги за кредитними договорами, банки останнім часом почали йти назустріч боржникам шляхом реструктуризації боргів, запровадження акційних програм тощо.

Акційні програми банків передбачають прощення частини боргу

Статтею 605 ЦКУ закріплено, що зобов'язання припиняється внаслідок звільнення (прощення боргу) кредитором боржника від його обов'язків, якщо це не порушує прав третіх осіб щодо майна кредитора. Так, банки пропонують, наприклад, акційну програму 50/50, за умовами якої боржник зобов'язується здійснити погашення 50% суми боргу, а 50% анулюється (прощається) банком. Однак позичальники, погодившись на такі акційні умови, повинні розуміти, що окрім здійснення погашення частини боргу, в них виникає зобов'язання перед податковими органами щодо сплати податку з доходів фізичних осіб із суми прощеного боргу.

Відповідно до п. 163.1 ст. 163 Податкового кодексу України (далі — ПКУ) об'єктом оподаткування резидента є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання); іноземні доходи — доходи (прибутки), отримані з джерел за межами України. У відповідності зі статтею 164 ПКУ загальний оподатковуваний дохід — будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахуванню (виплаті, наданню) на користь платника

податку протягом звітного податкового періоду.

Пунктом 164.2.17 статті 164 ПКУ закріплено, що дохід, отриманий платником податку як додаткове благо (крім випадків, передбачених статтею 165 цього Кодексу) у вигляді: основної суми боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним із процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності, в разі, якщо його сума перевищує 50 відсотків однієї мінімальної заробітної плати (в розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року. Кредитор зобов'язаний повідомити платника податку-боржника шляхом направлення рекомендованого листа з повідомленням про вручення або шляхом укладення відповідного договору, або надання повідомлення боржнику під підпис особисто про прощення (анулювання) боргу та включити суму прощеного (анульованого) боргу до податкового розрахунку суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, за підсумками звітного періоду, в якому такий борг було прощено. Боржник самостійно сплачує податок з таких доходів та відображає їх у річній податковій декларації. У разі неповідомлення кредитором боржника про прощення (анулювання) боргу в порядку, визначеному цим підпунктом, такий кредитор зобов'язаний виконати всі обов'язки податкового агента щодо доходів, визначених цим підпунктом.

Тобто боржник, особисто підписавши повідомлення банку про прощення (анулювання) боргу, або уклавши відповідний договір, фактично визнає зобов'язання щодо сплати податку на доходи. Крім того, відомості про те, що позичальнику було прощено частину боргу подаються банком до податкових органів.

Разом із цим необхідно відзначити, що до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються доходи в тому разі, коли основна сума боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним із процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності в сумі, що не перевищує 50 % однієї міні-

мальної заробітної плати (в розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року (ст. 165 ПКУ). На 1 січня звітного податкового року одна мінімальна заробітна плата становить 1218,00 грн. Тож, сума, що не перевищує 50 % однієї мінімальної заробітної плати (в розрахунку на рік), становитиме 739,50 гривень (50% від 1218,00 x 12міс.).

Крім того, до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються такі доходи, як сума процентів, комісії та/або штрафних санкцій (пені), прощених (анульованих) кредитором за його самостійним рішенням, не

матеріальні чи нематеріальні цінності, послуги, інші види доходу, що виплачуються (надаються) платнику податку податковим агентом, якщо такий дохід не є заробітною платою та не пов'язаний із виконанням обов'язків трудового найму, або не є винагородою за цивільно-правовими договорами (угодами), укладеними з таким платником податку (крім випадків, прямо передбачених нормами розділу IV цього Кодексу).

Відповідно до вищевикладеного, основною ознакою доходу платника податку, як об'єкта оподаткування податком із доходу фізичних осіб, в тому числі у вигляді додаткового блага, є фактичне

пов'язаним із процедурою його банкрутства, до закінчення строку позовної давності.

Отже, судячи з вищевикладеного необхідно чітко розмежувати, за рахунок чого відбувається прощення боргу, а саме: за рахунок основного боргу чи процентів, оскільки за прощення основного боргу виникає зобов'язання щодо оподаткування доходу, а за прощення процентів — ні.

Подання податкової декларації до контролюючих органів

Фізичною особою податкова декларація подається до контролюючих органів за базовий звітний (податковий) період, що дорівнює календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб — до 1 травня року, що настає за звітним (п. 49.18.4 ст. 49 ПКУ). Отже, якщо боржнику банком прощено частину боргу у 2015 році, то він зобов'язаний прозвітувати перед контролюючими органами про отримані доходи за 2015 рік до 1 травня 2016 року, а сплатити податок до 1 серпня 2016 року. Згідно статті 179 ПКУ фізична особа зобов'язана самостійно до 1 серпня року, що настає за звітним, сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену в поданій нею податковій декларації.

Як уже зазначалося вище підлягає оподаткуванню нарахований (виплачений, наданий) дохід, отриманий платником податку як додаткове благо (ст. 164 ПКУ). Згідно з пп. 14.1.47 п. 14.1. ст. 14 ПКУ додаткові блага — кошти,

отримання такого доходу платником податку в грошовій, матеріальній чи нематеріальній формі. Отже, можна зробити висновок, що кошти анульовані (прощені) банком не є доходом платника податку в розумінні Податкового кодексу України, які підлягають оподаткуванню, оскільки фактично позичальник їх не отримує.

Ставка податку прощеного боргу

Відповідно до п. 167.1 ст. 167 ПКУ ставка податку становить 15 % бази оподаткування щодо доходів, нарахованих (виплачених, наданих) (крім випадків, визначених у пунктах 167.2-167.6 цієї статті), якщо база оподаткування для місячного оподатковуваного доходу не перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року (станом на січень 2015 року — 1218,00 грн).

Якщо база оподаткування в календарному місяці перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, до суми такого перевищення застосовується ставка 20 %. Тобто, в разі прощення банком суми понад 12 180,00 гривень ставка податку становитиме 20 %.

Оскарження до суду податкового повідомлення-рішення

Під час здійснення погашення боргу за акційною програмою банку, в разі внесення певної суми одним платежем, частина суми, що залишається, прощається банком.

При цьому кредитор зобов'язаний повідомити платника податку-боржника шляхом направлення рекомендованого листа з повідомленням про вручення або шляхом укладення відповідного договору, або надання повідомлення боржнику під підпис особисто про прощення (анулювання) боргу та включити суму прощеного (анульованого) боргу до податкового розрахунку суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, за підсумками звітного періоду, в якому такий борг було прощено. Боржник зобов'язаний самостійно сплатити податок із таких доходів і відобразити їх у річній податковій декларації.

Якщо боржник не виконує взяті на себе зобов'язання щодо сплати податку з прощеного (анульованого) боргу, то відповідно державна податкова інспекція вносить податкове повідомлення-рішення. Зазначу, що ніщо не забороняє боржнику звернутися до суду із адміністративним позовом про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення.

При цьому, оскарживши до суду податкове повідомлення-рішення, позичальник має всі шанси не сплачувати податок із доходів фізичних осіб на суму прощеного боргу.

По-перше, боржник не отримує фактичного доходу під час погашення боргу за акційною програмою за прощення частини боргу. По-друге, боржник не отримує так званого «додаткового блага», адже, як правило, позичальник повертає банку значно більшу суму коштів ніж та, що була отримана в якості кредиту, що не може призвести до збільшення загального майнового стану й забезпечення приросту його активів у тій чи іншій формі.

Отримання довідки (листа) про виконання кредитних зобов'язань та відсутність заборгованості

Після «акційного» погашення боргу (припинення зобов'язання внаслідок прощення боргу) позичальник має право отримати від банку довідку (лист) про виконання кредитних зобов'язань у повному обсязі, що буде належним доказом про виконання зобов'язання. За змістом статті 545 Цивільного кодексу України прийнявши виконання зобов'язання, кредитор повинен, на вимогу, боржника видати йому розписку про одержання виконання частково або в повному обсязі.

Крім того, доцільно одразу отримати від банку документи щодо припинення обтяження нерухомого майна, оскільки за отримання кредиту, як правило, укладається договір іпотеки, зняття якої лягатиме на плечі позичальника.

Таким чином, за прийняття позичальником рішення про здійснення погашення заборгованості за акційною програмою банку, за якої прощається частина боргу, необхідно зважити всі «за» та «проти».

Основні аспекти будівельно-технічної експертизи

В Україні зростає роль альтернативних способів вирішення спорів (Alternative Dispute Resolution, ADR), за допомогою яких конфліктуючі сторони можуть прийти до мирного врегулювання конфліктів. Досвід держав – членів Європейського Союзу свідчить, система ADR, яка включає в себе комерційний арбітраж, медіацію та експертизу, має низку переваг для сторін, а саме: економія часу та коштів, конфіденційність, гнучкість процедури, і найголовніше, збереження партнерських відносин між сторонами конфлікту. Нині система ADR успішно діє в Бельгії, Франції, Великобританії, Австрії, Норвегії, Фінляндії. За статистикою в США, Канаді, Нідерландах 83–85% всіх конфліктів вирішується із застосуванням альтернативних способів врегулювання конфліктів.

До альтернативних методів вирішення спорів відноситься незалежна будівельно-технічна експертиза, яка нині є однією з найбільш затребуваних серед видів експертних досліджень. Будівельно-технічна експертиза необхідна для дотримання під час зведення будівельних об'єктів всіх норм та правил. Окрім того, досить часто між замовником і виконавцем будівельних робіт можуть виникати спори з приводу якості проведених робіт, їх відповідності проектній документації, з питань безпечної експлуатації будівель. Вирішити ці спори можна завдяки проведенню будівельно-технічної експертизи.

Будівельні експертизи можуть проводитися як у досудовому порядку (у такому випадку експертизу найчастіше називають будівельним аудитом), так і в рамках судових справ за ухвалою суду. Найчастіше будівельні експертизи є необхідними під час вирішення судових спорів щодо розподілу будинку чи земельної ділянки відповідно до часток співвласників, виділенні частки в натурі, встановленні порядку користування домоволодінням, земельною ділянкою.

Ця стаття охоплює найважливіші питання, які стосуються передумов виникнення необхідності проведення будівельно-технічної експертизи та основних етапів її проведення.

Експертиза розподілу будинків та споруд

Питання розподілу будинків та споруд є одним із найпоширеніших, із тих які виносяться на вирішення будівельно-технічної експертизи. Цей вид експертизи пов'язаний із вирішенням спорів, що виникають між співвласниками житлових будинків, закінчених будівництвом, при розділі останніх та має такі складові:

- визначення конструктивних характеристик будинку, його технічного стану, відповідності (невідповідності) вимогам будівельних норм;
- визначення дійсної вартості домоволодіння (житлового будинку, господарчих будівель і споруд);
- визначення можливості (неможливості) реального розділу житлового будинку, з врахуванням ідеальних часток у спільній власності;

— розробка варіантів реального розділу домоволодіння в частках, що відповідають ідеальним або близьких до них;

— визначення часток домоволодіння після його розділу й розміру компенсації співвласнику, частка якого після розділу буде меншою за ідеальну.

Розв'язуючи зазначені завдання, експерти Експертно-правової групи «Незалежний інститут судових експертиз» враховують положення ст. 115 Цивільного кодексу України, згідно з якою кожний з учасників спільної часткової власності має право вимагати виділу своєї частки зі спільного майна, а якщо угоди про спосіб виділення не досягнуто, то за позовом будь-кого з учасників майно ділиться в натурі, коли це можливо без нерозмірної шкоди для його господарського призначення. В іншому випадку власник, який виділяється, має одержати грошову компенсацію.

Виходячи з цих вказівок закону, розділ домоволодіння, що знаходиться у спільній частковій власності, означає передачу у власність певної ізолюваної частини житлового будинку і будівель господарського призначення у відповідності з ідеальною часткою співвласника (співвласників) і передбачає припинення спільної часткової власності на вказану частину будівель. Завданням експертизи є визначення технічної можливості розділу житлового будинку на ізолювані квартири з окремими виходами на земельну ділянку, включаючи і можливість перетворення частини будинку в ізолюване приміщення шляхом відповідного переобладнання згідно з діючими нормативними документами в будівництві.

Початковим етапом дослідження є ознайомлення експерта з ухвалою суду про призначення експертизи і доданнями до неї матеріалами. Мета такого ознайомлення — усвідомити експертне завдання та з'ясувати чи достатньо представлених матеріалів для його виконання. Цей етап властивий проведенню експертизи, незалежно від характеру експертного завдання.

У випадку, коли завдання незрозуміле чи вимагає уточнення або коли представлених матеріалів недостатньо для проведення досліджень, експерт порушує клопотання про уточнення ухвали або надання додаткових матеріалів.

Для вирішення питань про розділ житлових будинків, як правило, необхідні відомості про ідеальні частки співвласників, а також про порядок користування домоволодінням, який склався на практиці. Якщо в матеріалах, що були надані експерту, немає пропозицій про бажаний розділ домоволодіння (подальший порядок користування ним), з'ясовується з цього приводу думка сторін для того, щоб, за можливості, врахувати її.

Предметом дослідження цього виду експертизи є визначення технічної можливості розділу житлового будинку, при цьому розділ виконується з улаштуванням ізолюваних квартир з окремими виходами на земельну ділянку, включаю-

чи й можливість перетворення частини будинку в ізолювані шляхом відповідного переобладнання згідно з діючими нормативними документами в будівництві.

В ухвалі суду вказуються дані про ідеальні частки співвласників, про плани будови і споруди, які входять до складу домоволодіння, а також порядок користування ними, що склався.

Слід додати, що під час проведення такого виду експертизи використовуються такі методи дослідження, як спостереження, інструментальні виміри, опис, фіксація, порівняння, співставлення, проектування тощо. Ці методи спрямовані на визначення технічної можливості поділу домоволодіння в ідеальних або близьких до ідеальних (реальних) частках.

Часткове перепланування існуючих приміщень

Досить часто виникають пропозиції щодо часткового перепланування існуючих приміщень і влаштування прибудов. Але обов'язково повинні враховуватися вимоги діючих будівельних норм.

Технічна можливість перепланування житлового будинку визначається з врахуванням стану основних конструктивних елементів таким чином, щоб запобігти негативному впливу на технічний стан будівлі в цілому, а також з урахуванням відповідності утворених приміщень вимогам нормативної документації, тобто перетворення в результаті перепланування житлових приміщень, котрі не можуть бути використані через малу площу або незручності користування ними.

У житлових будинках старої забудови, площа і висота приміщень в яких менше вказаної в будівельних нормах, допускається розробка варіантів поділу

ристик згаданої частини будинку, фізичного зносу конструктивних елементів, величини питомих витрат на відновлення окремих елементів, можливості забезпечення нормальних умов для проживання тощо).

Оскільки такі споруди, як дворові вбиральні, водопровідні колонки, дворові мережі водопроводу, каналізації, газопостачання, септики, ворота, огорожі не завжди можуть бути розділені між співвласниками, вони можуть бути виділені в загальне користування.

У тих випадках, коли до складу домоволодіння входять два або більше житлових будинків, а спір виник між співвласниками, що займають один житловий будинок (частину житлових будинків), то при розробці варіантів поділу в розрахунок повинні прийматись корисні (загальні) площі всіх житлових будинків, якщо в ухвалі суду не обумовлені інші обставини.

Самовільно споруджені в домоволодінні будови не досліджуються і під час розроблення варіантів поділу не враховуються. До висновку експертизи повинні бути додані плани поділу житлового будинку, необхідні фотознімки, інші матеріали.

Розподіл будинків, які мають значний фізичний знос, та будинків, незакінчених будівництвом

Предметом, об'єктами дослідження цих видів експертизи, а також методи дослідження і загальна процедура проведення дослідження є такі самі, як і під час проведення судових будівельно-технічних експертиз для визначення технічної можливості розподілу будинків закінчених будівництвом. Однак, якщо вирішальним фактором під час визначення технічної можливості розподілу будинків закінчених будівництвом є можливість (неможливість) облаштування на частках будинку, що виділяються, ізолюваних квартир із планувальним рішенням відповідно до вимог БНШ, то визначенні можливості під час розподілу будинків, які мають значний фізичний знос, та будинків незакінчених будівництвом такими факторами є фізичний знос несучих конструктивних елементів та будівельна готовність будинку.

Під час проведення судових будівельно-технічних експертиз для визначення технічної можливості розподілу будинків, які мають значний фізичний знос, або будинків, незавершених будівництвом, експерт має вирішити такі питання:

- визначення фізичного зносу будівель/будівельної готовності будівель;

Доктрина приватного права

Значення цього ґрунтового наукового видання для сучасної України

КУЗНЕЦОВА Н. С.
Доктрина приватного права України : у 5 т. — Т. 3 / Н. С. Кузнєцова, Є. О. Харитонов, Р. А. Майданик та ін. ; за заг. ред. Н. С. Кузнєцовой. — Х. : Право, 2013 — 780 с.

- оцінка технічного стану будівель;
- визначення залишкової або дійсної вартості будівель, які мають значний фізичний знос/будівель незакінчених будівництвом;
- визначення можливості (неможливості) реального розподілу житлового будинку і господарських будівель, які мають значний фізичний знос / будівель незакінчених будівництвом, із врахуванням ідеальних часток співвласників;
- розробка варіантів реального розподілу житлового будинку і господарських будівель, які мають значний фізичний знос / будівель незакінчених будівництвом, в частках близьких до ідеальних;
- визначення заходів із забезпечення міцності, стійкості будинку в цілому, його окремих елементів і конструкцій, які необхідно провести після розподілу будинку.

Класифікація будівельних об'єктів

Класи будівель і споруд визначаються рівнем можливих матеріальних збитків та (або) соціальних втрат, пов'язаних із припиненням експлуатації або з втратою цілісності об'єкта.

Можливі соціальні втрати від відмови оцінюються залежно від таких факторів ризику, як:

- небезпека для здоров'я і життя людей;
- різке погіршення екологічної обстановки на прилеглий до об'єкта території (наприклад, під час руйнування сховищ токсичних рідин або газів, відмову очисних споруд каналізації тощо);
- втрата пам'яток історії та культури або інших духовних цінностей суспільства;
- припинення функціонування систем і мереж зв'язку, енергопостачання, транспорту або інших елементів життєзабезпечення населення або безпеки суспільства;
- неможливість організувати надання допомоги постраждалим під час аварій і стихійних лих;
- загроза обороноздатності країни.

Категорія складності об'єкта будівництва визначається незалежно за кожною із наведених у колонках таблиці характеристик можливої екс-плиці відмови від об'єкта.

Об'єкту будівництва присвоюють вищу категорію складності з певних категорій з урахуванням наведених нижче положень:

- 1) для об'єкта будівництва, до складу якого входить декілька окремих будинків, будівель або споруд (комплекс), категорія складності визначається окремо для кожного будинку, будівлі, споруди. У разі, якщо до складу комплексу входять будівлі та споруди IV-V категорій складності, на експертизу проектна документація надається в повному складі на весь комплекс споруд;
- 2) об'єкт підвищеної небезпеки, ідентифікований відповідно до законодавства, відносять до V категорії складності;
- 3) до об'єктів культурної спадщини національного або місцевого значення відносять будівлі або споруди, які занесені до відповідного Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

У межах проведення будівельно-технічної експертизи експерти Незалежного інституту судових експертиз:

- визначають ринкову вартість нерухомого майна;
- встановлюють факт відповідності (невідповідності) збудованої або реконструйованої будівлі проекту і вимогам державних будівельних норм (ДБН);
- визначають вартість роду будівельних робіт (спорудження будівель, їх переобладнання, ремонт, благоустрій території);
- встановлюють відповідність проектно-кошторисної документації вимогам ДБН та інших державних стандартів із питань будівництва;
- встановлюють правильність складання актів виконаних робіт (відповідність вимогам нормативних документів);
- розробляють варіанти поділу будинків і надвірних будівель;
- розробляють варіанти порядку користування земельною ділянкою, на якій розташовані будівлі, що належать громадянам на правах спільної власності;
- визначають технічний стан будівель, споруд, інженерного обладнання;
- проводять експертну оцінку земельних ділянок.

Отже, підсумовуючи, можна з впевненістю сказати, що будівельно-технічна експертиза має важливе значення як на етапі будівництва, так і в разі виникнення спорів, може допомогти вирішити багато питань, де необхідна думка експерта.

*Експертно-правова група
«Незалежний інститут
судових експертиз»*

У 2013 році опубліковано ґрунтове наукове дослідження «Доктрина приватного права України», яка є результатом ретельної та послідовної праці групи науковців над проблемами цивільного права. Роботу присвячено, питанням характеристики правовідносин, що виникають щодо об'єктів цивільного права. Праця, і зокрема, її третій том, є глибоким і своєчасним науковим дослідженням, яке з-поміж інших відрізняється новизною, теоретичною й практичною затребуваністю.

Враховуючи те, що сучасному суспільству притаманні особлива повага до прав і свобод людини, їх реального забезпечення та гарантування, розроблення ефективних механізмів регулювання приватних відносин, то актуальність висвітлення напрямку розвитку науки цивільного права не викликає сумнівів. Адже проблема підвищення ефективності права, в тому числі й теорії права, є центральним завданням сучасної юриспруденції.

Попри досить широкий інтерес науковців до проблем цивільного права, до виходу друком вказаної роботи якоїсь іншої наукової праці, в якій би на високому теоретико-методологічному рівні були порушені загальнотеоретичні доктринальні питання приватного права, практично не було. Звертаємо увагу, саме ці прогалини й намагалися усунути автори третього тому «Правової доктрини України».

Праця складається з передмови, чотирьох розділів, які в сукупності складаються з 22 підрозділів, аргументованих висновків. У виданні представлено ряд оригінальних думок, наукових поглядів, теоретичних підходів, інших результатів, отриманих або описаних авторами, які суттєвим чином збагачують приватне право. У цілому ж аналіз цієї творчої праці дає всі підстави стверджувати, що автори розкривають практично всю палітру фундаментальних теоретичних положень, які стосуються цивільного права, місця його в сучасному суспільстві, в юриспруденції, в житті окремої людини.

Досліджуючи загальнотеоретичні аспекти цивільного права, проблеми розуміння його складових, автори висловлюють досить оригінальні погляди і, без перебільшення, задають вектор подальшого розвитку не лише науки цивільного права, а й права загалом.

За всі роки незалежності України це перша наукова праця, яка за своїм змістом є унікальною для сучасної юриспруденції. В колективній праці узагальнено виникнення та розвиток не тільки правової доктрини України, а і правової наукової думки в цілому. За обсягом, змістом та формою викладення матеріалу це видання не має аналогів. Воно увібрало в себе найпередовіші наукові здобутки світової юриспруденції. У третьому томі п'ятитомного видання Національної ака-

демії приватних наук України «Правова доктрина України» аналізуються етапи розвитку, основні наукові підходи цивільного (приватного права), а також досліджуються перспективні напрямки його розвитку.

Вбачається, є досить вдалою структурна побудова роботи. Логічно структуровано зміст розділів та підрозділів, параграфів, що особливо викликає схвалення. І, зважаючи на те, що цивільне право залишається стрижнем приватного права, зрозуміло, що на сучасному етапі вельми актуальними залишаються дослідження його загальнометодологічних засад (предмет, метод, джерела та система цивільного права, елементів цивільного правовідношення; захисту суб'єктивних цивільних прав та цивільно-правової відповідальності), на чому акцентують свою увагу автори цього видання.

Помітною глибиною пізнання приватноправових явищ відрізняються доктринальні підходи професорів В. Луця, Н. Кузнєцовой, А. Довгерта, Р. Майданика, О. Кохановської, О. Дзери, Р. Стефанчука, І. Спасиво-Фатєєвої, Є. Харитонова, В. Яроцького, К. Гусарова, В. Борисової, М. Сібільова та інших відомих і провідних учених зі світовим ім'ям.

Для тексту третього тому наукового видання «Правова доктрина України» характерні такі ознаки, як конкретність, послідовність, системність і точність. Науково-теоретичні судження й аргументи авторів доповнюються відомостями із суспільного та державного життя. І все це справляє враження досить взаємообумовленого, переконливого й логічного наукового твору.

Підсумовуючи, слід відзначити, що «Правова доктрина України» написана на високому теоретичному та практичному рівні, є завершеною цілісною працею, в якій сформульовані нові та існуючі наукові теорії, висновки, думки, що мають суттєве значення для розвитку науки цивільного права, підвищення наукової культури в Україні й можуть бути використані для правотворчої та правозастосовної діяльності. Сама ж приватноправова доктрина у співпраці провідних науковців у галузі приватного права України, переважна більшість яких є представниками відділення цивільно-правових наук Національної академії правових наук України, знаходить дедалі більше своїх прихильників, які цінують творчі ідеї й готові втілювати їх у подальший розвиток науки приватного права.

*Святослав СЛІПЧЕНКО,
доктор юридичних наук,
професор кафедри охорони
інтелектуальної власності,
цивільно-правових дисциплін
Харківського національного університету*

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

- ♦ Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ, шеф-редактор газети «Юридичний вісник України»;
- ♦ Олексій БАГАНЕЦЬ, державний радник юстиції 2 класу, заслужений юрист України;
- ♦ Сергій ДЕМСЬКИЙ, заступник головного редактора газети «Голос України»;
- ♦ Валерій ЄВДОКИМОВ, голова Союзу юристів України;
- ♦ Олег ЗАЙЧУК, академік НАПрНУ;
- ♦ Сергій КІВАЛОВ, член Комітету ВРУ з питань правової політики та правосуддя;
- ♦ Олександр КОПИЛЕНКО, директор Інституту законодавства Верховної Ради України, академік НАПрНУ;
- ♦ Данило КУРДЕЛЬЧУК, президент Укріюрколегії, заслужений юрист України, Почесний консул Республіки Панама в Україні;
- ♦ Василь МАЛЯРЕНКО, Голова Верховного Суду України у відставці;
- ♦ Микола МЕЛЬНИК, суддя Конституційного Суду України;
- ♦ Ганна ОНИЩЕНКО, міністр Кабінету Міністрів України, кандидат юридичних наук;
- ♦ Микола ОНИЩУК, ректор Національної школи суддів України, доктор юридичних наук;
- ♦ Євген СТРЕЛЬЦОВ, член-кореспондент НАПрНУ;
- ♦ Василь ТАЦІЙ, президент Національної академії правових наук України;
- ♦ Юрій ШЕМШУЧЕНКО, директор Інституту держави і права НАПрНУ ім. В. М. Корецького.

«ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК УКРАЇНИ» —

- загальнонаціональний правовий тижневик
- ♦ Редакція газети — колективний асоційований член Союзу юристів України
- ♦ Виходить з квітня 1995 року
- ♦ Засновник — ТОВ «Юрінком Інтер»
- ♦ Головний редактор Федір ІЛЛЮК
- ♦ Відповідальний секретар Вікторія Венгер
e-mail: vita-011@ukr.net
- ♦ Редактор відділу правових новин Максим Ілляк
e-mail: illuk-uvu@yurincom.kiev.ua
- ♦ Юридичний оглядач Сергій Теньков
e-mail: Tenykov-uvu@yurincom.kiev.ua
- ♦ Юридичний оглядач Юрій Котнюк
- ♦ Комп'ютерна верстка Андрій Жарий
- ♦ Комп'ютерний набір Оксана Васильчук

Найкращі консультації

3 рази на тиждень!

тепер
50% інформації
для юристів

044 454-12-80 vobu.com.ua

ВИЩИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ СУД УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ

ОГОЛОШУЄ КОНКУРС
на заміщення вакантної посади спеціаліста II категорії канцелярії
управління документального забезпечення та контролю

Основні вимоги до кандидатів:

- громадянство України;
- досконале володіння державною мовою, знання основ діловодства;
- вища освіта з освітнім ступенем магістра;
- стаж роботи за фахом на державній службі або стаж роботи за фахом в інших сферах управління не менше 1 року;
- вміння працювати на комп'ютері.

Для участі у конкурсі подаються документи:

- заява про участь у конкурсі, в якій зазначається про ознайомлення заявника із встановленими законодавством обмеженнями щодо прийняття на державну службу та проходження державної служби;
- заповнена особова картка (форма П-2 ДС) з відповідними додатками;
- дві фотокартки розміром 4 x 6 см;
- копії документів про освіту, підвищення кваліфікації, присвоєння вченого звання, присудження наукового ступеня;
- декларація про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою, передбаченою Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції";
- копія документа, який посвідчує особу (копія першої та другої сторінок паспорта громадянина України);
- копія трудової книжки, завірена за місцем роботи;
- письмова згода на обробку персональних даних;
- копія військового квитка (для військовослужбовців або військовозобов'язаних);
- довідка про допуск до державної таємниці (у разі його наявності).

Додаткова інформація розміщена на веб-сайті Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (<http://sc.gov.ua>) та надається секретарем конкурсної комісії у робочі дні за тел. 591-09-85 з 10.00 год. до 12.00 год.

Документи щодо участі в конкурсі приймаються у робочі дні з 10.00 год. до 12.00 год. протягом 30 календарних днів від дня опублікування оголошення за адресою: 03049, місто Київ, проспект Повітрофлотський, 28.

ВІТАЄМО!

Вітаємо пана Валерія з днем народження. Бажаємо успіхів та творчого натхнення й подальшої плідної співпраці з нашим видавництвом.

Колектив
видавництва
«Юрінком Інтер»

В. С. БУНЯК

110 грн

8 жовтня святкує свій день народження Валерій БУНЯК, адвокат, керуючий партнер адвокатського об'єднання BSB Partners, автор книги «Кримінальне право. Загальна частина. Історико-правове дослідження», яка побачила світ у видавництві «Юрінком Інтер»

Кримінальне право

Загальна частина
Історико-правове дослідження

BSB Partners Юрінком Інтер

Телефони:
411-69-08, 412-04-75
Факс:
413-81-44 (для "ЮВУ")
Адреса редакції:
04209, Київ-209,
вул. Героїв Дніпра, 31б
www.yurinc.com
E-mail: Uvu@yurinc.kiev.ua

• Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. За точність викладених фактів відповідає автор (рекламодавець)
• Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви

• Прохання до авторів: додавати до надісланих матеріалів особисте фото
• Редакція веде листування з читачами тільки на сторінках газети
• Номер набрано і зверстано у комп'ютерному центрі видавничої організації «Юрінком Інтер»

• Передрук матеріалів виключно з посиланням на "ЮВУ"
• Свідцтво про реєстрацію КВ № 3066 від 16.02.98 року
• Передплата в усіх відділеннях зв'язку
• Передплатний індекс 33787

• Загальний місячний наклад - 26000
• Друк: ТОВ «Прес Корпорейшн Лімітед» м. Вінниця, вул. Чехова, 12а
• Замовлення № 1514529
• Підписано до друку 08.10.2015 р.
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ISSN 1992-9277

9 771 992 197 088 6 39-40